

Nr 139

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar; given Stockholms slott den 29 juni 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över industriärenden och lagrådets protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

GUSTAF ADOLF

Krister Wickman

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag om vissa ändringar av 1902 års lag om elektriska anläggningar.

Bl. a. föreslås kompletteringar av reglerna om skyldighet att vidta skyddsåtgärder för att hindra skada eller störning mellan elektriska anläggningar. Vidare föreslås bestämmelser om det inbördes förhållandet mellan elektriska ledningar och trafikleder.

F. n. är innehavare av elektrisk starkströmsanläggning med egen generator eller transformator oberoende av vållande ansvarig för skada genom inverkan av ström från anläggningen. Undantag gäller dock för bl. a. skada som uppkommit inom byggnad eller inhägnad gård genom inverkan av ström med högst 250 volts spänning. I propositionen föreslås att detta undantag upphävs.

Förslag
till
Lag
om ändring i lagen (1902: 71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser
om elektriska anläggningar

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1902: 71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar,
dels att 14 § skall upphöra att gälla,
dels att 4, 5 och 15 §§ skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 1 a och 5 a §§, av nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 a §.

Med elektrisk anläggning förstås i denna lag anläggning med däri ingående särskilda föremål för produktion, upplagring, omformning, överföring, distribution eller nyttjande av elektrisk ström.

Ha olika delar av samma elektriska anläggning skilda innehavare, anses varje sådan del som en särskild anläggning.

Elektriska anläggningar indelas med hänsyn till farlighetsgraden i starkströmsanläggningar och svagströmsanläggningar. Närmare bestämmelser härom meddelas av Konungen.

4 §.

För skada — — — — — förstnämnda anläggning.

Har skadan — — — — — använda densamma.

Vad i första stycket sägs gäller ej skada som uppkommit inom byggnad eller inhägnad gård genom inverkan av ström, vilken med en spänning av högst tvåhundrafemtio volt, räknat så som angives i 3 § 2 mom. a), tillförts förbrukningsanläggning för starkström.

Med generator — — — — — dylik anläggning.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

1 m o m. Kan elektrisk anläggning genom inverkan på redan befintlig dylik anläggning vålla skada å person eller egendom eller störning i driften, *skall* innehavaren av förstnämnda anläggning *vidtaga* erforderliga åtgärder vid denna för att förebygga sådan skada eller störning.

Innehavare av — — — — —

2 m o m. Kan i fall, som avses i 1 mom., erforderligt skydd med bättre verkan eller till lägre kostnad vinnas genom åtgärd vid *den anläggning som är utsatt för inverkan*, ankommer det på dess innehavare att efter överenskommelse eller rättens förordnande utföra åtgärden.

Innehavaren äger — — — — —

1 m o m. Kan elektrisk anläggning genom inverkan på redan befintlig dylik anläggning vålla skada å person eller egendom eller störning i driften, *svarar* innehavaren av förstnämnda anläggning *för* erforderliga åtgärder vid denna för att förebygga sådan skada eller störning.

— — — — — än ljudstörning.

Ändras anläggning i fråga om läge, utförande eller drift så, att ökad risk uppkommer för skada eller störning, skall i fråga om skyldighet att svara för skyddsåtgärd som föranledes av den ökade risken anses som om ny anläggning tillkommit.

Anläggning skall anses ha tillkommit då den togs i bruk. Är anläggning i olika delar att anse som tillkommen vid skilda tidpunkter, skall varje sådan del anses som en särskild anläggning.

2 m o m. Kan i fall, som avses i 1 mom., erforderligt skydd med bättre verkan eller till lägre kostnad vinnas genom åtgärd vid *annan elektrisk anläggning än den vars innehavare enligt 1 mom. är skyldig att svara för åtgärden*, ankommer det på dess innehavare att efter överenskommelse eller rättens förordnande utföra åtgärden.

— — — — — varit nödvändiga.

Har i fall, som avses i 1 mom. andra stycket, innehavaren av den senare tillkomna anläggningen genom bristande planläggning av anläggningens utförande eller på annat sätt föranlett att kostnaden för skyddsåtgärd blivit väsentligt högre än nödvändigt, svarar han för merkostnaden.

5 a §.

1 m o m. Innehavare av elektrisk ledning, som dragits fram inom område för befintlig allmän väg, till farväg nyttjad enskild väg, järnväg, spårväg eller kanal eller annan sådan

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

vattentrafikled (trafikled), är skyldig att vid ändring av trafikleden vidtaga de åtgärder beträffande ledningen som behövas för att ändringen av trafikleden skall kunna genomföras. Kostnaden för sådan åtgärd åvilar ledningens innehavare, om ej annat följer av 2 mom.

2 m o m. Är syftet med ledningen att överföra kraft för belysning av allmän väg, skall väghållaren ersätta ledningens innehavare hans kostnad för åtgärd, som avses i 1 mom. Tjänar ledningen även annat ändamål, skall ersättningen bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Har i fall, som avses i 1 mom., åtgärd vidtagits beträffande ledning, där denna korsar trafikled, skall den under vars förvaltning trafikleden står ersätta ledningens innehavare kostnaden för sådan åtgärd, som ej avser flyttning av stolpe, stag eller liknande anordning inom trafikledens område.

3 m o m. Förleder ledning, som dragits fram inom område för befintlig trafikled, ökade kostnader för trafikledens underhåll, skall ledningens innehavare ersätta kostnadsökningen.

4 m o m. Kan arbete med ledning inom område för annan trafikled än allmän väg inverka på trafiksäkerheten eller medför det större ingrepp i trafikleden, skall det utföras efter anvisningar av den som förvaltar trafikleden eller genom hans försorg. Kostnaden för arbetet åvilar dock ledningens innehavare, om ej annat följer av 2 mom.

1 fråga om arbete med ledning inom område för allmän väg gälla särskilda bestämmelser.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

15 §.

De närmare föreskrifter, vilka utöver vad denna lag innehåller, må erfordras med avseende å elektriska anläggningars utförande och skötsel, meddelas av Konungen.

Konungen må jämväl bestämma, vilka villkor leverantör av elektrisk ström äger uppställa för beviljande av entreprenörsrätt i fråga om utförande, förändring eller reparation av elektriska anläggningar, anslutna eller avsedda att anslutas till leverantören tillhörig distributionsanläggning.

Närmare föreskrifter om utförande och skötsel av elektrisk anläggning och anordning som är avsedd att anslutas till sådan anläggning meddelas av Konungen eller den Konungen bemyndigar.

Konungen eller den Konungen bemyndigar bestämmer även vilka villkor leverantör av elektrisk kraft får uppställa för beviljande av entreprenörsrätt i fråga om utförande, ändring eller reparation av elektrisk anläggning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Utdrag av protokollet över industriärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 20 februari 1970.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, CARLSSON.

Chefen för industridepartementet, statsrådet Wickman, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändringar i lagstiftningen om elektriska anläggningar* och anför.

Inledning

I lagen (1902: 71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar ges grundläggande föreskrifter om tillstånd och villkor för distribution av elkraft, om skyddsåtgärder mot skador och störningar mellan olika anläggningar samt om ansvar för skada genom inverkan av elektrisk ström.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 november 1960 tillkallade dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet sakkunniga för att verkställa en översyn av lagstiftningen om elektriska anläggningar m. m.¹ I direktiven till utredningen framhölls att den snabba utveckling som efter tillkomsten av 1902 års lag ägt rum inom elektrotekniken lett till att lagen vid ett flertal tillfällen ändrats. Härigenom hade lagen i viktiga avseenden fått ett väsentligt annat innehåll än det ursprungliga. Någon översyn av de grundläggande rättsliga principerna hade emellertid inte genomförts.

Utredningen, som antog namnet ellagstiftningsutredningen, avgav i juni 1966 betänkandet Lagstiftning om elektriska anläggningar (SOU 1966: 39).

Betänkandet innehåller förslag till ny lag om elektriska anläggningar (ellag). Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Genom beslut den 3 april 1964 uppdrog Kungl. Maj:t åt kommerskollegium att utreda organisationen m. m. av de statliga åtgärderna för ytterligare ra-

¹ Hovrättspresidenten Knut Elliot, ordförande, tekniska direktörerna Erik Esping, Åke Karsberg och Hugo Larsson samt direktören Hugo Månsson.

tionalisering av elkraftsdistributionen samt framlägga förslag i hithörande frågor. Inom kollegium bedrevs utredningsarbetet av en arbetsgrupp till vilken knöts experter bland sakkunniga, som kollegium i annan ordning särskilt tillkallat för att bistå med synpunkter och upplysningar i koncessionsärenden. Kungl. Maj:t uppdrog genom beslut den 29 april 1966 åt arbetsgruppens medlemmar att som särskilda utredningsmän fullfölja det åt kollegium lämnade uppdraget.¹ Till utredningen, som antog namnet eldistributionsutredningen, överlämnades år 1966 förenämnda betänkande av ellagstiftningsutredningen att tas i beaktande i de delar betänkandet rörde eldistributionen. Eldistributionsutredningen avgav i september 1968 betänkandet *Eldistributionsutredningens rationalisering* (SOU 1968: 39).

Över eldistributionsutredningens betänkande samt ellagstiftningsutredningens betänkande i de delar som avser skyddsåtgärder, anordnande av elektrisk anläggning inom vissa områden samt skadeståndsansvar (motsvarande 13—33 §§ i utredningens förslag) har efter gemensam remiss yttrande avgetts av vattenöverdomstolen, hovrätten över Skåne och Blekinge, överbefälhavaren efter hörande av försvarsgrenscheferna och försvarets radioanstalt, televerket, statens järnvägar, sjöfartsverket, statens planverk, luftfartsverket, kammarkollegiet, statens vattenfallsverk, lantbruksstyrelsen, statens naturvårdsverk, kommerskollegium, statens pris- och kartellnämnd, överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap, arbetsmarknadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Malmöhus, Göteborgs- och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Kopparbergs, Jämtlands och Norrbottens län, statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström, krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar, expropriationsutredningen, Föreningen för elektricitetens rationella användande (FERA), Föreningen Sveriges häradshövdingar och stadsdomare, Hyresgästernas riksförbund, Landsbygdens elnämnd, Landsorganisationen (LO), Riksförbundet för elektrifieringen på landsbygden, Riksförbundet landsbygdens folk (RLF), Stockholms stad, Svensk industriförening, Svenska bankföreningen, Svenska elektrikerförbundet, Svenska elverksföreningen, Svenska företagares riksförbund, Svenska kommunförbundet, Svenska kraftverksföreningen, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges industriförbund, Sveriges lantbruksförbund samt Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

Yttranden har därjämte inkommit från Karsbols elektriska andelsförening, Svenska elektriska kommissionen, Svenska samernas riksförbund, Sveriges arbetsledareförbund, Sveriges socialdemokratiska ungdomförbund och Södra Valkebo kommun.

Några remissinstanser har bifogat av dem inhämtade yttranden. Sålunda har bifogats av kommerskollegium yttranden från bl. a. överinspektörerna i statens elektriska inspektion, handelskamrarna i Göteborg, Malmö och Sundsvall, flera elektriska länsföreningar samt ett stort antal distributions-

¹ Kommerserådet Anders Lindstedt, ordförande, och kommerserådet Dag Lychou.

företag, av flera länsstyrelser yttranden från länsmyndigheter, tjänstemän, kommuner, sammanslutningar och distributionsföretag samt av LO yttrande från Kraftverkens personalförbund.

Den beredning av utredningarnas förslag som efter remissbehandlingen påbörjades inom industridepartementet syftade till att åstadkomma en helt ny lagstiftning om elektriska anläggningar. Frågan om eldistributionens rationalisering kräver emellertid ytterligare överväganden. En ny lagstiftning måste därför anstå såvitt avser själva tillståndsreglerna. I övrigt har däremot beredningen av lagstiftningsärendet kunnat avslutas, och jag anhåller nu att få ta upp frågan om ändring av gällande lag i fråga om skyddsåtgärder, anordnande av elektrisk anläggning inom vissa områden samt skadeståndsansvar.

Huvuddragen av gällande bestämmelser

De grundläggande föreskrifterna om elektriska anläggningar återfinns i lagen (1902: 71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar (ändrad senast 1958: 429) — i det följande benämnd 1902 års lag. Med stöd av bemyndiganden i lagen har Kungl. Maj:t meddelat kompletterande bestämmelser i bl. a. kungörelsen (1957: 601) om elektriska starkströmsanläggningar, den s. k. starkströmskungörelsen (ändrad senast 1967: 691), kungörelsen (1958: 558) om elektrisk svagströmslednings anordnande i förhållande till starkströmsledning, den s. k. svagströmskungörelsen, samt kungörelsen (1944: 5) med vissa bestämmelser rörande telegraf-, telefon- och andra svagströmsledningar (ändrad 1967: 690). Med stöd av bemyndigande i starkströmskungörelsen har kommerskollegium utfärdat kungörelse med föreskrifter om utförande och skötsel av elektriska starkströmsanläggningar, de s. k. kommerskollegii säkerhetsföreskrifter.

Elektriska anläggningar brukar indelas i två grupper, starkströmsanläggningar och svagströmsanläggningar. Med starkströmsanläggning avses en elektrisk anläggning som kan vara farlig för person eller egendom (1 kap. 1 § starkströmskungörelsen). Med svagströmsanläggning avses ofarlig anläggning. Till sistnämnda grupp hör exempelvis vanliga telefonanläggningar. Spänning som uppgår till högst 250 volt mellan en ledare och jord eller vid icke direkt jordat system mellan två ledare kallas lågspänning. Är spänningen högre kallas den högspänning.

De inledande bestämmelserna i 1902 års lag handlar om expropriation för elektrisk starkströmsanläggning (1 §). Motsvarande bestämmelser beträffande svagströmsledningar är däremot upptagna i lagen (1917: 189) om expropriation. I 1 § fjärde stycket 1902 års lag hänvisas till expropriationslagens allmänna bestämmelser samt beträffande starkströmsledningar till de särskilda bestämmelserna om svagströmsledningar i samma lag.

Enligt 1902 års lag fordras i allmänhet tillstånd (koncession) för att ut-

föra starkströmsledning. Bestämmelser därom samt om reglering av pris och övriga villkor för leverans eller överföring av elström är upptagna i 2 §. Närmare föreskrifter om handläggningen av expropriations- och koncessionsansökningar samt om de handlingar som skall bifogas sådana ansökningar lämnas i 3 §.

Därefter följer i 4—14 §§ för starkströms- och svagströmsanläggningar gemensamma bestämmelser rörande åtgärder mot och ersättning för skada genom inverkan av elektrisk ström.

Enligt 4 § är innehavare av starkströmsanläggning med generator eller transformator ålagd strikt ersättningsansvar gentemot tredje man för skada som orsakas av ström från anläggningen. Sådant ansvar inträder dock inte för skada som tillkommit genom händelse av högre hand eller för skada som inträffat inom byggnad eller inhägnad gård genom inverkan av lågspänd ström som tillförts förbrukningsanläggning för starkström.

Har skadelidande genom grov vårdslöshet själv vållat skadan är anläggningssinnehavaren jämlikt 7 § fri från ersättningsskyldighet. Detsamma gäller om skadan föranletts av den skadelidandes underlåtenhet att fullgöra sina skyldigheter mot anläggningens ägare eller innehavare. Ersättningsskyldighet inträder inte heller för skada på egendom om dennas ägare jämlikt åtagande eller av annan grund är pliktig att vidkännas den från anläggningen härrörande faran för skada på egendomen. I sådant fall utgår dock ersättning om skadan föranletts av vårdslöshet vid anläggningens utförande eller skötsel.

Bestämmelser om skyldighet att vidta åtgärder för att förebygga skadeverkningar i förhållandet mellan två eller flera anläggningar upptas i 5 §. Skyldigheten bestäms med hänsyn till anläggningens prioritet, vilket innebär att innehavaren av en yngre anläggning skall svara för det skydd som en äldre anläggning behöver till förekommande av skada eller störning. En utvidgad skyldighet i delta avseende föreligger emellertid för innehavare av starkströmsanläggning, i vilken vid enfasigt fel kan uppkomma jordslutningsström med större styrka än femhundra ampere. Innehavare av sådan anläggning är nämligen skyldig att så snart han vunnit kännedom om senare tillkommen anläggning för svagström eller för starkström med en spänning av högst sexhundra volt vidta erforderliga åtgärder vid sin anläggning för att förebygga att denna genom inverkan på den andra anläggningen genom induktion eller förhöjda markpotentialer vållar skada på person eller egendom eller annan störning än ljudstörning.

Om erforderligt skydd med bättre verkan eller till lägre kostnad kan erhållas genom åtgärd vid den anläggning som är utsatt för inverkan, ankommer det på dess innehavare att efter överenskommelse eller rättens förordnande utföra åtgärden. Innehavaren äger sedan att av den som enligt huvudregeln varit skyldig vidta skyddsåtgärder erhålla ersättning för nödvändiga utgifter. Härifrån skall dock avdrag göras med belopp motsvarande den för-

del åtgärden inneburit för innehavarens anläggning genom minskning av utgifter för dess underhåll och drift eller annan stadigvarande förbättring av driften (5 § 2 mom.).

I 6 § ges regler om ersättning för skada på elektrisk anläggning. Om en elektrisk anläggning skadats eller dess drift störts genom inverkan av ström från annan sådan anläggning, är sistnämnda anläggnings innehavare ersättningskyldig ifall han underlåtit att vidta de skyddsåtgärder som enligt 5 § ankommit på honom eller skadan eller störningen eljest föranletts av vårdslöshet vid anläggningens utförande eller skötsel. Har skadan eller störningen uppkommit på den anläggning från vilken strömmen utgått, och föranledes skadan eller störningen av vårdslöshet vid den andra anläggningens utförande eller skötsel, är denna anläggnings innehavare skyldig att ersätta skadan eller förlusten. Har vårdslöshet förekommit vid båda anläggningarnas utförande eller skötsel fördelas ansvaret alltefter beskaffenheten av de på ömse sidor begångna felen.

Har innehavare av elektrisk anläggning utgett ersättning för skada som orsakats genom inverkan av en genom induktion eller överledning eller annars på inte åsyftat sätt från annan anläggning inkommen ström, äger han enligt 9 § regressrätt mot denna anläggnings innehavare om skadan vållats genom vårdslöshet vid sistnämnda anläggningens utförande eller skötsel. Regressrätt föreligger även mot den som — efter det utförandet av elektrisk anläggning påbörjats — utan innehavarens samtycke vidtagit åtgärd vilken i väsentlig mån ökat faran för skada genom strömmens inverkan.

Innehas en anläggning endast med nyttjanderätt ansvarar anläggningens ägare jämte innehavaren för skada genom strömmen. Ägaren svarar dock endast med anläggningen och vad därtill hör samt endast i den mån egendomen omfattas av nyttjanderätten. Ägaren har regressrätt mot innehavaren för vad han utgett i ersättning (10 §).

Talan om skadestånd enligt 4 eller 6 § måste väckas inom två år från det skadan inträffade. Försummas detta är rätt till talan förlorad. För regressanspråk gäller dock den vanliga tioårspreskriptionen (11 §).

En allmän regressbestämmelser finns i 12 §. Ersättning som ägare eller innehavare av elektrisk anläggning utgett enligt 4—10 §§ äger han söka åter av den som vållat skadan, om inte annat följer av bestämmelserna i 9 §.

I ett par hänseenden gäller undantag från reglerna om skadeståndsskyldighet. Är den elektriska anläggningen en inrättning för befordran av gods eller är den avsedd för sådan inrättnings behov, skall enligt 13 § bestämmelserna om ersättningsskyldighet för skada inte äga tillämpning i fråga om egendom som för befodran mottagits av inrättningens förvaltning eller betjäning. Enligt 14 § skall bestämmelserna i lagen inte medföra skyldighet för ägare eller innehavare av elektrisk anläggning att utge ersättning, då genom olycksfall i arbete sådan i anläggningens tjänst anställd arbetstagarer som avses i lagen om yrkesskadeförsäkring dödas eller skadas.

I 15 § första stycket ges bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter som, utöver vad lagen innehåller, erfordras med avseende på elektriska anläggningars utförande och skötsel.

I andra stycket av samma paragraf bemyndigas Kungl. Maj:t även att bestämma vilka villkor leverantör av elektrisk ström äger uppställa för beviljande av entreprenörsrätt i fråga om utförande, förändring eller reparation av elektriska anläggningar som är anslutna eller avsedda att anslutas till leverantören tillhörig distributionsanläggning.

Lagen avslutas med tre hänvisningar. Enligt 16 § meddelas i fråga om vissa starkströmsanläggningar bestämmelser även i lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar. I 17 § erinras om att beträffande åtgärder till förebyggande av störning i radiomottagningsapparat gäller vad därom särskilt stadgas, och i 18 § slutligen sägs att om atomskada gäller särskilda bestämmelser.

Ellagstiftningsutredningen

Skyddsåtgärder m. m.

Ellagstiftningsutredningen erinrar inledningsvis om att behovet av särskilda skyddsåtgärder till förebyggande av skada på annan elektrisk anläggning beaktades redan vid utfärdandet av 1902 års lag. I 5 § upptogs sålunda en bestämmelse om skyldighet för innehavare av ny tillkommen elektrisk anläggning att om det visade sig att anläggningen genom inverkan på redan befintlig sådan anläggning genom induktion eller på annat sätt vållade skada på denna eller hinder i dess drift vidta erforderliga åtgärder för att förekomma sådan inverkan. Bestämmelsen kvarstod oförändrad fram till år 1958 då vissa ändringar infördes.

Prioritetsprincipen bibehölls som huvudregel men strängare ansvar infördes för anläggningar som drevs direktjordade eller med ringa strömbegränsning och vid mycket höga spänningar och därför utgjorde en särskilt stor risk särskilt för svagströms- och lågspänningsanläggningar.

Med hänsyn till de elektriska anläggningarnas farlighet är det naturligt, framhåller ellagstiftningsutredningen, att vissa krav i säkerhetshänseende måste ställas beträffande deras utförande och skötsel. Kraven bör i första hand utformas så, att anläggningarna för tredje man, dvs. den stora allmänheten som lever med dessa anläggningar i sin närhet, blir så ofarliga som det rimligtvis är möjligt från teknisk-ekonomisk synpunkt. Samtidigt bör eftersträvas att en elektrisk anläggning inte heller skadar annan elektrisk anläggning. Den bör omvänt helst vara utförd så, att den inte heller själv skadas genom inverkan från annan anläggning.

I 1902 års lag upptas f. n. såvitt avser förhållandet mellan olika elektriska anläggningar endast regler om den principiella skyldigheten att vidta skydds-

åtgärder. I övrigt har till Kungl. Maj:t överlåtits att närmare bestämma om erforderliga åtgärder. Utredningen finner denna ordning böra tillämpas även i fortsättningen.

Behovet av bestämmelser som reglerar det inbördes förhållandet mellan olika anläggningar beträffande skyldighet varom här är fråga aktualiseras endast när två eller flera anläggningar förekommer i sådan närhet av varandra att den ena kan öva menlig inverkan på den andra. Särskilda skyddsåtgärder kan då bli behövliga. Härvid uppkommer frågan hur ansvaret för dessa åtgärder bör fördelas mellan innehavarna av de olika anläggningarna och vilka regler som bör gälla om bestridandet av de kostnader som åtgärderna för med sig.

Utredningen föreslår samma huvudregel som den nuvarande, eller att den senast tillkomna anläggningens innehavare har att svara för erforderliga skyddsåtgärder. Från denna prioritetsprincip skall i överensstämmelse med vad som f. n. gäller undantag göras för särskilt farliga högspänningsanläggningar. Såsom ett ytterligare undantag från prioritetsprincipen föreslår utredningen att innehavare av sådan starkströmsanläggning som under normal drift kan i annan elektrisk anläggning orsaka ljud- eller signalstörning som väsentligt överstiger vad som kan anses normalt för en trefasanläggning med samma effekt som den störande skall vara skyldig att gentemot svagströmsanläggning eller starkströmsanläggning med spänning om högst 600 volt, oavsett sådan anläggnings tillkomstdatum, svara för erforderliga störningsförebyggande åtgärder. Bestämmelsen tar främst sikte på högspända likströmsanläggningar, som genom tonfrekventa komponenter av stor styrka kan föranleda väsentliga störningar i närbelägna tele- och signalanläggningar.

I detta sammanhang föreslår utredningen att kommerskollegium får behörighet att avgöra tvist rörande omfattningen och beskaffenheten av erforderliga skyddsåtgärder. F. n. gäller att den som vill få en sådan tvist prövad har att föra talan vid allmän domstol. Eftersom skyddsåtgärdernas omfattning och beskaffenhet för olika fall regleras genom tillämpningsbestämmelser, som förutsätts skola liksom för närvarande i främsta rummet meddelas av kommerskollegium, anser utredningen det vara ändamålsenligt att kollegium också får behörighet att avgöra tvister i dessa hänseenden. Tvist som gäller vilken av två eller flera anläggningars innehavare som är skyldig att svara för eventuella skyddsåtgärder bör däremot liksom hittills prövas av allmän domstol.

De flesta fall där intresse motsättningar uppkommer torde enligt utredningen avse teleledning och högspända kraftledningar. För biläggande av sådana tvister finns ett på frivillighetens väg tillkommet organ — telestörningsnämnden — med representanter för televerket, statens järnvägar och centrala driftledningen. Nämndens uppgift är att som ett sakkunnigt rådgivande organ medverka till att åsладkomma från tekniska och ekonomiska

synpunkter rimliga lösningar av problem som gäller menlig inverkan av högspända kraftledningar på telenäten. Utredningen antar därför att de tvister som kommer att hänskjutas till avgörande av kommerskollegium blir sällsynta.

Prioritetsprincipen förutsätter att tidpunkten för en anläggnings tillkomst kan fastställas utan större svårigheter. 1902 års lag saknar bestämmelse som ger ledning härvidlag. Förhållandet påtalades vid 1958 års riksdag. Utredningen finner ett klargörande behövligt och anser att lagen bör ange vissa hållpunkter för bedömande av en från flera synpunkter så viktig fråga som när en anläggning skall anses tillkommen.

Utredningen anser att man bör utgå från att en anläggning tillkommit den dag, då den togs i bruk. En undantagslös regel av denna innebörd kan emellertid antas leda till otillfredsställande resultat i vissa fall. En del anläggningar förutsätter lång tid för planering och utförande medan andra, mindre omfattande kan byggas relativt snabbt. Utredningen föreslår därför ett anmälningsförfarande enligt vilket den som ämnar utföra en elektrisk anläggning redan på ett tidigt stadium skall kunna anmäla detta med påföljd att anläggningen såvitt angår den som mottagit dylik anmälan anses ha samma prioritet som om den tagits i bruk när anmälan gjordes. Utredningen föreslår att bestämmelser av sådant innehåll upptas i lagen.

Även frågan om inverkan i prioritetshänseende av att en elektrisk anläggning ändras bör enligt utredningen regleras vid en reformering av gällande lag. Liksom det får anses uteslutet att varje obetydlig ändring av anläggningens skulle medföra att den tidigare prioriteten förloras, lika uppenbart synes det vara att prioriteten inte kan få behållas efter en genomgripande ändring. Det är därför nödvändigt att på något sätt bestämma var på skalan ändringen skall få betydelse för anläggningens prioritet.

Om en ändring utförs så, att några ytterligare skyddsåtgärder inte är påkallade från säkerhetssynpunkt, bör den kunna accepteras utan att anläggningens prioritet berörs. Ändringen kan emellertid också på sådant sätt påverka anläggningens farlighet i förhållande till annan anläggning att de tidigare skyddsåtgärderna blir otillräckliga och ytterligare åtgärder måste vidtas. Är undantagsregeln för särskilt farliga anläggningar tillämplig bör enligt utredningen inga problem uppstå. Är det i annat fall en yngre anläggning som ändras inverkar ändringen inte heller på ansvaret gentemot en äldre anläggning. Ändras däremot en äldre anläggning måste prioritetsfrågan i förhållande till en yngre anläggning lösas. Det kan i detta fall inte anses skäligt vare sig att den ändrade anläggningen helt förlorar sin prioritet och alltså får ansvaret för såväl nytillkommande som redan förut behövliga skyddsåtgärder eller att det ansvar för skyddsåtgärder som den yngre anläggningens innehavare haft ökar genom att den äldre anläggningen ändras. Det rimliga måste vara att den ändrade äldre anläggningen får ansvaret för de ytterligare skyddsåtgärder som föranleds av ändringen, medan den yngre

anläggningen behåller ansvaret för de skyddsåtgärder som tidigare var erforderliga.

Såvitt gäller flyttbara elektriska anläggningar såsom transportabla elverk och transformatorer bör enligt utredningen motsvarande synpunkter tillämpas beträffande ansvaret för skyddsåtgärder. Om en sådan anläggning flyttas från en plats till en annan, bör alltså anses som om genom flyttningen antingen tillkommit en helt ny anläggning eller också, om t. ex. den mobila anläggningen inmonteras i en förut bestående elektrisk anläggning, den sistnämnda anläggningen ändrats.

Anordnande av elektrisk anläggning inom vissa områden

Utredningen erinrar om att en elektrisk ledning ofta måste framdras över område där den senare kan bli till hinder för områdets utnyttjande i övrigt. En ändring av områdets utformning eller utnyttjande kan göra det nödvändigt att flytta eller ändra ledningen, vilket kan medföra olägenheter och betydande kostnader för ledningsinnehavaren. Dennes skyldighet att vidta eventuella ändringar beror i första hand på vad som vid ledningens tillkomst avtalats mellan honom och markområdets innehavare. Beträffande områden för kommunikationsändamål har förhållandet mellan ledningsinnehavaren och innehavaren av det område inom vilket ledningen dragits fram reglerats i författningsväg. Även beträffande ledningar inom bebyggda områden har skyldighet föreskrivits för ledningsinnehavaren att vidta vissa ändringar av ledningen.

Utredningen lämnar en ingående redogörelse för gällande bestämmelser och tidigare överväganden i fråga om elektriska ledningar inom trafikleds-områden och planlagda områden. Beträffande starkströmsledningar som framdragits inom område för allmän väg, järnvägsområde, område för vattentrafikled samt planlagt område ges föreskrifter i starkströmskungörelsen. Såvitt gäller staten tillhöriga svagströmsledningar inom område för allmän väg är vissa med flyttning av sådan ledning sammanhängande frågor reglerade i kungörelsen (1944: 5) med vissa bestämmelser rörande telegraf-, telefon- och andra svagströmsledningar. Beträffande svagströmsledningar inom planlagt område har bestämmelser meddelats i svagströmskungörelsen.

För samtliga dessa bestämmelser gäller, framhålls det, att de inte bara ålägger ledningsinnehavaren skyldighet att ändra ledning utan också förutsätter att han själv skall stå för kostnaden.

Bestämmelsen i starkströmskungörelsen om ledning inom område för allmän väg bygger härvid på prioritetsprincipen. Det förutsätts alltså att området redan tagits i anspråk för väg när ledningen drogs fram. Vad åter angår ledning inom övriga nämnda områden är enligt utredningen ledningsinnehavaren skyldig att vidta och bekosta ändring av ledningen utan hänsyn till tiden för ledningens eller trafikledens tillkomst.

När det gäller de allmänna principer efter vilka förevarande spörsmål så-

lunda lösts kan enligt utredningen några vägande invändningar knappast resas mot att ledningsinnehavare åläggs skyldighet att ändra ledning där ändring av trafikled gör detta nödvändigt. Det allmänna kommunikationsintresset talar med styrka för att en sådan skyldighet bör föreligga. En annan och mera kontroversiell fråga är vem som skäligen bör svara för den till följd av ledningsändringen uppkomna kostnaden.

Utredningen finner att ifråga om *ledningar inom trafikledsområden* prioritetsprincipen i stort sett leder till ett godtagbart resultat. Det synes rimligt att innehavare av en ledning som dragits fram inom ett redan existerande trafikledsområde själv får svara för kostnaden för sådan ändring av ledningen som framtingas av ombyggnad eller annan därmed jämförlig ändring av trafikleden inom detta område. En sådan huvudregel kan knappast anses obillig eftersom ledningsinnehavaren redan vid framdragandet av ledningen bör ha haft klart för sig att trafikleden skulle kunna komma att ändras. Den ledningsinnehavare som drar fram sin ledning utefter en väg har uppenbarligen inte sällan stor nytta av att kunna placera stolpar, stag och andra sådana anordningar inom själva vägområdet. Även förläggning av en jordkabel inom ett vägområde, t. ex. i vägslänten, kan innebära fördelar för ledningsinnehavaren. Om vägen sedermera breddas, höjs eller sänks kan det därför inte anses annat än skäligt, framhåller utredningen, att ledningsinnehavaren på egen bekostnad ombesörjer den ändring av ledningen som föranleds av vägens ändring.

Det förda resonemanget kan emellertid inte utan vidare anses tillämpligt vid korsningar mellan ledning och trafikled. I detta fall har ledningsinnehavaren inte kunnat undvika att passera genom trafikledens område och han har som regel inte heller haft någon nytta av ledningens förläggning till området. Om i sådant fall en ändring av vägen nödvändiggör ändring av en ledning som inte har några stolpar eller andra anordningar inom området finns enligt utredningen inte samma skäl för att ledningsinnehavaren skall svara för de med ledningsändringen förbundna kostnaderna. Föranleder en breddning av vägen flyttning av stolpar utanför vägområdet anser utredningen att ledningsinnehavaren bör vara berättigad till ersättning härför. Detsamma bör gälla även om stolpar eller dylikt — inom eller utom vägen — väl inte behöver flyttas men ändras på annat sätt, t. ex. som följd av att vägbanan höjs. På motsvarande sätt bör sådan ändring av en vägbanan korsande jordkabel som föranleds av höjning eller sänkning av vägen bekostas av väghållaren. Den nu angivna kostnadsfördelningen förutsätter att ledningens tidigare läge i vertikalplanet överensstämmer med gällande säkerhetsföreskrifter.

Utredningen anser att de sålunda förordade reglerna i fråga om skyldighet att bestrida kostnader som är förenade med ledningsändringar bör tillämpas inte bara beträffande starkströmsledningar utan också i fråga om svagströmsledningar. Det finns inte någon anledning att i förevarande hänseende

göra skillnad mellan olika slag av elektriska ledningar. Inte heller kan det vara motiverat att ha olika regler för olika slag av trafikleder. Samma bestämmelser bör alltså enligt utredningen gälla oavsett om den väg som berörs av ledningen är allmän eller inte. De bör också tillämpas på vattentrafikleder, järnvägar och spårvägar.

För de allmänna vägarnas del torde dock enligt utredningen behövas en särbestämmelse beträffande *ledning för vägbelysning*. Utredningen erinrar om att frågan om skyldighet för väghållaren att bekosta ändring av sådan ledning tagits upp av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i ett yttrande till tredje lagutskottet över två till 1961 års riksdag väckta motioner (I: 515 och II: 608). I yttrandet anförde styrelsen bl. a. följande.

På senare tid har det emellertid i allt större utsträckning förekommit där kronan är väghållare, att städer, samhällen och elektriska föreningar såväl inom stadsplanelagt och byggnadsplanelagt område som i tätbebyggda samhällen i övrigt, med väghållarens tillstånd, framdragit gatu- eller vägbelysningsledningar. Dessa ledningar, som huvudsakligen tillkommit för främjande av trafiken, blir vanligen raserade vid vägens omläggning och eftersom gamla och nya vägområdena alltid berör varandra har ledningsägaren skyldighet att själv bekosta ändringen, vilket oftast bli betungande för ledningsägaren i synnerhet för de föreningar som bildats enbart med uppgift att åstadkomma vägbelysning genom samhälle.

Beträffande städer, som är väghållare, har i förarbetena till förordningen (1960:374) om väg- och gatuhållningen i vissa städer och stadsliknande samhällen uttalats den meningen, att det sedan gammalt ansetts föreligga rätt för stad eller samhälle att i gata inom stadsplanelagt område nedlägga ledningar av olika slag och att vid ändring av sådan ledning tillhörande väghållaren (staden) äldre rätt skall gälla. Härav följer att de städer som är väghållare och samtidigt ledningshavare för belysningsledningarna för gata får upptaga kostnaderna för ändringen av ledningen bland kostnaderna för vägföretaget till vilket statsbidrag utgår. De städer och samhällen som är väghållare åtnjuter således en fördel framför de städer och samhällen där kronan är väghållare enbart av den anledningen att de samtidigt är såväl väghållare som ledningshavare.

Den nackdel som drabbar ägare av starkströmsledning för belysning av vägen där kronan är väghållare i förhållande till de städer som är egna väghållare torde kunna undanröjas genom ändring i starkströmskungörelsen på så sätt, att väghållare ålägges skyldighet att svara för kostnaderna för ändring av starkströmsledning som framdragits för väg- och gatubelysningsändamål.

Utredningen ansluter sig till det av styrelsen framförda förslaget. I fall varom här är fråga har, framhålls det, ledningen med stolpar och andra anordningar tillkommit för att tillgodose vägtrafikens behov. Sådana belysningsanordningar kan i likhet med andra fasta anordningar som avser att främja trafiksäkerheten betraktas som normala tillbehör till vägen. Med hänsyn härtill bör väghållaren snarare än ledningsinnehavaren bära de kostnader för ändring av ledningen som kan uppkomma i samband med ändring av vägen. Har ledningen dragits fram även för annat ändamål än vägbelys-

ning bör dock, framhåller utredningen, ledningsinnehavaren vidkännas en med hänsyn till föreliggande omständigheter bestämd del av flyttningskostnaden.

Enligt starkströmskungörelsen åligger det innehavare av *luftledning över vattenstrafikled* att om denna framdeles i avsevärd omfattning kommer att befaras av fartyg som kräver större segelfri höjd än ledningen medger på egen bekostnad vidta sådan ändring av ledningen som kommerskollegium efter samråd med sjöfartsverket bestämmer. Utredningen föreslår att denna regel upplas i lagen och utvidgas till att avse även svagströmsledningar. Samtidigt föreslås att ledningsinnehavaren skall vara berättigad till ersättning för de med ändringen förenade kostnaderna, men vem ersättningsskyldigheten skall åvila anser sig utredningen inte kunna bestämma generellt. Finns inte någon som är villig att svara för kostnaderna bortfaller ledningsinnehavarens ändringsskyldighet. Systemet torde enligt utredningen i praktiken medföra att den som begär ändringen i allmänhet också betalar kostnaderna för dess genomförande. Betalningsskyldigheten kan på det sättet komma att åvila den under vars förvaltning trafikleden står. Det kan också tänkas att t. ex. ägaren av de fartyg vilkas trafik är beroende av att ändringen kommer till stånd åtar sig ansvaret för kostnaderna. Förfarandet torde, framhålls det, överensstämma med vad som tillämpas vid sådana sjömätningar som utförs på begäran av annan än statlig myndighet.

Utredningen kommer därefter in på frågan om skyldighet att ändra *elektriska ledningar inom planlagt område*. Den ändringsskyldighet som f. n. åligger innehavare av elektrisk ledning inom sådant område är, framhålls det, helt grundad på säkerhetssynpunkter. I starkströmskungörelsen föreskrivs sålunda att om stadsplan eller byggnadsplan är eller blir fastställd för område inom vilket luftledning dragits fram med stöd av koncession, så är ledningens innehavare skyldig att vidta de ändringar av ledningen som kommerskollegium från säkerhetssynpunkt finner erforderliga med hänsyn till områdets bebyggande. Fastställs plan för område inom vilket det finns luftledningar för såväl lågspänd starkström som svagström är ledningsinnehavarna skyldiga att ändra sina ledningar så att dessa blir från säkerhetssynpunkt tillfredsställande anordnade i förhållande till varandra. Föreskrift härom har beträffande innehavare av starkströmsledning meddelats i starkströmskungörelsen och motsvarande föreskrift för innehavare av svagströmsledning finns i svagströmskungörelsen.

Utredningen finner det naturligt att innehavare av elektrisk ledning inom planlagt område skall vara skyldig ändra ledningen om det påkallas av säkerhetsskäl. Den föreslår att samma skyldighet skall föreligga då ledning av annat skäl behöver ändras för att planen skall kunna genomföras. Däremot finner utredningen den nuvarande ordningen i vad den innebär skyldighet för ledningsinnehavaren att också svara för de med ändringen förenade kostnaderna inte invändningsfri. Skyldigheten är nu oberoende av tidpunkten för

ledningens tillkomst i förhållande till bebyggelseplaneringen. Resultatet blir att — om t. ex. en byggnadsplan upprättas för ett område över vilket en större kraftledning tidigare dragits fram — ledningsinnehavaren kan åsamkas avsevärda kostnader, som kanske kunde ha undvikits om ledningsinnehavaren, när ledningen drogs, haft kännedom om planen eller om denna fått annan utformning. Det är, framhåller utredningen, ett rimligt krav att redan befintliga elektriska ledningar beaktas, när bebyggelseplaneringen sker. Detta gäller särskilt de stora och dyrbara kraftledningarna. Planeringen bör utföras så, att den inte framtvingar en kanske mycket kostnadskrävande ändring eller flyttning av redan framdragna ledningar. Inte minst national-ekonomiska skäl kan enligt utredningen åberopas härför. Då elektrisk ledning måste ändras till följd av att stadsplan eller byggnadsplan upprättas inom område som berörs av ledningen och för vilket sådan plan inte förut finns, synes det mot denna bakgrund utredningen rimligt att ändringskostnaderna ersätts av vederbörande kommun. På motsvarande sätt bör kommunen bekosta ledningsändringar som föranleds av att planen ändras sedan en ledning dragits fram inom ett planlagt område.

Om en ledning dras fram inom ett redan planlagt område bör däremot ledningsinnehavaren få finna sig i att på egen bekostnad verkställa de ändringar av ledningen som kan vara påkallade när området sedermera bebyggs i enlighet med planen. Vad sist sagts anser utredningen böra gälla även om stads- eller byggnadsplan ännu inte föreligger då ledningen dras fram, men det vid denna tidpunkt finns region- eller generalplan som antagits av vederbörande kommunala myndigheter och som ledningsinnehavaren alltså haft anledning att beakta. Som ytterligare förutsättning uppställs dock att den sedermera upprättade detaljplanen visar sig överensstämma med region- eller generalplanen i aktuella delar.

Liksom i fråga om ledningar inom trafikledsområden bör kostnadsfördelningen när det gäller planlagda områden grundas på prioritetsprincipen. Den ersättningskyldighet som med tillämpning av denna princip kommer att åvila vederbörande kommun kan anses i viss mån jämförlig med den i 75 § byggnadslagen föreskrivna skyldigheten för stad att i vissa fall gottgöra markägare och nyttjanderättshavare skada som uppkommit till följd av stadsplans genomförande. Utredningen betonar att de föreslagna rättsreglerna med hänsyn till innehållet bör komma till uttryck i allmän lag och inte, såsom fallet är med nuvarande bestämmelser på området, meddelas endast i administrativ väg.

Skada genom inverkan av elektrisk ström

För skada som orsakats genom inverkan av ström från en elektrisk anläggning ansvarar enligt huvudregeln anläggningens innehavare oberoende av vållande. En förutsättning är dock att anläggningen har egen transformator eller generator som inte alstrar endast ofarlig ström. Undantag gäl-

ler vidare för skada genom händelse av högre hand eller som uppkommit inom byggnad eller inhägnad gård och som orsakats av ström som med en spänning av högst 250 volt tillförts förbrukningsanläggning för starkström. Å andra sidan gäller emellertid den utvidgningen av det strikta ansvaret att om skada inträffat vid anläggning som inte har egen generator eller transformator svarar för skadan innehavaren av den anläggning varifrån den skadevållande strömmen tillförts den första anläggningen.

Om den skadelidande själv vållat skadan genom grov vårdslöshet eller genom att underlåta att fullgöra honom åliggande skyldigheter mot anläggningsinnehavaren eller ägaren bortfaller det strikta ansvaret.

Beträffande skada på annan elektrisk anläggning gäller att innehavaren av den anläggning från vilken den skadegörande strömmen utgått är skyldig att betala skadestånd, om han underlåtit att vidta de skyddsåtgärder som ankommit på honom eller om annars skadan eller störningen föranletts av vårdslöshet vid utförande av hans anläggning eller vid dess skötsel. Den andra anläggningens innehavare är å sin sida ersättningsskyldig för skada eller driftstörning vid den anläggning från vilken den inverkan strömmen utgått, om skadan eller hindret föranletts av vårdslöshet vid utförande eller skötsel av först angivna anläggning.

Denna grundsats om vårdslöshet vid anläggningens utförande eller skötsel som villkor för anläggningsinnehavarens ersättningsskyldighet gentemot innehavare av annan anläggning har gällt alltsedan lagens tillkomst. Utredningen erinrar i detta sammanhang om att frågan om införande av strikt ansvar för starkströmsanläggningar gentemot svagströmsanläggningar flera gånger varit aktuell. I det år 1938 till lagrådet remitterade förslaget om ändringar i 1902 års lag (prop. 1938: 137) förordade departementschefen en ändring av innebörd att skada på svagströmsanläggning skulle ersättas såsom skada på annans egendom, dvs. det strikta ansvaret skulle omfatta även skada på sådan anläggning. Förslaget kritiserades av lagrådet som i sitt utlåtande framhöll att en svagströmsanläggning med hänsyn till sin beskaffenhet och sin särskilda mottaglighet för skada genom den elektriska strömmens inverkan inte var helt jämförbar med annan egendom för vilken fara kunde uppkomma genom starkströmsanläggningen och att det var i riktig uppfattning härav som bestämmelserna i 6 § tillkommit. Särskilt syntes enligt lagrådets mening tvekan kunna råda om det var lämpligt att svagströmsanläggningens innehavare skulle äga allmän och oinskränkt rätt till skadestånd även då — bortsett från grov vårdslöshet — skada uppkommit genom vållande på hans sida. Därigenom försvagades den anledning till aktksamhet vid anläggningens utförande och skötsel som dittills förelegat. Lagrådet uttalade vidare att förslagets ståndpunkt i viss mån stod i strid med den uppfattning som kommit till uttryck i lagens regler om vidtagande av skyddsåtgärder. Lagstiftaren hade där tydligen utgått ifrån att, då svagströmsanläggning utfördes i närheten av en redan befintlig starkströmsan-

läggning, den förra anläggningens innehavare i regel hade att själv vidta erforderliga anordningar till förebyggande av skada eller hinder i anläggningens drift genom induktion från starkströmsanläggningen. Slutligen förklarade lagrådet sig inte kunna tillstyrka att en sådan lagstiftningsåtgärd vidtogs annorledes än i samband med att lagens skadeståndsregler gjordes till föremål för en allmän översyn. — I anledning av vad lagrådet sålunda anfört avstod departementschefen från att framlägga förslaget till lagändring för riksdagen. I prop. 1958: 153 berördes samma fråga på nytt och departementschefen uttalade därvid att vad lagrådet år 1938 anfört alltjämt torde äga giltighet.

Vid sidan av de skadeståndsrättsliga bestämmelser som nu berörts innehåller 1902 års lag regressbestämmelser. Allmänt gäller att den strikt ansvarige anläggningsinnehavaren har regressrätt mot den som vållat skadan. En speciell regressregel tar sikte på fall av induktion, överledning o. d. Vad innehavare av en elektrisk anläggning nödgats utgå i skadestånd äger han sålunda söka åter av innehavaren av annan elektrisk anläggning under förutsättning att den skadegörande strömmen inkommit därifrån genom induktion, överledning eller eljest på ej åsyftat sätt och detta är att tillskriva vårdslöshet vid den sistnämnda anläggningens utförande eller skötsel. Har vårdslöshet förekommit vid båda anläggningarna skall den slutliga ansvarigheten fördelas mellan anläggningarnas innehavare efter beskaffenheten av de å ömse sidor begångna felen. Ligger vårdslösheten inte någondera sidan till last skall ersättningen slutligen fördelas som om båda anläggningarnas innehavare gemensamt vållat skadan, men i detta fall undantas från varje ansvarighet innehavare av svagströmsanläggning.

Utredningen föreslår att det strikta skadeståndsansvaret för innehavare av elektrisk anläggning i princip bibehålls, dock med vissa undantag. Först och främst bör fordras att det är fråga om en i sig själv farlig anläggning, dvs. en starkströmsanläggning. Svagströmsanläggningar, som normalt inte kan orsaka skada genom inverkan av ström, bör liksom f. n. hållas utanför tillämpningsområdet för det strikta ansvaret. Men även för starkströmsanläggning bör enligt utredningen i vissa fall göras undantag. Sålunda delar utredningen den uppfattning som kommit till uttryck i gällande rätt att innehavare av s. k. installations- eller förbrukningsanläggning för belysning eller andra normala kraftbehov i bostäder och liknande lokaler som regel inte bör vara ålagd strikt skadeståndsansvar. Vanligen tillförs strömmen en sådan anläggning med en spänning av 220—240 volt. Under förutsättning att anläggningen är utförd i enlighet med gällande säkerhetsföreskrifter är den praktiskt taget helt ofarlig vid normalt begagnande, anför utredningen. Att under sådana omständigheter ålägga innehavaren strikt skadeståndsansvar anser utredningen inte lämpligt. Det kan för övrigt råda tveksamhet om vem som skall anses som innehavare. Det kan vara fastighetsägaren men i ett hyreshus kan det också vara de enskilda hyresgästerna.

Mot strikt skadeståndsansvar för varje innehavare av här avsedd anläggning för förbrukning av elektrisk energi talar enligt utredningen även det vid utformningen av 1902 års lag åberopade förhållandet att den skadeståndsskyldige måste ha ekonomiska möjligheter att betala för att det strikta ansvaret skall vara av värde för den skadelidande. Flertalet elförbrukare torde sakna sådana resurser om de inte har någon form av försäkringsskydd. Ett strikt skadeståndsansvar för alla anläggningsinnehavare skulle alltså behöva förenas med krav på en allmän obligatorisk ansvarsförsäkring för anläggningsinnehavarna.

Vill man låta det strikta ansvaret regelmässigt omfatta även skada genom ström från installationsanläggning kunde, framhåller utredningen, en radikal lösning vara att generellt lägga ansvaret på innehavaren av den anläggning varifrån strömmen distribueras. Eldistributören skulle alltså svara både för sin egen anläggning och för alla de anläggningar och andra anordningar vilka tillförs kraft från hans anläggning. Ansvarsskyldigheten kunde härvid omfatta all slags skada som vållats av elektrisk ström, men ansvaret kunde också begränsas till att gälla endast personskada. Ett skadeståndsansvar efter angivna linjer skulle visserligen medföra en ekonomisk belastning för eldistributören antingen han skaffade sig en ansvarsförsäkring eller stod självrisk. I sista hand torde emellertid kostnaden drabba abonnenterna i form av höjning av eltaxorna.

Även om den skisserade lösningen kan förefalla tilltalande och praktisk, går den enligt utredningen inte fri från vägande invändningar. Distributörens möjligheter att förebygga skador vid installationsanläggningar är sålunda som regel mycket begränsade. Även om det infördes rätt och skyldighet för eldistributören att verkställa periodiska kontrollinspektioner av sådana anläggningar torde härigenom hans förutsättningar att vidta skadeförebyggande åtgärder inte ökas nämnvärt. Han skulle knappast kunna hindra att en anläggningsinnehavare omedelbart efter en sådan inspektion utförde ett bristfälligt eller farligt installationsarbete. Det är vidare uppenbart att eldistributörens möjligheter att hindra användningen av felaktiga elektriska apparater är synnerligen små.

Att låta skadeståndsskyldigheten uppbäras endast av hänsyn till den skadades intresse att erhålla ersättning anser utredningen inte heller tillfredsställande. Den som skadas av elström intar knappast någon särställning i jämförelse med den som skadas på annat sätt. I våra dagar är det sörjt för människors sociala välfärd i en helt annan utsträckning än som var fallet vid tillkomsten av 1902 års lag. Det är från denna synpunkt mindre befogat nu än för 60 år sedan att ålägga distributören en generell strikt ansvarsskyldighet.

Enligt utredningen bör principiellt varje anläggningsinnehavare bära ansvaret för sin anläggning och detta bör gälla oavsett spänningen i anläggningen. Utredningen föreslår därför den begränsningen av eldistributörens

ansvarighet i förhållande till vad som f. n. gäller att han i princip fritas från strikt ansvar för skada som drabbar tredje man vid annan anläggning än den egna, även om spänningen i den distribuerade strömmen överstiger 250 volt. Motsvarande bör enligt utredningen gälla andra kraftleverantörer liksom också kraftproducenterna.

I vissa fall är en installationsanläggning helt eller delvis belägen utomhus. Som exempel kan anföras en luftledning mellan olika byggnader på en fastighet. En sådan luftledning torde enligt utredningen få anses betydligt farligare än installationsanläggningen i övrigt och fullt jämförlig med den eldistributören tillhöriga ledning varmed strömmen tillförs installationsanläggningen. Att då göra skillnad i ansvarshänseende mellan installationsanläggningen och distributionsanläggningen synes utredningen inte vara motiverat. Över huvud taget torde det vara befogat att, med hänsyn till de ökade risker som är förbundna med en utomhus förlagd elektrisk anläggning, tillämpa de skadeståndsrättsliga principer som är mest fördelaktiga för den skadelidande. Utredningen förordar därför att utan hänsyn till anläggningens syfte strikt ansvar skall gälla med avseende på skada genom ström från lågspänningsanläggning för den händelse skadan inträffar utomhus. Är anläggning där skadan inträffar avsedd för högspänd ström bör innehavaren vara strikt ansvarig på samma sätt som nu, oberoende av anläggningens förläggning.

Maskiner, apparater och andra till en starkströmsanläggning anslutna anordningar, vilka i och för sig inte kan inordnas under begreppet anläggning, kan självfallet vara lika farliga som anläggningen. För innehavare av sådan anordning bör därför enligt utredningen gälla samma regler som för den anläggning till vilken anordningen är ansluten.

Skada genom elektrisk ström kan uppkomma även annorstädes än vid starkströmsanläggningar eller därtill anslutna anordningar. Strömmen från en starkströmsanläggning kan exempelvis till följd av något tekniskt eller annat fel såsom induktion eller överledning komma in i en teleledning eller ett metallstängsel och därigenom vålla skada för tredje man. Det är enligt utredningen rimligt att i sådant fall innehavaren av den anläggning eller anordning som orsakat den skadegörande strömmens förekomst svarar för skadan under samma förutsättningar som om skadan inträffat vid själva anläggningen.

I enlighet med det anförda föreslår utredningen följande huvudregler. För skada som orsakats vid starkströmsanläggning eller därtill ansluten anordning svarar innehavaren av anläggningen eller anordningen. Uppkommer skadan inomhus och är anläggningen avsedd uteslutande för nyttjande av elektrisk kraft föreligger ansvar som nyss sagts endast om spänningen där skadan inträffar eller, då skadan inträffar vid ansluten anordning, spänningen i anslutningspunkten är högre än 250 volt. Orsakas skada genom inverkan av elektrisk ström utan att någon enligt vad nu sagts är ansvarig härför —

dvs. vid en inomhus belägen installationsanläggning — och har starkströmsanläggning eller därtill ansluten anordning medverkat till förekomsten av strömmen genom överledning eller induktion eller eljest på ej åsyftat sätt svarar för skadan innehavaren av denna anläggning eller anordning som om skadan inträffat vid den del av anläggningen där sådan medverkan skett.

Utredningens förslag innebär i förhållande till gällande rätt viss utvidgning av det strikta skadeståndsansvaret i det att även skada som inträffar inom inhägnad gård kommer att omfattas därav. Vidare medför förslaget en omfördelning av ansvaret såtillvida att eldistributörens ansvar begränsas till att avse den egna anläggningen. Han befrias från det nuvarande ansvaret för skada vid annan tillhörig högspänd installationsanläggning samt vid annan tillhörig lågspänd sådan anläggning utanför byggnad och inhägnad gård. I stället avses innehavaren av den anläggning där skadan inträffar bli ansvarig i dessa fall.

En följd av förslaget blir bl. a. att för skada som orsakas av elektrisk ström från en motorvärmare, vilken anslutits till en utomhus belägen kopplingsanordning, är fordonsägaren — och inte som f. n. eldistributören — i första hand ansvarig. Det kan naturligtvis ifrågasättas om inte denna omfördelning av skadeståndsansvaret medför en försämring av den skadelidandes möjligheter att utfå skadestånd. Risken för att en eldistributör är ekonomiskt oförmögen att betala är kanske i allmänhet mindre än att en privatperson är det. Utredningen vill dock hålla före att det med stor sannolikhet i praktiken inte kommer att betyda så mycket. Vad angår motorfordonsägare, som enligt vad nyss anförts blir ansvariga för sina elektriska motorvärmare, torde det kunna antagas att det ökade skadeståndsansvaret kommer att täckas genom ansvarsförsäkringar. De enskilda anläggningsinnehavare i övrigt på vilka skadeståndsansvaret överflyttas utgörs till största delen av ägare till fastigheter samt industrier och andra företag. De torde oftast redan nu skyddas genom ansvarsförsäkringar. Det kan förmodas att införande av ett ökat skadeståndsansvar för ifrågavarande anläggningsinnehavare kommer att medföra ökad benägenhet att ordna med ett tillfredsställande sådant skydd.

Enligt förslaget skall sålunda i princip varje anläggningsinnehavare svara för skada som orsakas av ström från hans anläggning. För besvarande av ansvarsfrågan måste då kunna fastställas var en anläggning slutar och en annan börjar. Detta spørsmål, anför utredningen, kan stundom vara komplicerat. Inte sällan är nämligen elektriska anläggningar med skilda ägare eller innehavare anslutna till varandra på sådant sätt att det blir svårt att avgöra vem ansvarsskyldigheten bör åvila då skada uppkommit genom ström från en vid anslutningsstället befintlig anläggningsdel (jfr NJA I 1956 s. 229). Särskilt gäller detta vid olycksfall föranlett av ström från s. k. servisledning, dvs. förbindelsen mellan en distributionsanläggning och en installationsanläggning. En sådan ledning kan utföras på olika sätt, antingen genom luftledning (blankledning eller hängkabel) eller som jordkabel. Luftledning ägs

och underhålls i de flesta fall av eldistributören fram till abonnentens byggnad. En jordkabel däremot ägs och underhålls ofta av distributören även till den del den är förlagd inom abonnentens byggnad, vanligen fram till den s. k. servissäkring. Det är dock inte ovanligt att distributören tagit betalt av abonnenten för servisledningen, varför denna får anses ägas av abonnenten, men att distributören samtidigt förbehållit sig ensamrätt att utföra underhåll och vidta andra åtgärder med avseende på ledningen.

Utredningen anser att det i och för sig vore önskvärt om gränsdragningen mellan olika anläggningar kunde göras med hänsyn till det tekniska utförandet. En möjlighet vore att låta mätaren utgöra gränspunkten. Elmätarnas placering är dock högst varierande. Vidare finns det anläggningar som har ett flertal mätare och andra som helt saknar sådan. En annan möjlighet, när det gäller gränsdragning mellan distributionsanläggning och installationsanläggning, kunde vara att låta den servissäkring eller servisapparat vilken normalt utgör servisledningens ändpunkt i tekniskt avseende bli bestämmande för var den ena anläggningen skall anses upphöra och den andra ta vid. Frågan gäller emellertid inte bara förhållandet mellan distributionsanläggningar och installationsanläggningar utan även mellan starkströmsanläggningar av annat slag, såsom anläggningar för produktion eller överföring av elektrisk kraft. Dessa senare anläggningar torde visserligen regelmässigt vara utrustade med särskilda anslutningsanordningar med samma funktion som servissäkringarna. Men dessa anordningar är med hänsyn till storlek och konstruktion inte jämförbara med servissäkringarna eller servisapparaterna och kan inte anses på samma sätt användbara för att bestämma en anläggnings omfattning.

Utredningen har därför övergivit tanken att bestämma omfattningen av en elektrisk anläggning enbart utifrån tekniska grunder. Det har också synts utredningen som om frågan kunde nöjaktigt lösas utan att anläggningens början eller slutpunkt generellt fixeras till någon viss teknisk detalj. Svårigheter med avseende på tillämpningen av lagstiftningen torde huvudsakligen uppstå i det förut berörda fallet att bestämmanderätten över en anläggning helt eller till någon del tillkommer ägaren eller innehavaren av en annan anläggning till vilken den förstnämnda anläggningen är ansluten. I praktiken torde det närmast vara för denna situation som det är behövligt med en särskild avgränsningsregel. Det riktiga synes härvid vara, anför utredningen, att om t. ex. ägaren till en överföringsanläggning i samband med avtal om leverans av elkraft till en distributionsanläggning förbehållit sig bestämmanderätten till någon del av denna, överföringsanläggningen anses omfatta även denna del. På motsvarande sätt bör oberoende av äganderätten eller innehavet en sådan del av installationsanläggning över vilken en eldistributör har bestämmanderätt anses höra till distributionsanläggningen. Det anförda kan sammanfattas i en bestämmelse av innehåll att om innehavare av anläggning i samband med avtal om leverans av elektrisk kraft förbehållit sig att utföra

underhålls- eller ändringsarbeten beträffande annan elektrisk anläggning eller anläggningsdel denna skall anses höra till den förstnämnda anläggningen.

Den sålunda föreslagna regeln förutsätter att omfattningen av en anläggning i första hand bestäms av ägande- och nyttjanderättsförhållandena. Om en anläggning i olika delar har olika ägare eller innehavare bör i överensstämmelse härmed varje sådan del anses som särskild anläggning. Å andra sidan är det naturligtvis inte något som hindrar att flera anläggningar har samma ägare. Från teknisk synpunkt blir sålunda, oberoende av äganderätten, t. ex. ett kraftverk, en överföringsledning och ett distributionsnät som befinner sig i samma ägares hand att anse som tre särskilda anläggningar. Även om anläggningarna då är anslutna till varandra på sådant sätt att tveksamhet kan råda om var den ena börjar och den andra slutar, torde detta endast sällan vålla bekymmer vid tillämpningen av den föreslagna lagstiftningen eftersom anläggningarna har samma ägare. Att en installationsanläggning ägs av elleverantören torde få anses tämligen ovanligt. Inträffar ett olycksfall vid servisledningen till en sådan anläggning får emellertid — med hänsyn till utredningens förslag beträffande ansvarsfördelningen — frågan till vilken anläggning servisledningen hör betydelse endast om olyckan sker inomhus och skadan drabbar annan än anläggningsinnehavaren. Detta troligen ganska sällsynta fall bör enligt utredningen kunna lämnas åt rättstillämpningen.

Vad angår ansvaret för skada som genom ström från en elektrisk anläggning åsamkas annan sådan anläggning förutsätter sådant *skadeståndsansvar olika anläggningar emellan* enligt nuvarande regler att vållande föreligger. Den ansvarighet som härvidlag åvilar anläggningsinnehavare kan enligt utredningen betecknas som ett vidsträckt företagaransvar; ansvaret omfattar såväl anläggningens utförande som personalens skötsel av anläggningen. Åtminstone då det gäller starkströmsanläggning, vars drift som regel innefattar betydande faromoment, är det enligt utredningen berättigat att ställa stränga krav på aktsamhet vid handhavandet av anläggningen. Redan en i och för sig förklarlig underlåtenhet att utöva tillsyn eller att utan dröjsmål avhjälpa uppkomna fel på anläggningen torde då kunna anses som vårdslöshet och alltså grunda skadeståndsskyldighet för innehavaren.

Utredningen har inte funnit skäl att såvitt gäller förhållandet mellan två eller flera högspänningsanläggningar frångå principen om ett på vållande grundat skadeståndsansvar. Förekommande ersättningsanspråk bör i dessa fall utan olägenhet kunna regleras med tillämpning av allmänna skadeståndsrättsliga grundsatser. Om ström från en starkströmsanläggning skadar en svagströmsanläggning eller ström från en högspänningsanläggning vållar skada på en lågspänningsanläggning synes däremot ett annat betraktelsesätt vara motiverat.

Vad först beträffar förhållandet mellan starkströmsanläggning å ena samt

svagströmsanläggning å andra sidan erinrar utredningen om att särskilt en högspänd starkströmsanläggning genom induktion eller annan avståndsverkan kan åstadkomma betydande skada och driftstörning på en svagströmsanläggning. I den mån svagströmsanläggningens innehavare — såsom är fallet om svagströmsanläggningen tillkommit senare än högspänningsanläggningen — har att själv genom särskilda anordningar skydda sin anläggning från sådan menlig inverkan men underlåter detta är han givetvis att anse som åtminstone medvällande till den skada eller driftstörning som uppkommer. Men det torde också kunna förekomma fall då en svagströmsanläggning skadas eller störs trots alla försiktighetsmått från innehavarens sida. Den situation vari den i och för sig ofarliga svagströmsanläggningens innehavare då befinner sig är inte olik den som föreligger när tredje man åsamkas skada. I båda fallen kan det vara förenat med betydande svårigheter att styrka förhandenvaron av vårdslöshet hos innehavaren av högspänningsanläggningen. Utredningen har som nämnts föreslagit att det strikta ansvar för skada genom inverkan av elektrisk ström som f. n. åvilar innehavaren av starkströmsanläggning gentemot tredje man skall i allt väsentligt bibehållas. Det synes utredningen skäligt att ansvarsskyldigheten blir densamma vid skada på svagströmsanläggning. De skäl mot införandet av sådant ansvar som vid tidigare tillfällen framförts äger enligt utredningen inte längre någon nämnvärd styrka. Påståendet att svagströmsanläggningar skulle vara särskilt känsliga för induktionsstörningar var möjligen befogat så länge telefonledningarna allmänt var utförda som blankledningar. Dessa ledningar ersätts dock numera med kablar som endast i ringa mån är känsliga för störningar.

Det förefaller utredningen ganska verklighetsfrämmande, särskilt med hänsyn till den standard som praktiskt taget alla svagströmsanläggningar numera har, att ett strikt skadeståndsansvar för innehavare av starkströmsanläggning i fall varom nu är fråga skulle, såsom stundom gjorts gällande, minska intresset för innehavare av svagströmsanläggning att sköta denna med erforderlig omsorg. I detta sammanhang bör också uppmärksammas, framhåller utredningen, att vid bifall till vad som föreslås i det följande angående verkan av medvällande från skadelidandes sida varje medvällande som inte är ringa skall kunna medföra jämkning av skadeståndet. Bristande omsorg vid skötseln av en svagströmsanläggning kan följaktligen leda till att innehavaren, om anläggningen skadas, inte erhåller det skadestånd som han annars varit berättigad till. En sådan regel får antas ha en positiv inverkan på anläggningsinnehavarens intresse av att sköta sin anläggning med erforderlig omsorg.

Beräffande förhållandet mellan å ena sidan en högspänningsanläggning och å andra sidan en lågspänningsanläggning torde risken för menlig inverkan genom induktion på den senare visserligen inte vara lika stor som i fråga om svagströmsanläggningar. Om en högspänningsledning faller ned på en lågspänningsledning är emellertid denna ofta lika utsatt för skadegörelse

som en svagströmsanläggning eller annan egendom. Till lågspända anläggningar är vidare inte sällan anslutna annan tillhöriga anordningar, som kan skadas allvarligt om de utsätts för högspänd ström. Högspända anläggningar och därtill anslutna anordningar är mindre mottagliga för skada på detta sätt.

Utredningen förordar därför att de regler som fastställs att gälla i fråga om skadeståndsansvar för innehavare av starkströmsanläggning mot tredje man skall äga tillämpning också vid skada på svagströmsanläggning samt beträffande skada som genom ström från högspänningsanläggning orsakas lågspänningsanläggning. Med anläggning bör enligt utredningen i förevarande hänseende jämföras anslutna anordningar.

Enligt allmänna skadeståndsrättsliga regler har *medvållande på den skadelidandes sida* ofta den verkan att den skadelidande får vidkännas jämkning av utgående skadestånd. Har medvållandet varit höggradigt kan i vissa fall rätten till skadestånd helt bortfalla.

Enligt 1902 års lag förekommer i fall av strikt ansvar ingen jämkning av ett skadestånd. Antingen utgår full ersättning eller ingen ersättning alls. Den skadeståndsskyldige kommer alltså i händelse av medvållande från den skadelidandes sida som inte varit grovt vid strikt ansvar i sämre läge än då enligt allmänna regler skadeståndsansvar föreligger på grund av vållande. Å andra sidan går den skadelidande helt miste om ersättning när han genom överträdelse av gällande föreskrifter eller annan grov vårdslöshet själv vållat skadan eller denna varit föranledd av hans uraktlåtenhet att fullgöra honom jämlikt åtagande eller av annan grund åliggande skyldigheter mot den elektriska anläggningens innehavare eller ägare. Dessa regler är, anför utredningen, onekligen ganska osmidiga och leder inte till skäligt resultat. Det har enligt utredningen kunnat märkas en viss obenägenhet från domstolarnas sida att bedöma en skadelidandes medvållande som grovt, och önskemål har också framkommit om möjligheter till ett mera nyanserat avgörande.

Utredningen anser det rimligt att även vid strikt ansvar medvållande från den skadelidandes sida medför den jämkning av honom tillkommande skadestånd som efter omständigheterna i det särskilda fallet kan anses skälig. Frågan om verkan av medvållande bör alltså även i detta fall i princip bedömas efter den allmänna regel som återfinns i 6 kap. 1 § andra punkten strafflagen. En modifiering till förmån för den skadelidande kan dock enligt utredningen vara motiverad. Har sålunda medvållandet varit ringa synes detta inte böra föranleda jämkning av skadeståndet. Med hänsyn till elektricitetsens speciella farlighet kan nämligen även en ringa grad av oförsiktighet medverka till uppkomsten av en mycket allvarlig skada. Det är tänkbart att domstolarna även utan att detta direkt föreskrivs skulle underlåta att vid olycksfall orsakade av elektrisk ström jämka ett skadestånd på grund av endast ringa medvållande. Emellertid har det synts utredningen önsk-

värt att i en ny lag om elektriska anläggningar inta en uttrycklig bestämmelse av denna innebörd.

Det bör vara en självklar huvudregel, anför utredningen, att en anläggningsinnehavare, som till följd av bestämmelserna om strikt ansvar nödgats utge skadestånd, skall äga *regressrätt* mot dem som kan visas ha varit vållande till olyckan. Regressrättens omfattning bör enligt utredningen i första hand bestämmas av allmänna skadeståndsrättsliga grundsatser. Med vållande avses således ett uppsåtligt eller vårdslöst förfarande. Har skadan orsakats av ett barn eller av någon som är sinnessjuk eller därmed jämfäll, torde i princip samma regressrätt gälla även om man i sådana fall kanske inte kan tala om vållande i vedertagen mening (jfr skadeståndskommitténs betänkande SOU 1963: 33 s. 16 not 2). Regressrätten gentemot nyssnämnda personkategorier inskränks emellertid genom särskilda skadeståndsregler i 6 kap. 6 § strafflagen.

Den mot vilken regressanspråk riktas äger enligt allmänna rättsgrundsatser rätt till jämkning av sin ersättningsskyldighet om det visas att även den i första hand skadeståndsansvarige varit vållande. Blir sådant medvållande uppenbart först sedan den skadelidande utfått sin ersättning får jämkningskraven prövas i efterhand, framhåller utredningen.

Även om regressanspråket enligt nyssnämnda huvudregel skall vara grundat på vållande hos den mot vilken det riktas bör i vissa fall — såsom f. n. gäller — regressrätt föreligga också mot den som inte varit vållande. När skada uppkommer till följd av att elektrisk ström från en högspänningsanläggning inkommit i en annan sådan anläggning genom överledning, induktion eller eljest på ej åsyftat sätt, kan omständigheterna stundom vara sådana att det inträffade — även om aktsamhetskravet ställs mycket högt — inte varit att tillskriva någon ovarsamhet vid anläggningarnas utförande och skötsel. I varje fall kan det stöta på svårigheter att bevisa hur därmed förhållit sig. Eftersom båda anläggningarna genom sin existens faktiskt medverkat till den uppkomna skadan synes det härvid skäligt att båda anläggningsinnehavarna deltar i det slutliga gäldandet av skadeståndet. En sådan skyldighet, som således innebär en form av strikt andrahandsansvar, kan lagtekniskt konstrueras antingen så, att den blir subsidiär, dvs. att den gäller endast för det fall att någon vållande — vare sig anläggningsinnehavare eller tredje man — inte finns eller så, att den gäller så snart vållande inte ligger någon av de i händelsen medverkande anläggningarnas innehavare till last. Utredningen har ansett anledning saknas att frångå nuvarande, med det senare alternativet överensstämmande regler i detta hänseende. Båda anläggningsinnehavarna har naturligtvis i förekommande fall möjlighet att med tillämpning av huvudregeln vända sig mot den tredje man som vållat skadan för att av denne få ut vad de själva nödgats utge.

Enligt 14 § i 1902 års lag skall lagens bestämmelser inte medföra skyldighet för ägare eller innehavare av elektrisk anläggning att utge ersättning, då

genom olycksfall i arbete sådana i anläggningens tjänst anställd arbetstagare som avses i lagen om yrkesskadeförsäkring dödas eller skadas. Utredningen erinrar om att detta undantag, som ursprungligen gällde fall då 1901 års lag om ersättning för olycksfall i arbete var tillämplig, kommit till för att inte en arbetsgivare skulle vara ersättningskyldig efter två olika lagar. Detta motiv föreligger emellertid inte längre, sedan yrkesskadeförsäkringen trätt i stället för arbetsgivarens skyldighet att ersätta olycksfall i arbetet. De ersättningar som utgår enligt lagen om yrkesskadeförsäkring är i olika avseenden maximerade, framhåller utredningen vidare, och i deell skada ersätts inte. Någon sådan begränsning gäller inte enligt 1902 års lag och föreslås inte heller av utredningen. Yrkesskadeförsäkringen omfattar inte heller alla arbetstagare. Även i övrigt kan enligt utredningen de nuvarande reglerna leda till otillfredsställande resultat. Om t. ex. två montörer, av vilka den ene är anställd hos anläggningsinnehavaren och den andra hos en installationsfirma, under utförande av samma arbete drabbas av skada, blir olika ersättningsregler tillämpliga. Skadeståndsbestämmelserna i 1902 års lag skall då tillämpas endast beträffande den sistnämnde. Utredningen anser det riktigast att anläggningsinnehavarens strikta ansvar i princip gäller till förmån för alla skadelidande oavsett om de är anställda vid anläggningen. Utredningen har därför i sitt lagförslag inte tagit med någon motsvarighet till den nu behandlade undantagsbestämmelsen.

Remissyttrandena

Åtskilliga av yttrandena, vilka som förut nämnts avgetts efter gemensam remiss av eldistributionsutredningens betänkande och ellagstiftningsutredningens betänkande, innehåller inte något uttalande om det sistnämnda. Andra remissinstanser åter har utan närmare motivering tillstyrkt ellagstiftningsutredningens förslag eller lämnat det utan erinran. Till dessa hör bl. a. *hovrätten över Skåne och Blekinge, länsstyrelserna i Kalmar, Malmöhus, Örebro och Norrbottens län samt Föreningen Sveriges häradshövdingar och stadsdomare*. En mera ingående behandling har förslaget ägnats av *kommerskollegium, vattenfallsverket, stadsjuristen i Stockholm och elverksföreningen* i vars yttrande *kraftverksföreningen* instämt. Dessutom har frågan om elektriska ledningar inom vissa områden diskuterats i yttranden av *vägverket, länsstyrelsen i Stockholms län, kommunförbundet och RLF* och frågan om ansvarighet för skada genom elektrisk ström i yttranden av *överinspektörerna i statens elektriska inspektions södra, västra och nedre norra distrikt, LO och elektrikerförbundet*.

Skyddsåtgärder m. m.

Samtliga remissinstanser som tagit upp frågan om skyddsåtgärder avsluter sig till utredningens uppfattning att skyldigheten att vidta och be-

kosta sådana åtgärder liksom hittills bör regleras på grundval av prioritetsprincipen.

Den föreslagna undantagsregeln beträffande starkströmsanläggningar som orsakar ljud- och signalstörning av onormal styrka diskuteras i ett par yttranden. *Televerket* framhåller sålunda att ett undantag från prioritetsprincipen beträffande sådana anläggningar är av särskild vikt för innehavare av svagströmsanläggning. Inom vissa områden av kraftöverföringstekniken har införts eller kommer att införas utrustningar, som från renodlad starkströmssynpunkt är tekniskt och ekonomiskt fördelaktiga men som i svagströmsledning orsakar särskilt kraftiga ljudstörningar. Att reducera dessa störningar till tolerabel nivå skulle bli ekonomiskt mycket betungande för svagströmssparten. Ett upprätthållande av prioritetsprincipen i fråga om detta slags starkströmsanläggningar skulle enligt verket innebära att de ekonomiska vinsterna på starkströmssidan skulle åstadkommas genom att svagströmssparten fick vidkännas stora kostnader för avstörningsåtgärder. *Vattenfallsverket* anser däremot att tillräckliga skäl inte föreligger för att i detta fall göra avsteg från prioritetsprincipen. Det undantag som redan gäller beträffande direktjordade högspänningsanläggningar, som kan orsaka skada genom induktion eller förhöjda markpotentialer, motiveras av risk för skada på person och egendom samt av relativt höga kostnader för förebyggande åtgärder. Intet av dessa motiv föreligger enligt vattenfallsverket när det gäller ljud- och signalstörning. Sådana störningar medför inga risker för personal eller materiel. Skyddsåtgärderna är normalt av enkel beskaffenhet vid nyanläggning.

Som huvudregel vid tillämpningen av prioritetsprincipen föreslår utredningen att en anläggning skall anses tillkommen vid den tidpunkt då den tagits i bruk. Med tanke på större anläggningar som kräver ett långvarigt planerings- och byggnadsarbete, föreslås denna regel kompletterad med ett anmälningsförfarande. Mot detta anmärker *vattenöverdomstolen* att tidpunkten för mottagande av en anmälan inte bör vara avgörande för prioriteten i de fall då anläggningar tillkommit samtidigt; det kan vara en tillfällighet om en anmälan "mottages" tidigare än en annan. Eftersom någon reell prioritet då inte föreligger blir anmälningsförfarandet otillfredsställande. Kostnaderna för ifrågakommande skyddsåtgärder bör i stället fördelas mellan anläggningarnas ägare på skäligt sätt. För den händelse ägarna tillförsäkras möjlighet att vända sig till kommerskollegium för medling skulle lösandet av uppkomna tvister underlättas. I sista hand kan frågan av parterna hänskjutas till allmän domstol.

Kommerskollegium motsätter sig inte genomförandet av utredningens förslag att kollegium skall få behörighet att pröva tvist rörande omfattningen och beskaffenheten av erforderliga skyddsåtgärder, men vill dock betona att denna uppgift kan bli mycket arbetskrävande och ställa stora fordringar på den personal som skall handlägga ärendena.

Anordnande av elektrisk anläggning inom vissa områden

Utredningens uppfattning att det inbördes förhållandet mellan elektriska ledningar och trafikleder bör regleras enligt prioritetsprincipen vinner i allmänhet remissinstansernas gillande.

Kommerskollegium framhåller den förenkling och bättre överskådlighet som uppnås genom förslaget. Kollegium finner det också riktigt att dessa i enskild rätt så ingripande regler i vissa grundläggande delar flyttas över från tillämpningskungörelsen till lagen och att samma regler gäller för starkströms- och svagströmsledningar. Även *länsstyrelsen i Stockholms län* betonar värdet av enhetliga regler.

Vägverket uppehåller sig vid den föreslagna undantagsregeln i fråga om *ledning för vägbelysning*. Verket erinrar om att 1960 års vägsakkunniga i sitt betänkande om ny väglagstiftning (SOU 1968: 17) föreslagit att anordning för vägbelysning, om den intas i arbetsplanen, skall räknas till väganordningarna och sålunda omfattas av de vanliga reglerna för byggande och underhåll av väg. Enligt de sakkunniga bör den nya ordningen ta sikte endast på sådan belysning som helt eller till alldeles övervägande del betingas av trafikens behov. Vägverket har i sitt yttrande över de sakkunnigas förslag godtagit denna uppfattning och ifrågasätter därför om inte den av ellagstiftningsutredningen föreslagna undantagsregeln bör få en sådan utformning att därav klart framgår, att väghållarens ersättningsskyldighet inte omfattar belysning som närmast syftar till ordning och trivsel utan begränsas till belysning som helt eller till övervägande del betingas av trafik-säkerhetsskäl.

Utredningens förslag beträffande skyldighet att bekosta ändring av *ledning inom planområde* tillstyrks eller lämnas utan erinran av det stora flertalet bland de remissinstanser som yttrat sig över utredningens förslag. Till dem som uttalar sig klart positivt hör bl. a. *kommerskollegium*, *vattenfallsverket*, *elverksföreningen* och *kraftverksföreningen*. Däremot utsätts förslaget för kritik från bl. a. *kommunförbundet* och *RLF*.

Kraftverksföreningen ifrågasätter om utredningen riktigt beskrivit de nuvarande förhållandena, som enligt utredningen skulle innebära skyldighet för ledningsinnehavaren att bekosta ledningsändring inom planområde. Enligt vad föreningen erfarit är detta uttalande inte helt korrekt. Snarare torde det tillgå så att kostnadsfrågan löses genom förhandlingar från fall till fall med utgångspunkt i bl. a. de avtal beträffande markanvändningen som kan finnas. Den ökade urbaniseringen och bebyggelseplaneringen medför emellertid att konflikt allt oftare uppstår beträffande markanvändningen mellan kommuner, exploatörer, markägare och ledningsägare. Föreningen delar utredningens uppfattning att bebyggelseplaneringen bör utföras så, att den inte framtvingar kostnadskrävande ändringar eller flyttningar av ledningar. Måste en ledning likväl flyttas för att en plan skall kunna genomföras kan föreningen inte finna annat än att den av utredning-

en förordade prioritetsprincipen måste vara vägledande. Någon annan lösning står svårligen att finna. Föreningen tillstyrker därför utredningens förslag.

Kommunförbundet motsätter sig bestämt förslaget att kommunerna såsom planmyndigheter skulle kunna åläggas att bekosta ledningsändringar inom planområde. Dessa kostnader bör i stället åvila den som önskar exploatera det berörda markområdet för visst ändamål. Önskar en enskild markägare, som först upplåtit exempelvis servitutsrätt för en ledning och därför uppburit särskild gottgörelse, sedermera exploatera marken för tätbebyggelse kan det inte anses skäligt att kommunen skall träda emellan och stå för de kostnader som kan förorsakas genom denna exploatering. Dessa kostnader bör i det angivna fallet bli föremål för uppgörelse mellan markägaren och ledningsinnehavaren. Endast om kommunen såsom markägare själv önskar exploatera visst område som belastas med ledningsupplåtelser kan ett kommunalt engagemang på denna punkt ifrågasättas.

RLF framhåller att konsekvenserna för markägarna av utredningens förslag är uppenbara. Sålunda kan en markägare som t. ex. har en kommun som intresserad köpare inte vänta sig att få ut tillnärmelsevis det pris han tänkt sig, om en större ledning korsar området och denna ledning måste ändras eller kanske rentav flyttas för stora kostnader som kommunen/köparen måste svara för när området på kommunens initiativ skall bebyggas enligt stadsplan eller byggnadsplan. Den nuvarande ordningen som innebär att ledningens ägare — om annat inte överenskommes — skall bekosta de ändringar som är nödvändiga för att en stadsplan eller byggnadsplan skall kunna genomföras bör rimligtvis gälla även i fortsättningen. Att ledningens ägare skall kunna åberopa någon slags prioritetsställning kan inte vara riktigt, eftersom han oftast mot markägarens vilja kommit i denna ställning.

Elverksföreningen tillstyrker visserligen utredningens förslag men påpekar samtidigt att när lagförslaget generellt hänvisar till kommunen som ledningsägarens ekonomiska motpart, så kräver rättvisan att kommunen genom föreskrift här eller annorstädes får möjlighet att avlasta sina kostnader på den som begärt eller eljest föranlett den aktuella planläggningen och därmed indirekt ledningsändringen. Sådana kostnader skall naturligen belasta markexploatören och kunde eventuellt regleras direkt mellan exploatören och ledningsägaren. Den av utredningen föreslagna ordningen med den komplettering som föreningen förordar är emellertid avsevärt enklare i tillämpningen och därmed att föredra.

Skada genom inverkan av elektrisk ström

Utredningens uppfattning att huvudregeln om strikt skadeståndsansvar bör bibehållas vinner allmän anslutning bland de remissinstanser, som närmare behandlat förslaget i denna del. Däremot har från olika håll framförts

kritik mot förslaget att omfördela detta ansvar så, att varje anläggningsinnehavare endast skall bära ansvaret för sin anläggning.

LO framhåller sålunda att eldistributören alltid bör vara den primärt ansvarige för de risker som distributionen medför. I de allra flesta fall har distributören också möjlighet att kontrollera säkerheten vid installationsanläggningarna. Detta gäller särskilt vid ny-, om- och tillbyggnad av fastighet eller fristående installationsanläggning. Därefter är visserligen hans möjligheter till kontroll begränsade, men detta förhållande kan rättas till genom att distributören ges en utvidgad rätt och samtidigt åläggs skyldighet att verkställa periodiska kontrollinspektioner. Om innehavaren av den anläggning från vilken elströmmen distribueras får bära det strikta skadeståndsansvaret medför detta givetvis en ekonomisk belastning för honom. Denna belastning minskas dock oftast genom att den distributör som inte har ekonomiska möjligheter att stå självrisk alltid kan ansvarsförsäkra sig. Vidare kan de ekonomiska konsekvenserna för eldistributören i hög grad mildras, om denne gentemot försumlig annan anläggningshavare ges en utvidgad regressrätt. Genom ett utvidgat regressansvar uppnås vidare samma resultat i skyddshänseende som utredningen eftersträvat. Den uppsplittring av det strikta skadeståndsansvaret på ett flertal händer som utredningen föreslagit finner LO således inte motiverad. Detta ansvar bör i förhållande till den skadelidande alltid i första hand bäras av eldistributören. Liknande synpunkter anförs av *elektrikerförbundet*.

Överinspektören i statens elektriska inspektions nedre norra distrikt befarar att om förslaget att varje anläggningsinnehavare skall svara endast för sin anläggning genomförs kommer ansvarsfrågan i många fall att bli svår att utreda. Möjligheten för tredje man att få ut skadestånd torde bli mycket osäker eftersom skadeståndsansvaret till en mycket betydande del kommer att bäras av den stora allmänheten. Trygghet härvidlag förutsätter obligatorisk ansvarsförsäkring i likhet med vad som gäller för bilägare. Det strikta ansvaret för eldistributörerna synes böra bestå. Gällande lagstiftning har tillämpats sedan mer än sextio år och kan inte med skäl påstås ha varit betungande för distributörerna. Liknande synpunkter anförs *överinspektören i västra distriktet*. Även denne fäster uppmärksamheten på de utredningssvårigheter som kan bli en följd av förslaget. Det är sålunda i många fall ytterst oklart vem som är innehavare av en servisledning och sådana förekommer i tusental. *Överinspektören i södra distriktet* framhåller att det strikta ansvaret liksom hittills bör åvila innehavaren av den generator eller transformator från vilken den farliga strömmen kommer.

Kommerskollegium biträder i allt väsentligt förslaget att det strikta ansvaret knyts till den anläggning varifrån den skadevällande strömmen närmast kommit, vilket med andra ord betyder att envar skall svara endast för sin anläggning. Värdet av det strikta ansvaret för tredje man torde enligt kollegium allmänt sett inte minska om förslaget genomförs. Dock skulle

ett bifall till förslaget innebära att den som skadas genom elström t. ex. från en utomhus dragen lågspänningsledning till en bilmotorvärmare inte kan vända sig till strömleverantören med sina anspråk utan måste hålla sig till anläggningsinnehavaren, som ofta torde sakna erforderliga ekonomiska resurser för att kunna fullgöra sin skadeståndsskyldighet. I ett sådant fall är det skäligt, anser kollegium, att det strikta ansvaret ligger på strömleverantören, i vart fall när det gäller personskada. Här synes det också rimligt att sådant ansvar skall föreligga om skadan inträffat vid en till ledningen ansluten anordning.

F. n. gäller undantag från strikt ansvar för skada som inträffat vid förbrukningsanläggning inomhus eller inom inhägnad gård om spänningen inte är högre än 250 volt. Utredningen föreslår att undantaget för inhägnad gård slopas. Förslaget i denna del hälsas genomgående med tillfredsställelse av remissinstanserna.

Kommerskollegium anför i detta sammanhang att vissa skäl talar för att det strikta ansvaret utvidgas till att utan undantag omfatta skada som åsamkas person genom inverkan av elström och alltså även ström som närmast kommer från förbrukningsanläggning inomhus och då oberoende av spänningsstorleken. Detta ansvar skulle i så fall läggas på den som levererar strömmen till anläggningen eller sålunda vanligen områdeskoncessionshavaren, som i dag regelmässigt torde behöva transformator för att kunna fullgöra sin i lagen stadgade plikt att leverera ström till anläggningen. Den väsentliga fördelen med en sådan ordning skulle vara att koncessionshavaren får ett verkligt intresse av att övervaka att av honom antagna entreprenörer utför inomhusinstallationerna på ett fullgott sätt samtidigt som tredje mans möjlighet att utfå skadestånd skulle bli tämligen god, eftersom det kan förutsättas att koncessionshavaren är solvent och utan svårighet torde kunna skydda sig genom ansvarsförsäkring. Å andra sidan är det möjligt att en utvidgning av det strikta skadeståndsansvaret på sätt nu antytts inte skulle få åsyftad verkan, därför att koncessionshavaren skulle betrakta eventuella skadeståndsutbetalningar eller försäkringspremier som "en utgift i rörelsen" och därmed finna det obehövt att övervaka sina entreprenörer i en omfattning som vore önskvärd från allmän synpunkt. Vid sitt slutliga ställningstagande till detta spörsmål har kollegium funnit sig böra godta utredningens skäl för att eldistributör — där inte fall av överledning, induktion e. d. föreligger — inte bör åläggas strikt ansvar för skada som åsamkas tredje man genom elström från förbrukningsanläggning inomhus med en spänning ej överstigande 250 volt (lågspänningsanläggning). Likaså delar kollegium utredningens åsikt att sådant ansvar rimligen ej heller bör läggas på ägaren av den byggnad där anläggning finns; utredningens skäl härför ter sig övertygande.

Utredningens förslag om jämkning av skadestånd på grund av *medvålande på den skadelidandes sida* kritiserar av *LO*, som anser att utredning-

en endast i vaga och allmänna ordalag motiverat sitt ställningstagande. LO vill rent allmänt framhålla att mycket starka skäl måste föreligga för att en så väsentlig försämring av den skadelidandes rättsläge, som förslaget om jämkning vid medvållande innebär, skall genomföras. Även *överinspektören i statens elektriska inspektions södra distrikt* understryker att det strikta ansvaret skulle försvagas mycket starkt om möjlighet till jämkning införs.

Departementschefen

Den snabba utveckling som ägt rum inom elektrotekniken under detta århundrade har helt naturligt haft till följd att 1902 års lag på området behövt ändras vid flera tillfällen. Någon översyn av de rättsliga principer som ligger till grund för lagen har emellertid inte kommit till stånd. Vid sin behandling av ett förslag till 1958 års riksdag om ändring i lagen framhöll tredje lagutskottet det angelägna i en snar omarbetning och pekade särskilt på vissa förhållanden och begrepp i lagen, som var ägnade att skapa oklarhet om dess verkliga innebörd (L³UB2).

Ellagstiftningsutredningens främsta uppgift har varit att göra denna allmänna översyn av lagstiftningen. Vid sidan härav har utredningen i enlighet med sina direktiv framför allt ägnat intresse åt och framlagt förslag till ändringar såvitt avser lagens avsnitt om skyddsåtgärder och skadestånd samt i fråga om de regler som gäller framdragande av ledningar över områden av olika slag. De politiskt mer betydelsefulla koncessionsfrågorna har emellertid inte behandlats mer utförligt från materiell synpunkt av utredningen. De har sedermera i stället underkastats en ny sakprövning av eldistributionsutredningen, som haft till huvuduppgift att undersöka i vilka avseenden regelsystemet borde ändras för att möjliggöra en snabbare rationalisering av distributionsväsendet än gällande lagstiftning medger.

Frågan om en revision av 1902 års lag på grundval av ellagstiftningsutredningens förslag har vilat i avbidan på resultatet av beredningen i industridepartementet av eldistributionsutredningens förslag. Avsikten har varit att få såväl de materiella som de formella frågorna inom lagstiftningskomplexet prövade i ett sammanhang, vilket från en del synpunkter varit fördelaktigt.

Beredningen av eldistributionsutredningens förslag har emellertid visat på behov av ytterligare överväganden rörande den omfattande och betydelsefulla frågan om den framtida organisationen av distributionsverksamheten. Det är inte uteslutet att en mer genomgripande lösning av distributionsfrågan kan aktualiseras än den eldistributionsutredningen — mot bakgrund av sina direktiv — förordat. Beredningen av hithörande frågor pågår f. n. i departementet. Det är inte osannolikt att frågan om en mer vittomfattande lösning av distributionsproblemen bör anförtros en särskild utredning.

Med hänsyn till att en slutlig prövning av distributionsfrågan torde komma att anstå någon tid och koncessionsreglerna i 1902 års lag därför inte f. n. bör ändras är det uppenbart att den eftersträvade, samlade prövningen av en helt ny ellagstiftning inte kan ske nu. Frågan har då blivit om behandlingen av de förslag som ellagstiftningsutredningen framlagt om skyddsåtgärder, skadestånd m. m. bör uppskjutas på obestämd tid. Jag anser emellertid att mer står att vinna om lagen nu reformeras i dessa avseenden och samtidigt undergår de förändringar i övrigt som motiveras av utredningens allmänna översyn, med undantag av blott själva koncessionsbestämmelserna. Jag har därvid fäst vikt särskilt vid det förhållandet att det snart är fyra år sedan ellagstiftningsutredningens förslag lades fram och att vissa av dessa är av sådant slag att man inte bör uppskjuta en reform ytterligare, t. ex. såvitt avser de förhållanden som tredje lagutskottet år 1958 påpekade. Därtill kommer att de — relativt få — bestämmelser, som inte berörs av departementsförslaget, är så sakligt isolerade i lagen, att även mycket betydande materiella ändringar av dem knappast torde komma att kräva några väsentliga ändringar i lagen i övrigt.

Skyddsåtgärder m. m.

Starkström kan orsaka skada på person eller egendom genom närverkan eller genom avståndsverkan. Med närverkan avses t. ex. att någon kommer i beröring med strömförande anläggning eller att ström från ledning för högre spänning kommer in i ledning för lägre spänning till följd av fel i mellanliggande transformator eller vid kontakt eller överslag mellan ledningarna. Avståndsverkan uppkommer till följd av variationer i de elektriska och magnetiska fälten kring ledningarna. Genom variationerna alstras spänning och ström i andra ledningar, som befinner sig i dessa fält. Man brukar tala om influens då störningarna orsakas av ändringar i det elektriska fältet och om induktion då störningarna beror på ändringar i det magnetiska fältet. Influensen är beroende av spänningen, induktionen av strömstyrkan. Influensverkningarna avtar snabbt med ökat avstånd från den störande ledningen medan induktionsstörningarna kan uppträda inom stora områden.

Under normal drift medför ledningar för de högsta spänningarna vanligen inte någon fara för skada på längre avstånd, låt vara att genom induktion störningar kan orsakas i svagströmsanläggningar. Annorlunda förhåller det sig om i sådana högspänningsledningarna uppstår fel som medför att strömmen leds till jord. De jordslutningsströmmar som då uppkommer vid direktjordade anläggningar kan mätas i tusentals ampere och i vissa fall uppgå till tiotusentals ampere. Spänningarna uppgår till tusentals volt, i vissa fall till mera än 10 000 V. Störningsområdet kring en direktjordad anläggning kan i vissa fall nå en utbredning av flera mil. Inom ett sådant område kan inducerade spänningar orsaka skada på svagströms-

anläggningar och lågspända starkströmsanläggningar med långa ledningssträckor. De höga spänningarna kan också via svagströms- och lågspänningsledningar komma in i byggnader och vålla brand eller annan skada.

Farliga avståndsverkningar kan också uppträda genom förhöjda markpotentialer. Härmed avses det förhållandet att jordslutningsströmmen, vilken återleds via marken till anläggningen genom transformatorns jordförbindning, medför avsevärda spänningssättningar i marken omkring de ställen där den tränger ner i och där den lämnar jord. På grund av jordens motstånd mot den elektriska strömmen uppstår spänningsskillnader dels mellan jordbundna anläggningsdelar och marken (beröringsspänning) dels mellan olika punkter på markytan på ett stegs inbördes avstånd (stegspänning).

Med hänsyn till de skadeverkningar som sålunda kan uppkomma genom elektrisk ström är det naturligt att man måste ställa vissa krav på säkerhet när det gäller elektriska anläggningars utförande och drift. I första hand måste tredje man, dvs. den stora allmänheten som lever med sådana anläggningar i sin närhet, skyddas mot person- och egendomsskador. Men det måste också i görligaste mån förhindras att en elektrisk anläggning åstadkommer skadlig inverkan på en annan sådan anläggning.

Några närmare föreskrifter om säkerhetsåtgärder vid elektriska anläggningar har inte upptagits i 1902 års lag. Förklaringen härtill är att sådana föreskrifter med nödvändighet blir så detaljerade och speciella att de inte lämpligen bör meddelas i form av lag. I lagen ges i stället ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter som behövs beträffande elektriska anläggningars utförande och skötsel. I fråga om starkströmsanläggningar har Kungl. Maj:t i sin tur genom bemyndigande i starkströmskungörelsen överlämnat åt kommerskollegium att meddela säkerhetsföreskrifter. I likhet med utredningen anser jag att det även i fortsättningen bör ankomma på Kungl. Maj:t och, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, kommerskollegium att meddela behövliga säkerhetsföreskrifter.

I 1902 års lag regleras däremot alltsedan lagens tillkomst det inbördes förhållandet mellan olika anläggningar i vad det avser skyldigheten över huvud att vidta och bekosta skyddsåtgärder. På grund av vissa fysikaliska fenomen som jag inledningsvis berört kan särskilda skyddsåtgärder ibland behövas, t. ex. för att skydda en svagströmsanläggning mot skada eller störning genom induktion från en högspänd starkströmsanläggning. Frågan blir då vilkendera anläggningens innehavare som skall vidta och bekosta sådana åtgärder. Denna skyldighet reglerades ursprungligen helt på grundval av en anläggnings prioritetsställning, vilket innebar att skyldigheten helt låg på innehavaren av den anläggning som tillkommit senast. Detta gäller alltså som huvudregel. År 1958 infördes emellertid, som undantag från denna princip, för innehavare av direktjordade anläggningar med särskilt hög spänning skyldighet att svara för sådana åtgärder som fordras

för att skydda även senare tillkomna svagströms- och lågspänningsanläggningar mot skadlig inverkan genom induktion eller förhöjda markpotentialer.

Såväl den nuvarande huvudregeln som undantaget beträffande särskilt farliga högspänningsanläggningar föreslås av utredningen förbli i sak oförändrad. Därjämte föreslår utredningen ett nytt undantag från prioritetsprincipen. Detta gäller starkströmsanläggningar som under normal drift kan på tele- och signalanläggningar orsaka störningar som väsentligt överstiger vad som kan anses normalt för en trefasanläggning med samma effekt som den störande anläggningen. Förslaget får ses mot bakgrund av att under senare år tillkommit nya typer av starkströmsanläggningar, bl. a. strömriktare för högspänd likströmsöverföring, som åstadkommer särskilt besvärande ljud- och signalstörningar. Enligt förslaget skall innehavare av sådan anläggning gentemot innehavare av svagströmsanläggning eller starkströmsanläggning med spänning om högst 600 V, oavsett vid vilken tid anläggningen tillkommit, svara för behövliga störningsförebyggande åtgärder.

Endast ett par remissinstanser har berört utredningens förslag. Televerket anför att det här är fråga om utrustningar som från renodlad starkströmssynpunkt är tekniskt och ekonomiskt fördelaktiga men som i svagströmledningar orsakar särskilt kraftiga ljudstörningar. Prioritetsprincipen leder till att starkströmssidan gör ekonomiska vinster genom att svagströmssparten får vidkännas särskilt stora kostnader för avstörningsåtgärder. Vattenfallsverket framhåller att det nuvarande undantaget från prioritetsprincipen, vilket gäller direktjordade starkströmsanläggningar med särskilt hög spänning, är motiverat med hänsyn till riskerna för skada på person och egendom samt de relativt höga kostnaderna för förebyggande åtgärder. Intet av dessa skäl föreligger enligt verket när det gäller ljud- och signalstörning. Skyddsåtgärderna är normalt av enkel beskaffenhet om de vidtas i samband med nyanläggning.

För egen del anser jag att prioritetsprincipen i det långa loppet måste anses leda till en rimlig utjämning av kostnaderna för att förebygga skadlig inverkan på elektriska anläggningar från andra sådana anläggningar. Den bör samtidigt vara ett incitament till att i det tekniska utvecklingsarbetet eftersträva såväl att den skadliga inverkan reduceras, vilken utgår från högspänningsanläggningar och andra starkströmsanläggningar, som att svagströms- och lågspänningsanläggningar konstrueras så att deras känslighet för sådan inverkan blir mindre. För att upprätthålla denna balans mellan motstående intressen anser jag det angeläget att prioritetsprincipen modifieras endast när mycket starka skäl talar för detta. Enligt min mening föreligger inte sådana skäl beträffande den kategori av anläggningar som avses i utredningens förslag och jag är därför inte beredd att godta detta.

Utredningen föreslår att kommerskollegium skall få behörighet att avgöra tvist rörande omfattningen och beskaffenheten av behövliga skyddsåtgärder. Kommerskollegium har i sitt remissyttrande förklarat sig inte vilja motsätta sig genomförandet av förslaget, men betonar samtidigt att denna uppgift kan bli ytterst arbetskrävande och ställa stora fordringar på den personal som skall handlägga ärendena.

Förslaget är inte avsett att inskränka parternas möjlighet att få tvist rörande omfattningen och beskaffenheten av skyddsåtgärder prövad av allmän domstol. Det innebär såtillvida införande av ett alternativt prövningsförfarande. Gäller tvist däremot skyldigheten att vidta och bekosta sådana åtgärder förutsätts allmän domstol liksom f. n. vara ensam behörig. En konsekvens av förslagets genomförande skulle bli att en och samma tvistefråga kunde komma att prövas såväl av kommerskollegium som av domstol. Det är emellertid en omstridd fråga hur långt domstols rätt att ompröva förvaltningsmyndighets beslut sträcker sig. Införandet av ett administrativt prövningsförfarande vid sidan av det judiciella kan under sådana omständigheter leda till besvärande komplikationer. Det synes inte heller föreligga något större behov av en sådan ordning. För biläggande av tvister som avser förhållandet mellan teleledningar och högspända kraftledningar finns redan telestörningsnämnden, ett på frivillighetens väg tillkommet organ, vari ingår företrädare för vattenfallsverket, televerket och centrala driftledningen. De flesta tvister om skyddsåtgärder torde falla inom ramen för nämndens verksamhet. Som utredningen framhållit torde därför de tvister som, om förslaget genomfördes, skulle komma att hänskjutas till avgörande av kommerskollegium bli sällsynta.

Mot bakgrund av det nu anförda är jag inte beredd att tillstyrka utredningens förslag om behörighet för kommerskollegium att pröva tvister om skyddsåtgärders omfattning och beskaffenhet.

För tillämpningen av prioritetsprincipen är det av betydelse att tidpunkten för en anläggnings tillkomst kan fastställas utan större svårigheter. Någon bestämmelse som härvid kan vara till ledning finns inte i 1902 års lag. Utredningen anser det naturligaste vara att en anläggnings tillkomst i första hand räknas från den dag den tas i bruk och föreslår att detta skall gälla som huvudregel. Med tanke på större anläggningar, som kräver ett långvarigt planerings- och byggnadsarbete, föreslås att prioritet skall kunna förvärvas även genom anmälan. Avser någon att utföra en elektrisk anläggning skall han kunna anmäla detta till den som antas ha liknande planer. Gentemot den som mottagit sådan anmälan skall anläggningen anses som tillkommen redan då anmälan mottogs. En förutsättning härför är dock att anläggningen tas i bruk senast fem år därefter.

Anmälningsförfarandet har kritiserats av vattenöverdomstolen som påpekat att det kan vara en tillfällighet om en anmälan "mottages" tidigare än en annan.

För egen del har jag inte något att erinra mot bestämmelsen om att en anläggning skall anses ha tillkommit vid den tidpunkt den tagits i bruk. Den torde också överensstämma med vad som redan tillämpas i praktiken. Däremot kan jag inte ansluta mig till förslaget att införa ett kompletterande anmälningsförfarande. Större anläggningar med lång byggnads- och planeringstid torde i regel vara av särskilt farlig beskaffenhet och sålunda redan på denna grund undantagna från prioritetsprincipen när det gäller inverkan genom induktion och förhöjda markpotentialer. Enligt vad jag erfarit lär det f. ö. inte i praktiken förekomma att anläggningar med lång planerings- och byggnadstid går miste om sin prioritetsställning till följd av att utförandet av andra anläggningar påbörjas tidigare än annars varit avsett eller att deras färdigställande påskyndas i syfte att vinna prioritet. Något påtagligt behov av att kunna förvärva prioritet genom anmälan föreligger enligt min mening därför inte. Därtill kommer att ett anmälningsförfarande i praktiken inte torde komma att fungera som ett komplement till huvudregeln. I stället kunde en allmän övergång till ett anmälningsförfarande befaras. Den som ämnade bygga en anläggning skulle inte kunna utesluta möjligheten av att han före färdigställandet fick motta en anmälan som rubbade en på detta grundad prioritetsställning. Det skulle följaktligen vara i hans intresse att söka förekomma en sådan utveckling genom att på ett så tidigt stadium som möjligt göra anmälan om den egna anläggningen.

I gällande lag saknas bestämmelser om vilken verkan i prioritetshänseende som skall tillmätas en ändring av elektrisk anläggning. Utredningen föreslår att, om ökad risk för skada eller störning uppkommer till följd av att en anläggning ändras eller flyttas, det i fråga om skyldigheten att svara för skyddsåtgärder som föranleds av ändringen eller flyttningen skall anses som om en ny anläggning tillkommit. Detta innebär att innehavaren av en äldre anläggning vilken ändras eller flyttas får ansvaret för de ytterligare skyddsåtgärder som föranleds härav, medan innehavaren av den yngre anläggningen behåller ansvaret för de skyddsåtgärder som redan tidigare var erforderliga.

Utredningens förslag i denna del har inte föranlett någon anmärkning vid remissbehandlingen. Jag har inte heller något att erinra däremot.

Anordnande av elektrisk anläggning inom vissa områden

Det är mycket vanligt att elektriska ledningar dras fram utmed vägar och andra trafikleder. Att utnyttja ett trafikledsområde för ledningsdragnings innebär många fördelar. Härigenom kan undvikas mera besvärande markintrång på annat håll samtidigt som arbetena med ledningsdragnings underlättas liksom även underhåll och reparationer. För ledningsinnehavaren innebär detta stundom betydande kostnadsbesparingar och även från all-

män synpunkt är det värdefullt — inte minst med hänsyn till landskapsvärden — att befintliga trafikledsområden utnyttjas även för elledningar. Å andra sidan kan det vid omläggning av en trafikled bli nödvändigt att vidta mycket kostsamma ändringar av ledning som dragits fram inom trafikledsområdet. Frågan blir då vem som skall bära kostnaden för sådana ändringar.

Några särskilda regler om *ledning* inom trafikledsområden finns inte i 1902 års lag. Beträffande starkströmsledning som dragits fram inom område för allmän väg, järnvägsområde och område för vattentrafikled finns föreskrifter i starkströmskungörelsen. Såvitt gäller staten tillhöriga svagströmsledning inom område för allmän väg är vissa frågor som sammanhänger med flyttning av sådan ledning reglerade i en särskild kungörelse om telegraf-, telefon- och andra svagströmsledning. Bestämmelserna i dessa båda kungörelser ålägger ledningsinnehavaren inte bara skyldighet att vidta erforderlig ändring av ledning utan förutsätter också att han själv skall stå för de därav föranledda kostnaderna. Starkströmskungörelsens bestämmelse om ledning inom område för allmän väg bygger härvid på prioritetsprincipen. Det förutsätts alltså att området redan tagits i anspråk för väg när ledningen drogs fram. Beträffande ledning inom övriga trafikledsområden gäller ledningsinnehavarens skyldighet att vidta och bekosta ändring av ledningen utan hänsyn till tiden för ledningens eller trafikledens tillkomst.

Enligt utredningen kan några vägande invändningar knappast resas mot att ledningsinnehavaren åläggs skyldighet att ändra ledning där omläggning av en trafikled gör detta nödvändigt. I fråga om vem som bör svara för de kostnader som ledningsändringen medför anser utredningen att prioritetsprincipen i stort sett leder till ett godtagbart resultat. Enhetliga regler bör vidare gälla för starkströmsledning och svagströmsledning samt för olika slag av trafikleder. Utifrån denna principiella uppfattning föreslår utredningen en bestämmelse av innebörd att innehavare av elektrisk ledning som dragits fram inom område för en redan existerande trafikled skall var skyldig att vid omläggning av denna på egen bekostnad vidta de ändringar och andra åtgärder beträffande ledningen som fordras för att omläggningen skall kunna genomföras. När det gäller ändring av ledning som korsar trafikled skall ledningsinnehavaren vara skyldig att svara för ändringskostnaden endast i den mån denna hänför sig till flyttning av stolpe, stag eller liknande anordning som finns inom trafikledsområdet.

Utredningens principiella ståndpunkt i fråga om regleringen av förhållandet mellan elektriska ledningar och trafikleder har vunnit allmän anslutning vid remissbehandlingen. De invändningar som framförts gäller detaljutformningen av de föreslagna bestämmelserna.

För egen del kan jag också ansluta mig till de synpunkter utredningen anfört och jag har heller ingenting att erinra mot förslaget, som innebär en avsevärd förenkling i förhållande till nuvarande bestämmelser i ämnet. Försla-

get bygger på prioritetsprincipen med en viss modifiering beträffande ledningar som korsar trafikleder. Ledningar som löper utmed trafikleder torde i de flesta fall ha dragits fram efter trafikledens tillkomst. En tillämpning av prioritetsprincipen leder då till att ledningsinnehavaren i regel själv får bekosta ledningsändringar som föranleds av en ändring av trafikleden. Många gånger kan de kostnader som sålunda drabbar ledningsinnehavaren helt visst bli betungande. I betraktande av de fördelar det innebär att kunna dra fram ledningar utefter en trafikled anser jag dock i likhet med utredningen att en fördelning av kostnadsansvaret enligt prioritetsprincipen i stort sett ger ett godtagbart resultat. När det gäller korsningar mellan ledningar och trafikleder är förhållandet ett annat. I sådana fall är det knappast förenat med några fördelar för ledningsinnehavaren att ha ledningen framdragen inom trafikledsområdet, och det är därför motiverat att som utredningen föreslår här tillämpa en kostnadsfördelning som delvis avviker från prioritetprincipen.

Även i fråga om *ledning för vägbelysning* som dragits fram inom område för allmän väg innehåller förslaget en bestämmelse som avviker från prioritetprincipen. Ledningsinnehavaren skall sålunda vara berättigad till ersättning av väghållaren för de kostnader han åsamkats för att ändra belysningsledningen i samband med ändring av vägen. Utredningen anser en sådan ordning motiverad med hänsyn till att belysningsanordning lika väl som andra fasta anordningar till främjande av trafiksäkerheten kan betraktas som normala tillbehör till vägen. För det fall att ledningen tjänar även annat ändamål än vägbelysning skall dock enligt förslaget ledningsinnehavaren bära en skäligen del av kostnaden för ändring av ledningen.

På landet, där staten är väghållare, förekommer vägbelysning endast i mycket begränsad utsträckning, och där den finns är det som regel kommunen som bekostat anläggningen och även svarar för driften. På sina håll är det i stället en vägförening, en distributionsförening eller annan liknande sammanslutning som iklätt sig ansvaret för kostnaderna för vägbelysning. Nu berörda förhållanden sammanhänger med att hållande av vägbelysning f. n. inte anses ingå i väghållningen enligt lagen om allmänna vägar. I det förslag till en ny lag som förra året lades fram av 1960 års vägsakkunniga (SOU 1968: 17) förordas en ändring härvidlag. Enligt förslaget skall anordning för vägbelysning räknas till vägen om anordningen tas med i arbetsplanen. I så fall kommer den att omfattas av de vanliga reglerna för byggande och underhåll av väg. De sakkunniga framhåller i detta sammanhang att det f. n. förekommer att vägbelysning anordnats såväl av ordnings- och trivselskäl som av trafiksäkerhetsskäl. De anser dock att de nya reglerna bör ta sikte på endast sådan belysning som helt eller till alldeles övervägande del betingas av trafikens behov. Belysning som tillkommit enbart av ordnings- och trivselskäl bör enligt de sakkunnigas mening inte räknas in under den nya ordningen.

Vägverket har i sitt remissyttrande över ellagstiftningsutredningens förslag, under hänvisning till vägsakkunnigas uppfattning som verket förklarar sig godta, ifrågasatt om inte den av utredningen föreslagna bestämmelsen om skyldighet att bekosta ändring av ledning för vägbelysning borde utformas så, att väghållarens ersättningsskyldighet inte omfattar belysning som närmast syftar till ordning och trivsel utan begränsas till belysning som helt eller till övervägande del betingas av trafiksäkerhetsskäl.

Härtill vill jag anföra följande. Ellagstiftningsutredningen har utgått ifrån att vägbelysning utmed allmän väg tillkommit för att tillgodose trafikens behov. Som regel torde det också förhålla sig så, låt vara att det många gånger är den lokala trafikens, ibland gångtrafikens, behov som tillgodoses i första rummet, medan belysningen är av mindre betydelse för den genomgående motortrafiken. Att sådan belysning kan anses tjäna även intresset av ordning och trivsel bör enligt min mening inte inverka när det gäller att bedöma dess värde från trafiksynpunkt. När i något fall belysning utmed allmän väg tillkommit för att tillgodose helt andra behov än vägtrafikens torde den inte kunna hänföras till vägbelysning och omfattas följaktligen inte heller av den föreslagna bestämmelsen. Jag vill emellertid understryka att den föreslagna ersättningsskyldigheten för väghållaren endast avser kostnad för ändring av elektrisk ledning som överför kraft till vägbelysning men däremot inte kostnad för ändring av belysningsanordningarna som sådana. Om en ledning som framdragits inom område för allmän väg även utnyttjas för annan distribution av kraft anser jag i likhet med utredningen att kostnaden för ändring av ledningen i samband med ändring av vägen skall fördelas mellan väghållaren och ledningsinnehavaren med hänsyn till vad som kan anses skäligt.

Mot bakgrund av vad jag nu anfört anser jag att utredningens förslag om skyldighet för väghållaren att bekosta ändring av ledning för vägbelysning bör godtas.

I starkströmskungörelsen finns f. n. en bestämmelse om skyldighet för innehavare av *luftledning över vattentrafikled* att på egen bekostnad ändra ledningen, om leden i avsevärd omfattning kommer att befaras av fartyg som kräver större segelfri höjd än ledningen medger. Om ändring av ledningen bestämmer kommerskollegium efter samråd med sjöfartsverket. Utredningen föreslår att denna bestämmelse upptas i lagen och samtidigt utvidgas till att avse även svagströmsledningar. Dessutom föreslås att ledningsinnehavaren skall vara berättigad till ersättning för ändringskostnaden. Vem ersättningsskyldigheten skall åvila kan enligt utredningen inte bestämmas generellt och någon sådan bestämmelse anser utredningen inte heller behövas. Finns det ingen som är villig att svara för kostnaden bortfaller ledningsinnehavarens ändringsskyldighet.

Den nu behandlade bestämmelsen avser i motsats till de närmast föregående inte ett fall där ledningen måste ändras därför att trafikleden ändras.

Den tar i stället sikte på en situation där ledningen hindrar trafiken. Mot ledningsinnehavarens intresse av att bibehålla ledningen oförändrad står i första hand trafikanternas intresse. Det torde i praktiken knappast vara möjligt att utpeka någon enstaka eller någon grupp bland dem såsom framför andra bärare av detta allmänna intresse. Bl. a. med hänsyn härtill blir det, såsom kommerskollegium påpekat, vanskligt att avgöra vem som bör svara för ändringskostnaden. Att under sådana förhållanden — som utredningen förordat — göra ledningsinnehavarens skyldighet att ändra ledningen beroende av att han erhåller ersättning för denna kostnad finner jag inte vara realistiskt. Den nuvarande ordningen beträffande starkströmsledningar, vilken innebär att ledningsinnehavaren i de fall det här gäller själv måste bära ändringskostnaden, torde få ses mot bakgrund av vad jag nu anfört. Jag anser inte att några bärande skäl anförts för att rubba denna ordning. Bestämmelsen härom, som närmast har karaktär av säkerhetsföreskrift, bör liksom f. n. ha sin plats i tillämpningskungörelsen men utvidgas till att gälla även svagströmsledningar.

Elektriska ledningar är idag lika nödvändiga för samhällets funktion som gator och vägar. Det är därför angeläget att behovet av markutrymme för *elektriska ledningar inom planlagt område* beaktas redan vid planläggningen så att ledningsdragningen kan anpassas till bebyggelsens utveckling. En sådan samordning kan endast åstadkommas genom fortlöpande ömsesidiga kontakter mellan planmyndigheter och elföretag. Å andra sidan torde det även med en väl samordnad planering vara ofrånkomligt att elektriska ledningar ibland måste flyttas eller ändras för att en från allmän synpunkt önskvärd förändring eller utbredning av bebyggelsen skall kunna genomföras.

Enligt starkströmskungörelsen är innehavare av luftledning inom planlagt område skyldig att vidta de ändringar av ledningen, inbegripet ledningens förläggande i marken, som kommerskollegium från säkerhetssynpunkt finner erforderliga med hänsyn till områdets bebyggande. Vidare gäller att, om stadsplan eller byggnadsplan fastställts för område inom vilket finns luftledningar för lågspänning eller svagström, ledningsinnehavarna är skyldiga att vidta erforderliga åtgärder för att ledningarna sinsemellan skall bli tillfredsställande anordnade från säkerhetssynpunkt.

Den ändringsskyldighet som f. n. åligger innehavare av elektrisk ledning inom planlagt område grundas sålunda helt på säkerhetsskäl. Enligt utredningen torde ledningsinnehavaren vara skyldig att svara för de med ändringen förenade kostnaderna. Kraftverksföreningen har i sitt remissyttrande påpekat att starkströmskungörelsen inte innehåller någon bestämmelse av sådan innebörd och enligt vad föreningen erfarit torde kostnadsfrågan i praktiken lösas genom förhandlingar från fall till fall med utgångspunkt i bl. a. de avtal beträffande markanvändningen som kan finnas.

Utredningens förslag går ut på att innehavare av elektrisk ledning inom

planlagt område skall vara skyldig att ändra ledningen inte bara när ändringen är påkallad från säkerhetssynpunkt utan över huvud när det fordras för att planen skall kunna genomföras. Den ordning som enligt utredningens uppfattning f. n. råder i fråga om skyldigheten att bekosta ledningsändring anser utredningen inte invändningsfri. Det är, framhålls det, ett rimligt krav att vid bebyggelseplaneringen beaktas redan befintliga ledningar. Planeringen bör utföras så, att den inte framtvingar kanske mycket kostnadskrävande ändringar eller flyttningar av redan framdragna ledningar. Inte minst nationalekonomiska skäl kan enligt utredningen åberopas härför. Utifrån dessa överväganden föreslår utredningen en kostnadsfördelning som anknyter till prioritetsprincipen. Kostnaden för ändring av en ledning bör sålunda bäras av ledningsinnehavaren om stadsplanen eller byggnadsplanen antagits före ledningens tillkomst eller om planen i de delar den berör ledningen överensstämmer med regionplan eller generalplan som antagits innan ledningen drogs fram. I annat fall bör kostnaden bestridas av kommunen.

För egen del vill jag i denna fråga anföra följande. För att dra fram en elektrisk ledning över annans mark krävs inom planlagt område lika väl som eljest att markägaren upplåtit nyttjanderätt eller servitutsrätt för ledningen antingen detta skett frivilligt genom avtal eller efter expropriation. I vad mån en ledningsinnehavare är skyldig att flytta en framdragen ledning beror följaktligen i princip av hur rättsförhållandet till markägaren gestaltat sig. Har rätten att dra fram ledningen upplåtits genom avtal gäller i sådant hänseende vad som därvid överenskommits. Om rätten i fråga upplåtits efter expropriation gäller bestämmelserna i 96 § expropriationslagen. Det skulle föra för långt att i detalj redogöra för dessa bestämmelser. I huvudsak innebär de en långtgående skyldighet för ledningsinnehavaren att på egen bekostnad flytta ledning som till följd av ändrade förhållanden medför betydande olägenhet för markägaren, antingen denne är kommunen såsom ägare till gatumark och liknande områden eller en enskild fastighetsägare.

Jag vill vidare erinra om att det endast är i fråga om stadsplan som svaret för planens genomförande åvilar kommunen och då i princip endast såvitt avser gator och allmänna platser samt vatten- och avloppsledningar. Planens genomförande i fråga om bostads- och industribebyggelse ankommer däremot på markägarna själva, låt vara att kommunen under vissa förutsättningar har möjlighet att tvångslösa mark. För genomförande av byggnadsplan är kommunen ansvarig endast beträffande vatten- och avloppsledningar.

Om en elektrisk ledning är framdragen över ett obebyggt område som efter planläggning skall bebyggas utgör den omständigheten att ledningen står i vägen för bebyggelsen f. n. inte grund för kommerskollegium att föreskriva flyttning av ledningen. Dess befogenhet att ingripa är begränsad till fall där ändring av ledning är erforderlig från säkerhetssynpunkt.

Utredningens förslag innebär att kommunen på ett sätt som inte har någon

motsvarighet i gällande byggnadslagstiftning gjorts till ledningsinnehavarens motpart genom en reglering som griper över det individuella rättsförhållandet mellan ledningsinnehavaren och markägaren. Om förslaget genomförs har kommunen i vissa fall, som påpekats vid remissbehandlingen, möjlighet att på markägaren vältra över kostnaden för flyttning av ledning, t. ex. i samband med att kommunen köper marken för exploatering. Detta resultat kan uppkomma även i sådana fall där ledningsinnehavaren varit närmast till att bära kostnaden på grund av rättsförhållandet mellan honom och markägaren. I andra fall skulle resultatet av utredningens förslag kunna bli att en markägare, som i samband med upplåtelsen av rätt för ledningen utfäst sig att bekosta en framtida flyttning av denna och uppburit en med hänsyn härtill beräknad intrångsersättning, i stället blir otillbörligt gynnad genom att flyttningskostnaden stannar på kommunen.

Av det anförda torde tillräckligt tydligt framgå att utredningens förslag i denna del inte kan godtas. Jag vill också erinra om att såväl frågan hur skilda intressen skall kunna samordnas vid planläggningen som en översyn av reglerna om plangenomförande faller inom ramen för det arbete som f. n. pågår inom bygglagutredningen. Jag anser det därför inte lämpligt att nu föreslå en lösning som föregriper utformningen av en ny byggnadslagstiftning.

Skada genom inverkan av elektrisk ström

För skada som orsakats genom inverkan av ström från en elektrisk anläggning svarar enligt huvudregeln anläggningens innehavare. En förutsättning härför är dock att anläggningen har egen generator eller transformator som inte alstrar endast ofarlig ström. Den skadevållande strömmen skall m. a. o. ha utgått från en starkströmsanläggning. Saknar anläggningen egen transformator eller generator svarar i stället innehavaren av den därmed försedda anläggning från vilken strömmen tillförts den förra anläggningen. I praktiken innebär detta att distributören svarar för skada som orsakats av ström från en vanlig lågspänningsanläggning, vilken i regel får kraften via distributörens transformator.

Det skadeståndsansvar som sålunda åvilar innehavaren av en starkströmsanläggning är helt oberoende av vållande hos honom själv eller hans personal, dvs. vad man brukar kalla strikt ansvar. Ansvarigheten mildras dock genom flera undantagsregler. För skada som orsakats genom "händelse av högre hand" föreligger sålunda inte något ansvar. Undantag gäller vidare för skada som uppkommit inom byggnad eller inhägnad gård och som orsakats av ström som med en spänning av högst 250 volt tillförts förbrukningsanläggning för starkström. Sistnämnda undantag innebär att det strikta ansvaret inte gäller för installationsanläggningar i vanliga bostadslägenheter, kontor, hantverkslokaler o. d. Anläggningens innehavare är likaledes fri från ansvar om den skadelidande själv vållat skadan genom grov vårds-

löshet eller genom underlåtenhet att fullgöra honom åliggande skyldighet mot anläggningens innehavare eller ägare.

Utredningens förslag innebär i flera hänseenden avvikelser från här återgivna, nu gällande regler om ansvar för skada som orsakats av elektrisk ström. Den grundläggande regeln om strikt ansvar för innehavare av elektrisk starkströmsanläggning bibehålls visserligen. En omläggning av ansvarsskyldigheten föreslås emellertid såtillvida att innehavare av anläggning med egen generator eller transformator inte längre avses svara för skada av ström från anläggning som saknar egen generator eller transformator. Detta innebär att varje innehavare av elektrisk anläggning skall svara strikt för skada som inträffat vid hans anläggning. Enligt förslaget jämställs med anläggningsinnehavare i princip även innehavare av en till elektrisk anläggning ansluten anordning. Det strikta ansvaret mildras dock genom att undantag liksom f. n. föreslås för s. k. installationsanläggningar inomhus. Där emot har utredningen inte ansett det motiverat att ha kvar något undantag för sådana anläggningar utomhus.

Vid en bedömning av utredningens förslag såvitt avser skada genom inverkan av elektrisk ström bör till en början slås fast att ett skadeståndsansvar oberoende av vållande alltjämt synes fylla ett behov på detta område. Införandet av ett strikt ansvar i 1902 års lag markerade lagstiftarens uppfattning om produktion och distribution av elektrisk ström som en utpräglat farlig verksamhet. Även om teknikens utveckling bidragit till en drastisk förändring av samhället sedan lagens tillkomst och denna förändring måste antas ha lett till en betydligt mer nyanserad uppfattning om begreppet farlig verksamhet, finns det i dag ingen anledning att på det nu ifrågavarande området ha någon väsentligt annan inställning än vid lagens tillkomst. Samtliga remissinstanser, som yttrat sig i frågan, har också instämt i utredningens uppfattning om ett bibehållande av strikt ansvar på området.

En omständighet som i hög grad inverkar vid bedömandet av en verksamhets farlighet är risken för att en skada blir mycket allvarlig, dvs. medför höga ersättningskostnader. En förutsättning för att ett strikt skadeståndsansvar skall kunna tjäna sitt ändamål på tillfredsställande sätt är att ansvaret för sådana höga kostnader läggs på någon, som normalt kan antas ha möjligheter att bära dessa kostnader. Den som har ansvaret för en mera betydande verksamhet av det slag som här är fråga om har i allmänhet sådana möjligheter, framför allt som han kan kalkylera in risken för allvarliga skadefall i sin verksamhet. Därigenom kan kostnaden för risken på ett närmast försäkringsmässigt sätt utjämnas mellan förbrukarna. En förutsättning för att detta skall kunna ske på ett tillfredsställande sätt är dock alltså att vid flera led av tänkbara bärare av ansvaret detta läggs på ett led där en god riskspridningseffekt kan nås.

Man torde kunna säga att 1902 års lag speglar dessa tankar genom att lägga det strikta ansvaret på den anläggningsinnehavare som har egen ge-

nerator eller transformator — vilket vid lagens tillkomst och alltjämt i de flesta fall är liktydigt med att distributören bär ansvaret för de anläggningar som han förser med elkraft — men däremot från ansvar befria dem som innehar vanliga förbrukningsanläggningar och som alltså normalt får anses ha betydligt sämre ekonomiska förutsättningar att bära ett sådant ansvar.

Utredningens förslag att lägga skadeståndsansvaret på innehavaren av varje elektrisk anläggning har rönt ganska stark kritik från vissa remissinstanser. LO understryker värdet av att det normalt är eldistributören som blir den primärt ansvarige för de risker som distributionen medför, vilket också betonas av flera överinspektörer i statens elektriska inspektion. Mot den bakgrund jag nu redovisat finner jag kritiken berättigad och anser att ansvaret inte bör läggas på ett led som har mindre genomsnittlig bärkraft än distributörerna. För att kanalisera ansvaret till dessa synes det lämpligt att även i fortsättningen anknyta ansvaret till innehavet av anläggning med egen generator eller transformator. Jag anser nämligen att man inte kan räkna med att varje innehavare av elektrisk anläggning skall genom ansvarighetsförsäkring skapa tillfredsställande skydd för den som kan komma till skada genom anläggningen. Möjligen skulle kunna göras gällande att inte ens innehavare av anläggning med generator eller transformator representerar tillräcklig teknisk sakkunskap eller ekonomisk bärkraft. Några alternativa kriterier som generellt skulle kunna bättre tillgodose berörda intressen synes emellertid inte föreligga. Jag är därför inte beredd att förorda någon ändring i nuvarande ordning utan föreslår att även i fortsättningen endast den innehavare av starkströmsanläggning, som har egen generator eller transformator, skall bära det strikta ansvaret. I normalfallet kommer ansvaret därmed att ligga hos distributören, som tillfredsställande bör kunna sprida den ekonomiska risken för allvarliga skadefall.

Min nu redovisade uppfattning i fråga om vem som bör vara bärare av det strikta ansvaret sammanhänger intimt med vad jag i det följande ämnar förorda beträffande omfattningen av ansvaret i förhållande till vad som nu gäller.

Utredningens förslag att det strikta ansvaret bör utvidgas till att omfatta skada som orsakas av elström vilken med viss högsta spänning tillförts s. k. förbrukningsanläggning inom inhägnad gård har fått ett positivt mottagande av remissinstanserna. Jag delar den uppfattning som i allmänhet kommit till uttryck, att det undantag som f. n. gäller i detta avseende dels innebär avsevärda tolkningssvårigheter, dels stundom leder till otillfredsställande resultat för den skadelidande. På byggnadsplatser, skrotupplag m. m. finns ofta mer eller mindre tillfälliga förbrukningsanläggningar, som kan innebära speciella faror för dem som uppehåller sig där. Som platserna dessutom ofta står utan tillsyn längre tider föreligger särskilda risker. Jag vill också påpeka, att till förbrukningsanläggningar får

anses höra exempelvis uttag för motorvärmare på parkeringsplatser. På sådana platser torde en inhägnad inte utgöra något effektivt skydd mot att t. ex. lekande barn kommer till skada genom ström från anläggningarna.

Jag är alltså beredd att ansluta mig till utredningsförslaget att nu behandlade undantag från det strikta ansvaret slopas. Jag vill emellertid, liksom f. ö. utredningen själv samt kommerskollegium i sitt remissyttrande gjort, ifrågasätta om det är lämpligt att alltjämt göra undantag för ordinarie installationsanläggningar inomhus, dvs. anläggningar i bostäder, kontor o. d. Undantaget för detta slags anläggningar innebär att ersättning för skada genom inverkan av ström i sådana lokaler utgår enligt allmänna skadeståndsregler, dvs. i princip endast när vårdslöshet från anläggningsinnehavarens sida kan styrkas. I stort sett samma skäl som kan anföras till stöd för att låta det strikt ansvaret avse inhägnade gårdar kan också åberopas beträffande inomhusanläggningar. Såsom utredningen framhåller kan det visserligen göras gällande, att det är något svårare för distributören, som enligt vad jag nyss anfört normalt är bärare av det strikta ansvaret, att övervaka installationer inomhus än utomhus. Härigenom begränsas följaktligen hans möjligheter att förebygga skador vid inomhusanläggningar. Redan i dag omfattas dock sådana anläggningar av distributörens strikta ansvar i den mån spänningen är högre än 250 volt och anläggningen inte har egen generator eller transformator, vilket innebär att åtskilliga industrianläggningar omfattas av distributörens ansvar. Med de möjligheter till ekonomisk riskspridning som distributören har bör en utvidgning av det strikta ansvaret även till andra inomhusanläggningar inte vara oskäligt betungande för honom. Eftersom det måste anses önskvärt med en så enhetlig reglering som möjligt av skadefall, som härrör från elektrisk ström, föreslår jag att det strikta ansvaret utsträcks till att omfatta alla inomhusanläggningar oavsett spänningens höjd. Som kommerskollegium framhåller kan en fördel med en sådan ordning också vara att distributören får ett intresse av att övervaka att de av honom antagna entreprenörerna utför inomhusinstallationerna på fullgott sätt.

Till förmån för en sådan reform talar för övrigt även systematiska synpunkter. Sålunda behöver man inte längre använda begreppet förbrukningsanläggning, vilket lagrådet ansett otydligt. De i praktiken mycket påtagliga svårigheterna att dra en klar och otvetydig gräns mellan en distributionsanläggning och en installationsanläggning elimineras också. Där emot är det med den av mig föreslagna reformen naturligt att en gräns för ansvaret dras där installationsanläggningar normalt slutar, dvs. vid uttagspunkterna. Ansvaret för skador genom ström från felaktiga apparater, som av förbrukaren anslutits till installationsanläggning, bör liksom f. n. vara beroende av vållande. Jag kan därför inte ansluta mig till förslaget att under det strikta ansvaret inbegripa även anslutna anordningar.

Även i ett annat avseende bör det strikta ansvaret kunna begränsas. F. n.

gäller att den som tillhandahåller elström i fråga om egendomsskada kan friskriva sig från det strikta ansvaret men inte från ansvaret för vållande av sådan skada, vilket även inbegriper ansvar för underlydande personals oaktsamhet. Utredningens förslag innehåller ingen motsvarighet till denna regel. Med hänsyn till den av mig förordade utvidgningen av det strikta ansvaret till inomhusanläggningar är jag inte beredd att frånga gällande ordning med viss friskrivningsrätt såvitt avser egendomsskada.

Utredningen utgår från att strikt ansvar liksom f. n. inte skall föreligga för skada som kan tillskrivas "händelse av högre hand". Häremot torde inte finnas något att erinra. Det strikta ansvaret kan också modifieras genom ett olika långt gående medansvar för den skadelidande. Regeln i 1902 års lag i fråga om verkan av *medvållande på den skadelidandes sida* innebär att dennes rätt till skadestånd bortfaller vid grovt vållande. Utredningen förordar i stället att skadestånd skall kunna jämkas enligt vanliga regler om den skadelidande varit medvållande, dock att ringa medvållande inte skall medföra jämkning. Förslaget i denna del överensstämmer emellertid inte med senare lagstiftning om skadeståndsansvar oberoende av vållande och jag är därför — i likhet med LO och vissa andra remissinstanser — inte beredd att följa utredningen på denna punkt. Jag föreslår att i fråga om verkan av skadelidandes medvållande samma regel bör gälla som hittills.

Jag vill här efter något gå in på frågan om *skadeståndsansvar olika anläggningar emellan*. För skada som drabbar annan elektrisk anläggning gäller f. n. ett modifierat ansvar.

Innehavaren av den anläggning från vilken den skadegörande strömmen utgått är i sådant fall ersättningsskyldig endast om han underlåtit att vidta de skyddsåtgärder som ankommit på honom eller om skadan eller störningen annars föranletts av vårdslöshet vid utförandet av hans anläggning eller dess skötsel. Den andra anläggningens innehavare är å sin sida ersättningsskyldig för skada eller driftsstörning vid den anläggning från vilken den inverkan strömmen utgått, om skadan eller hindret föranletts av vårdslöshet vid utförandet av hans anläggning eller vid dess skötsel. Har vårdslöshet förekommit vid båda anläggningarnas utförande eller skötsel skall skadeståndsskyldigheten emellan innehavarna fördelas efter beskaffenheten av felet på ömse sidor.

Utredningens viktigaste förslag såvitt avser reglering av skada mellan olika elektriska anläggningar baseras på uppfattningen att skilda regler bör tillämpas vid å ena sidan skada på högspänningsanläggningar, dvs. anläggningar med högre spänning än 250 volt, och å andra sidan skada på övriga elektriska anläggningar. Enligt utredningens förslag bör skada av det senare slaget behandlas på samma sätt som skada på objekt i allmänhet, dvs. omfattas av det totala strikta ansvaret. Det mera begränsade ansvar, som i dag gäller skada elektriska anläggningar emellan, skulle därför komma att avse endast skada från en högspänningsanläggning på en annan sådan anläggning.

Frågan om strikt ansvar i förhållandet mellan starkströms- och svagströmsanläggningar har tidigare varit väckt. I ett år 1938 till lagrådet remitterat förslag (prop. 1938: 137) om vissa ändringar i 1902 års lag föreslogs att det modifierade ansvaret skulle gälla endast mellan starkströmsanläggningar. Lagrådet anförde emellertid bl. a. att en svagströmsanläggning inte kunde helt jämföras med annan egendom, som riskerade att skadas genom starkströmsanläggningen. Enligt lagrådet hade lagstiftaren uppenbarligen utgått från att innehavare av svagströmsanläggning, som utförts i närheten av redan befintlig starkströmsanläggning, själv hade att vidta erforderliga anordningar för att förebygga skada eller hinder i anläggningens drift. Med anledning av vad lagrådet uttalat vidtogs ingen ändring i berörda regler.

I samband med lagändring år 1958 (prop. 1958: 153) infördes alltså gällande skyldighet för innehavare av vissa direktjordade högspänningsanläggningar att vidta åtgärder mot induktion i svagströmsanläggning utan avseende på prioritetsställning i förhållande till denna. Med anledning av ett nytt förslag om vidgande av det strikta ansvaret till att avse skada på svagströmsanläggning framhöll föredragande departementschefen att innehavare av svagströmsanläggning alltså på grund av prioritetsprincipen var skyldig vidta skyddsåtgärder i förhållande till skada från annan starkströmsanläggning än direktjordad högspänningsanläggning. Med hänsyn bl. a. härtill ansåg departementschefen att väsentligen lika starka skäl talade mot en reform av skadeståndsansvaret anläggningar emellan som vid det tidigare tillfället.

Vad härefter gäller ellagstiftningsutredningens förslag om en gräns för det strikta ansvaret mellan å ena sidan högspänningsanläggningar och å andra sidan lågspännings- och svagströmsanläggningar kan till en början konstateras, att detta går längre än tidigare förslag i ämnet, eftersom det bland de mer höggradigt skyddade objekten inordnar även vissa starkströmsanläggningar, nämligen de för lågspänning avsedda. Utredningen motiverar sitt förslag bl. a. genom att referera till förslaget om införande av rätt till jämkning av det strikta ansvaret vid skadelidandes medvållande som inte är ringa. En även relativt obetydlig försummelse på lågspännings- eller svagströmssidan skulle med utredningens förslag reducera ansvaret för högspänningsanläggningens innehavare.

Vid bedömandet av utredningens förslag i denna del är det visserligen att märka att mitt förslag om bibehållande av nuvarande huvudregel om ansvarets bortfall endast vid grovt medvållande haft sin grund i omsorgen om en socialt tillfredsställande reglering av personskadefallen. Man skulle mot denna bakgrund kunna överväga att såvitt avser lågspännings- och svagströmsanläggningar acceptera jämkning på grund av medvållande som inte är ringa och därför godta utredningens förslag om strikt ansvar för högspänningsanläggning gentemot anläggning av förstnämnda slag. Jag är emellertid inte beredd att välja en sådan lösning då jag anser det onödigt komplicerat att på

detta relativt begränsade fält ha tre olika modeller för reglerande av skadeståndsskyldigheten, nämligen dels — beträffande person- och sakskada i allmänhet — strikt ansvar som bortfaller vid grovt medvållande från skadelidandes sida, dels — beträffande skada på lågspännings- och svagströmsanläggningar — strikt ansvar som begränsas genom möjlighet till jämkning vid medvållande, som inte är ringa, dels slutligen — vid skada mellan högspänningsanläggningar — ett vidsträckt vållandeansvar, inbegripet ansvar för personalens oaktsamhet, med möjlighet till jämkning vid medvållande av motsvarande slag från den andra anläggningens sida.

Möjligen skulle man i stället i enkelhetens intresse överväga om man inte i fråga om skada mellan elektriska anläggningar borde uppställa regler som blott innebar att varje anläggning svarade för sin skada. I allmänhet är skadorna relativt begränsade och i praktiken bör skillnaden mellan de olika formerna för ansvarighet inte bli stor. Jag är emellertid i avsaknad av utredning om följderna f. n. inte beredd att föreslå någon sådan ändring såvitt avser förhållandet i skadeståndsrättsligt hänseende mellan olika elektriska anläggningar. Skulle de överväganden rörande skadeståndsrättens framtida utformning, som f. n. äger rum i justitiedepartementet, resultera i att principer av detta slag bör införas på andra områden med ett likartat skadeståndsansvar, kan självfallet en lagändring behöva aktualiseras.

I fråga om det modifierade ansvar som gäller på området framhåller utredningen bl. a., att det bör uppfattas som ett vidsträckt företagarsvar som grundar sig på vållande. Därför bör enligt utredningen förekommande ersättningsanspråk utan olägenhet kunna regleras med tillämpning av allmänna skadeståndsrättsliga grundsatser. Utredningen föreslår med anledning härav att nu gällande specialbestämmelser om skada mellan anläggningar bör utgå ur lagen utan att ersättas. Härtill vill jag framhålla att det ansvar som enligt gällande lag åvilar anläggningsinnehavare sinsemellan omfattar "vårdslöshet vid anläggningens utförande eller skötsel", dvs. ett ansvar för anställdas vållande som går långt utöver det principalansvar som hittills har erkänts i skadeståndsrättslig praxis. Detta bör som hittills komma till klart uttryck i lagen.

Vid sidan av de egentliga ansvarsreglerna innehåller lagen vissa regler om *regressrätt*, dvs. om rätt för den som utgett skadestånd att vända sig med anspråk mot annan skadeståndsskyldig. För skadestånd som utgetts på grund av strikt ansvar föreligger regressrätt gentemot den som vållat skadan. Gentemot innehavare av annan elektrisk anläggning är regressrätten dock i viss mån begränsad för det fall att innehavare av elektrisk anläggning utgett ersättning för skada som orsakats genom inverkan av ström vilken till följd av induktion eller överledning eller på annat inte åsyftat sätt kommit in i anläggningen från en annan elektrisk anläggning. Den som utgått ersättning för skadan har då regressrätt mot innehavaren av den andra anläggningen under förutsättning att skadan vållats genom vårdslöshet vid denna

anläggnings utförande eller skötsel. Har vårdslöshet förekommit vid båda anläggningarna skall den slutliga ansvarigheten fördelas mellan anläggningarnas innehavare efter beskaffenheten av felen på ömse sidor. Om vårdslöshet inte ligger någondera sidan till last skall ersättningen slutligen fördelas som om båda anläggningarnas innehavare gemensamt vållat skadan. I sådant fall är dock innehavare av svagströmsanläggning undantagen från ansvarighet. En speciell regressregel gäller även för de fall skada föranletts genom att någon, efter det att utförandet av elektrisk anläggning påbörjats, utan innehavarens samtycke vidtagit åtgärde som i väsentlig mån ökat faran för skada genom inverkan av elektrisk ström. I detta fall är den som vidtagit åtgärden gentemot anläggningsinnehavare ansvarig för skadan om han insett eller borde ha insett faran.

Ägare av elektrisk anläggning som åt annan överlåtit nyttjanderätten till anläggningen är med viss begränsning ansvarig för skada i samma mån som innehavaren. För skadestånd som ägaren utgett har han regressrätt, förutom enligt nyss behandlade regler, jämväl mot innehavaren.

Utredningen framlägger inte förslag om några mer betydelsefulla ändringar i fråga om regressbestämmelserna. Någon invändning mot att behålla nuvarande ordning har heller inte rests vid remissbehandlingen. Jag vill emellertid påpeka att behovet av uttryckliga regler beträffande anläggningsinnehavarens ansvar för anställdas vållande gör sig gällande även i fråga om regressrätten.

Enligt 14 § 1902 års lag är lagens skadeståndsbestämmelser inte tillämpliga i fråga om personskada, som drabbar sådan arbetstagare i anläggningens tjänst som avses i lagen om yrkesskadeförsäkring. Enligt utredningen föreligger inte längre de omständigheter som ursprungligen motiverade detta undantag. Jag delar utredningens uppfattning och förordar därför att ifrågasvarande undantagsbestämmelse upphävs.

I enlighet med vad som anförts har inom industridepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen (1902: 71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Utdrag av lagen innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar i dess gällande lydelse i de delar som berörs av departementsförslaget torde få bifogas som *bilaga 3*.

De föreslagna lagändringarna bör träda i kraft den 1 januari 1971.

Specialmotivering

1 a §.

I denna paragraf, som med viss jämkning överensstämmer med 1 § första och andra styckena samt 2 § i utredningens förslag, definieras begreppet

elektrisk anläggning. Någon motsvarighet till paragrafen finns inte i 1902 års lag. Däremot innehåller 1 kap. 1 § starkströmskungörelsen en definition av starkströmsanläggning.

Departementsförslaget har utformats med beaktande av en erinran mot förslaget som anförts av eldistributionsutredningen i dess betänkande. Enligt eldistributionsutredningens mening saknas anledning att i definitionen av begreppet elektrisk anläggning utelämna orden "med däri ingående särskilda föremål", vilka finns med i starkströmskungörelsens definition av starkströmsanläggning. De citerade orden kan enligt nämnda utredning visserligen felaktigt föranleda den tolkningen att hushållsapparater och andra av abonnent tillkopplade föremål skulle utgöra delar av elektrisk anläggning, men borttagande av dessa ord kan å andra sidan medföra att begreppet anläggning tolkas för snävt så att föremål som obestriddligen hör till en elanläggning anses falla utanför.

Definitionen i första stycket bygger på den språkliga innebörden av begreppet anläggning såsom något uppbyggt och stationärt samt till omfattningen inte alltför obetydligt. Exempel på sådana elektriska anläggningar är kraftstationer, transformatorstationer, telestationer samt ledningar av olika slag. Till elektriska anläggningar torde emellertid få räknas även sådant som elektriska lok, hamnkranar och mobila radiostationer. Å andra sidan kan under begreppet inte hänföras handverktyg, hushållsapparater o. d. Liksom hittills torde det få överlämnas åt rättstillämpningen att i tveksamma fall avgöras omfattningen av begreppet elektrisk anläggning.

Beträffande de ändamål med en elektrisk anläggning som särskilt angetts i paragrafen bör anmärkas följande. Med "upplagring" åsyftas sådan lagring av elektricitet som sker i t. ex. en kondensator. "Omformning" innefattar all förändring av elektrisk kraft i fråga om spänning, strömstyrka och frekvens. I "överföring" torde enligt vanligt språkbruk kunna inrymmas varje transport av elektrisk kraft, således även s. k. detaljdistribution. I paragrafen åsyftas därmed dock endast transporter av större energimängder, t. ex. från en kraftstation till en distributör. Denna betydelse torde överensstämma med den inom branschen allmänt omfattade. Med "distribution" avses mera lokalt inriktad verksamhet som går ut på leverans av kraft till olika förbrukare. "Nyttjande" slutligen inbegriper alla former av användning av elektrisk energi såsom för belysning, drivkraft, uppvärmning och telekommunikation.

Omfattningen av en elektrisk anläggning bestäms i första hand av det faktiska innehavet, oavsett om detta beror av äganderätt eller nyttjanderätt. Detta utesluter dock inte att omfattningen också måste bedömas från teknisk utgångspunkt med hänsyn till anläggningens syfte så att t. ex. ett kraftverk, en överföringsledning och ett distributionsnät blir att anse som skilda anläggningar även om de är anslutna till varandra och har samma innehavare. Med tanke på tillämpningen av bestämmelserna om skyldighet för anläggningsinnehavare att svara för skyddsåtgärder samt om skadeståndsansvar har en

särskild avgränsningsregel ansetts behövlig. Den tar sikte på det fall att, som kan förekomma, olika i en anläggning ingående delar har olika innehavare. För detta fall gäller enligt paragrafens andra stycke att varje sådan del vid tillämpningen av lagstiftningen betraktas som en särskild anläggning. Även om detta kan anses ligga redan i huvudregeln om innehavet som i första hand bestämmande för vad en anläggning omfattar, har det ansetts böra komma till uttryck i lagen.

I samband med 1958 års ändringar i 1902 års lag diskuterades frågan om till en elektrisk anläggning anslutna särskilda apparater och liknande skulle anses som hörande till anläggningen. Härvid gjorde sig olika meningar gällande. Vid remissen till lagrådet av det lagförslag, som låg till grund för prop. 1958: 153 uttalade departementschefen att förbrukningsanläggning fick anses omfatta såväl sådana ledningar över vilka strömleverantören inte hade bestämmanderätt som även till dessa ledningar anslutna förbrukningsapparater såsom elspisar, kylskåp, tvättmaskiner, radioapparater, lampor. Utlandet föranledde erinran från tre av lagrådets fyra ledamöter. De anförde att det syntes ligga närmast till hands att omfattningen av en konsumtionsanläggning inte växlade alltefter de apparater som vid det ena eller andra tillfället var anslutna vid uttagningsställena eller efter äganderätten till sådana apparater. Till anläggningen borde alltså i regel inte hänföras vanliga lösa förbrukningsapparater. Tillkoppling av sådana apparater innefattade med angiven utgångspunkt endast ett sätt att använda den elektriska anläggningen. De tre lagrådsledamöterna förordade att frågan vid den begränsade revisionen av lagen, som det då gällde, lämnades öppen. Med anledning härav förklarade departementschefen att det i avbidan på en allmän översyn av lagen fick överlämnas åt rättstillämpningen att besvara vad som skulle förstås med förbrukningsanläggning.

Det undantag från strikt ansvar som f. n. gäller enligt 4 § tredje stycket 1902 års lag för förbrukningsanläggning inom byggnad eller inhägnad gård har inte tagits upp i departementsförslaget. Av skäl som anförts i den allmänna motiveringen har några lokala begränsningar i fråga om skadeståndsansvaret inte ansetts böra behållas. Begreppet förbrukningsanläggning kommer härigenom att försvinna ur lagen. Däremot blir det av avgörande betydelse hur gränsen dras mellan anläggning och till sådan anslutna apparater som enligt vad tidigare nämnts inte är att hänföra till anläggning. Har en skada orsakats av ström från en elektrisk anläggning kommer den sålunda i fortsättningen att omfattas av strikt ansvar. Om den däremot orsakats av ström från en till sådan anläggning ansluten apparat kan ansvar göras gällande endast om vållande föreligger. Med de många användningsområden för elkraft som i dag förekommer torde det inte vara möjligt att genom en generell regel fastställa var en elektrisk anläggning skall anses sluta. I fråga om bostadslägenheter, kontor och liknande lokaler torde ifrågavarande gränsdragning inte innebära några problem. Anläggningen får i sådana fall anses

sluta vid uttagsställena och lösa apparater som där ansluts blir följaktligen inte att hänföra till anläggningen. När det gäller fast anslutna apparater kan det utan tvivel vara svårare att avgöra var anläggningen slutar och apparaten tar vid. Liksom beträffande gränsdragningen mellan olika anläggningar i kedjan från kraftkällan till de slutliga förbrukarna torde tveksamma fall i förevarande hänseende få överlämnas att besvaras av rättstillämpningen.

Som redan nämnts i redogörelsen för gällande rätt brukar elektriska anläggningar indelas i starkströmsanläggningar och svagströmsanläggningar. Med starkströmsanläggning avses därvid en elektrisk anläggning som kan vara farlig för person eller egendom. Med svagströmsanläggning avses ofarlig anläggning. Jfr 1 kap. 1 § starkströmskungörelsen och 1 § svagströmskungörelsen. Indelningen, som är av betydelse särskilt i fråga om säkerhetsföreskrifter, liksom grunden härför har ansetts böra komma till direkt uttryck i lagen. Detta har skett i paragrafens tredje stycke.

4 §.

Paragrafen, som frånsett viss redaktionell omarbetning överensstämmer med 5 § 1 mom. i 1902 års lag och 13 § första och andra styckena i utredningens förslag, innehåller bestämmelser om skyldighet för innehavare av elektrisk anläggning att svara för skyddsåtgärder mot skada och störning på annan sådan anläggning.

För att utmärka att anläggningsinnehavaren är skyldig såväl att ombesörja åtgärderna som att bekosta dem har uttrycket "vidtaga" (åtgärder) i nu gällande lydelse bytts ut mot "svara för". Av förarbetena till nuvarande bestämmelser (prop. 1958: 153 s. 34) framgår att skyldigheten att vidta åtgärder även inbegriper ansvar för vidmakthållande av utförda skyddsanordningar. Någon ändring i detta avseende åsyftas inte.

Vid remissbehandlingen har från flera håll — med hänsyftning på definitionen av spänning i andra stycket — föreslagits införande av de modernare termerna "fasspänning" och "huvudspänning". Dessa termer avser emellertid endast spänning i växelströmssystem. Eftersom ifrågavarande bestämmelse tar sikte på både växelströms- och likströmsanläggningar skulle ett införande av de föreslagna termerna medföra en saklig ändring som inte är åsyftad. Den nuvarande definitionen, som täcker system av båda slag, torde inte ge anledning till missförstånd och har därför be-hållits.

5 §.

Denna paragraf, som med vissa jämkningar av huvudsakligen redaktionell natur motsvarar 14 § i utredningens förslag, reglerar verkan i prioritetshänseende av att en elektrisk anläggning ändras.

Om en anläggning som enligt huvudregeln i 4 § har prioritet i förhållande till annan anläggning ändras så, att ökad risk för skada eller störning på

den andra anläggningen uppkommer, är den ändrade anläggningens innehavare skyldig att svara för de skyddsåtgärder som krävs för att eliminera den ökade risken. För skyddsåtgärder som behövts redan före ändringen svarar däremot allttjämt den andra anläggningens innehavare.

Ökad risk för skadlig inverkan kan uppkomma även i fall där en transformator e. d. flyttas, antingen del gäller flyttning en längre sträcka eller endast en omplacering inom t. ex. ett industriområde. I fråga om elektriska ledningar torde även en ändring i höjddled kunna medföra sådan risk. För att utmärka att såväl flyttning kortare eller längre sträcka på marken som ändring i höjddled omfattas av bestämmelsen, har uttrycket "flyttas från plats till annan" i utredningens förslag ersalts med "ändras i fråga om läge" i departementsförslaget.

6 §.

Paragrafen saknar motsvarighet i 1902 års lag men svarar med viss avvikelse mot 15 § i utredningens förslag. Den innehåller bestämmelser om när anläggning skall anses ha tillkommit.

Enligt huvudregeln skall anläggning anses tillkommen när den togs i bruk. Tidpunkten härför bör vara förhållandevis lätt att klarlägga. Beträffande starkströmsledning för vilka koncession meddelas gäller att de inte får tas i bruk förrän drifttillstånd lämnats (12 kap. 2 § starkströmskungörelsen).

Om en anläggning byggts ut i etapper, vilket kan vara fallet med t. ex. en längre kraftledning, är det naturligt att i förevarande hänseende anse varje sådan del som en särskild anläggning. Paragrafens andra punkt uppger en bestämmelse av denna innebörd.

7 §.

Paragrafen motsvarar 5 § 2 mom. 1902 års lag och 16 § första och andra styckena i utredningens förslag. Den innehåller bestämmelser om utförande av skyddsåtgärder vid annan anläggning än den vars innehavare är skyldig att svara för åtgärderna.

Skyddsåtgärder utförs normalt antingen vid anläggning från vilken skadegörande eller störande inverkan utgår eller vid anläggning som är utsatt för sådan inverkan. Någon gång kan det dock vara lämpligt att utföra åtgärderna vid en tredje anläggning. Bestämmelsen i första stycket har, med avvikelse från vad som nu gäller, utformats med hänsyn härtill. I övrigt överensstämmer paragrafens innehåll i sak med nuvarande bestämmelser. Vid den redaktionella utformningen har på ett par punkter beaktats påpekanden som gjordes av lagrådet i samband med 1958 års lagändringar (prop. 1958: 153 s. 77).

8 §.

Denna paragraf saknar motsvarighet i 1902 års lag men motsvarar 16 § tredje stycket i utredningens förslag.

Enligt 4 § andra stycket åligger det innehavare av viss direktjordad högspänningsanläggning att utan hänsyn till anläggningens prioritetställning svara för skyddsåtgärder vid senare tillkommen anläggning. Det får därför anses rimligt att den som avser att utföra en elektrisk anläggning i farlig närhet av en sådan högspänningsanläggning söker begränsa behovet av skyddsåtgärder genom att planera och utföra sin anläggning i samråd med innehavaren av högspänningsanläggningen. Om innehavaren av den nya anläggningen försummat detta eller på annat sätt föranlett att kostnaden för behövliga skyddsåtgärder blivit väsentligt högre än nödvändigt, är han enligt denna paragraf skyldig att svara för merkostnaden. Genom kravet att fördyring skall vara väsentlig har avsetts att bestämmelsen skall tillämpas bara på den som mera allvarligt åsidosatt vad som i detta hänseende skäligen kunnat fordras av honom.

9 §.

Paragrafen, 17 § i utredningens förslag, motsvarar med vissa avvikelser 15 § i 1902 års lag, som innehåller bemyndigande för Kungl. Maj:t att dels meddela närmare föreskrifter om elektriska anläggningars utförande och skötsel, dels bestämma de villkor leverantör av elektrisk ström får ställa upp för beviljande av entreprenörsrätt beträffande utförande, ändring eller reparation av elektriska anläggningar, anslutna eller avsedda att anslutas till leverantören tillhörig anläggning.

Utredningen. Förslaget innebär att nuvarande bemyndigande för Kungl. Maj:t i fråga om närmare föreskrifter beträffande utförande och skötsel av elektriska anläggningar utvidgas till att gälla även anordningar avsedda att anslutas till sådan anläggning. Vidare föreslås Kungl. Maj:t få befogenhet att delegera rätten att bestämma vilka villkor som får uppställas för beviljande av entreprenörsrätt.

Remissyttrande. *Kommerskollegium* finner det inte lätt att bedöma vad utredningen åsyftat med denna utvidgning. Vad som bidrar till tveksamheten i detta avseende är att uttrycket "anordning" förekommer också i 1 § i utredningens förslag. Det synes kollegium som om "anordning" i 17 § har en mera vidsträckt innebörd än i 1 § och avser också bruksföremål som hus-hållsmaskiner o. d., alltså föremål som enligt utredningens uttalanden inte skulle ingå i elektrisk anläggning. Sådan oklarhet bör emellertid undvikas. Godtas den i eldistributionsutredningens betänkande föreslagna utformningen av 1 § kan kollegium också godkänna den av ellagstiftningsutred-

ningen i förevarande sammanhang förordade utvidgningen i fråga om anordning som skall anslutas till starkströmsanläggning. Det skulle då bli fullt klart att tillämpningsföreskrifterna skulle kunna avse även elektriska hushållsapparater o. d., något som från säkerhetssynpunkt är angeläget. Kollegium erinrar om att den nuvarande kontrollverksamheten, den s. k. S-märkningen, sker på grundval av kungörelsen (1935:138) angående kontroll av elektrisk materiel. Det kan enligt kollegium ifrågasättas, om inte en ny ellag för fullständighetens skull borde uppta en uttrycklig bestämmelse enligt vilken kollegium får meddela föreskrift som avses i 1 § nämnda kungörelse. Beträffande bestämmelsen i 17 § andra stycket i utredningens förslag framhåller kollegium att regler om entreprenörsrätt kan möta erinran från principiell synpunkt, eftersom sådana regler inrymmer möjlighet till nyetableringskontroll och andra slag av konkurrensbegränsningar. Företeelser av detta slag strider mot den vedertagna grundsatsen att konkurrensen bör vara så obunden som möjligt. Å andra sidan råder enighet om att avsteg får göras från denna grundsats om det är påkallat av samhällliga skäl. Kollegium anser ett undantag försvarligt på starkströmsområdet, eftersom säkerhetssynpunkterna här gör sig så starkt gällande, och har därför inte något att erinra mot att den av utredningen förordade bestämmelsen inflyter i en ny ellag.

Departementschefen. Som framgår av vad jag anfört i specialmotiveringen till 1 a § har definitionen av elektrisk anläggning utformats i enlighet med eldistributionsutredningens förslag. Det är alltså klart att hushållsapparater o. d. inte omfattas av begreppet anläggning. Däremot bör ifrågavarande bestämmelser om tillämpningsföreskrifter, som har sin motsvarighet i nuvarande 15 § 1902 års lag, omfatta även anordningar, som är avsedda att anslutas till elektrisk anläggning. Första stycket har utformats i enlighet härmed.

När det gäller materielkontrollen är jag f. n. inte beredd att föreslå någon ändring i den nuvarande ordningen, som innebär att verksamheten, den s. k. S-märkningen, bedrivs med stöd av bestämmelserna i kungörelsen (1935:138) angående kontroll av elektrisk materiel.

Beträffande reglerna om entreprenörsrätt delar jag den principiella uppfattning som kommerskollegium gett uttryck för. Särskilda villkor för beviljande av entreprenörsrätt kan godtas bara i den mån de grundas på säkerhetssynpunkter. Om skadestandsreglerna reformeras i enlighet med vad jag föreslår, kommer emellertid distributörerna i större utsträckning än f. n. att få bära ansvaret för skada som orsakas av elektrisk ström. Mot denna bakgrund anser jag det nödvändigt att ha kvar regler om entreprenörsrätt. Paragrafens andra stycke, som överensstämmer med utredningens förslag, motsvarar gällande bestämmelse med viss redaktionell jämkning.

10—12 §§.

Dessa paragrafer, som innehåller regler om skyldighet att vidla och bekosta ändring av elektriska ledningar inom vissa trafikledsområden, motsvarar 19—21 §§ i utredningens förslag. Bestämmelsen i 19 ersätter de nuvarande föreskrifterna i 4 kap. 6 §, 5 kap. 4 § och 6 kap. 3 § starkströmskungörelsen samt 6 § första stycket i 1944 års kungörelse med vissa bestämmelser rörande telegraf-, telefon- och andra svagströmsledningar.

Uttrycket "till farväg nyttjad enskild väg" i 10 § anknyter till definitionen av väg i 1 § 1 mom. vägtrafikförordningen. Till spårväg torde få räknas även tunnelbana. Med ordet "vattentrafikled", som hämtats från starkströmskungörelsen, avses endast särskilt utbyggda kanaler, slussar och andra inre vattenleder. För att tydligare utmärka denna innebörd har i departementsförslaget "vattentrafikled" bytts ut mot "kanal eller annan vattentrafikled". Jfr härtill kungörelsen (1935: 47) angående viss uppgiftsskyldighet i fråga om hamnar och lastageplatser ävensom kanaler och andra vattentrafikleder.

Omfattningen av trafikleds område regleras inte i detta sammanhang. För allmänna vägar finns en bestämmelse härom i 2 § lagen (1943: 431) om allmänna vägar och en motsvarande bestämmelse finns i 2 § lagen (1939: 608) om enskilda vägar. Beträffande övriga här avsedda trafikleder — järnvägar, spårvägar och vattentrafikleder — blir områdets omfattning beroende av i vilken utsträckning trafikledens ägare förfogar över marken. Har en sådan trafikled tillkommit efter expropriation, vilket ofta torde vara fallet, bör i tveksamma fall expropriationshandlingarna kunna tjäna till ledning när det gäller att bestämma områdets utsträckning.

Som huvudregel gäller enligt 10 § att innehavare av ledning, som dragits fram inom område för allmän eller annan till farväg nyttjad väg, järnväg, spårväg, kanal eller annan vattentrafikled, är skyldig att på egen bekostnad ändra ledningen, om det krävs för att trafikleden skall kunna ändras.

Denna regel anknyter till prioritetsprincipen. När det i paragrafen talas om elektrisk ledning som framdragits inom område för trafikled, innebär detta att området skall ha hört till trafikleden redan då ledningen drogs fram. Skyldigheten för ledningsinnehavaren att ändra sin ledning, när trafikleden ändras, gäller alltså endast de delar av ledningen som då redan finns inom trafikledens område.

I 11 § regleras skyldigheten att bekosta ändring av ledning som dragits fram för att överföra kraft för belysning av allmän väg. Denna skyldighet åvilar i princip väghållaren. Som framhållits i den allmänna motiveringen omfattar väghållarens ersättningsskyldighet dock inte kostnaden för ändring av själva belysningsanordningarna. Är belysningen anordnad på särskilda stolpar eller master medan elkraften överförs genom jordkabel är väghållaren följaktligen bara skyldig att ersätta kostnaden för ändring av kabeln. Om i stället ledningen är utförd som friledning och upphängd i stolpar, vilka

samtidigt bär upp belysningsanordningarna, torde det inte vara möjligt att särskilja kostnaden för ändring av enbart ledningen. Ersättningsskyldigheten bör i sådant fall avse hela kostnaden för den åtgärd som vidtagits med ledningen.

Har ledningen även annat syfte än att överföra kraft för belysning av allmän väg skall kostnaden för ändring av ledningen fördelas mellan ledningsinnehavaren och väghållaren efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna. En sådan fördelning av kostnaden blir aktuell i t. ex. det fall att belysningsanordningarna är sammanbyggda med en distributionsledning, vilken är utförd som friledning på stolpar.

Regeln i 12 §, som avser det fall att elektrisk ledning korsar trafikled, ansluter sig till vad som f. n. tillämpas mellan televerket och vägverket enligt anvisningar meddelade av televerket den 8 juni 1944. Regeln innebär att trafikledens ägare eller innehavare får bära kostnaden för t. ex. höjning eller sänkning av elektrisk ledning inom trafikledsområdet, om åtgärden inte samtidigt kräver flyttning av stolpe e. d. inom området. Likaledes får han bära kostnaden för djupare förläggning av jordkabel inom området under förutsättning att åtgärden inte samtidigt innebär flyttning av kabeln.

13 §.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1902 års lag men överensstämmer med 23 § i utredningens förslag, upptar en bestämmelse om skyldighet för ledningsinnehavare att ersätta de ökade kostnader för trafikleds underhåll som kan föranledas av att ledningen dragits fram inom trafikledsområdet.

F. n. finns en bestämmelse om sådan skyldighet i 4 kap. 5 § starkströmskungörelsen såvitt avser starkströmsledning inom område för allmän väg. Paragrafen har utformats med denna bestämmelse som förebild. I likhet med vad som gäller i fråga om ansvaret för ändringskostnad enligt 10 § är en förutsättning för ledningsinnehavarens ersättningsskyldighet enligt förevarande paragraf att ledningen dragits fram inom ett redan existerande trafikledsområde.

14 §.

Denna paragraf, som motsvarar 24 § i utredningens förslag, behandlar frågan om arbete med elektrisk ledning inom trafikledsområde. Paragrafen har inte någon motsvarighet i 1902 års lag men däremot, såvitt avser järnvägsområde, i 6 kap. 5 § starkströmskungörelsen.

Bestämmelsen i första stycket gäller arbeten med såväl nyanläggning som ändring och underhåll av ledning inom trafikledsområde. Den ger trafikledens förvaltning möjlighet att ge anvisningar om eller genom egen försorg utföra sådana arbetsmoment som schaktning, sprängning, grävning o. d. som har samband med ändring av elektrisk ledning. Däremot torde det

normalt vara lämpligt, att rent elektriska arbeten, som kräver speciell sakkunskap och behörighet utförs genom ledningsinnehavarens försorg.

Kostnad för arbeten som trafikledens förvaltning med stöd av denna paragraf utfört genom egen försorg skall ersättas av ledningsinnehavaren i den mån förvaltningen inte själv svarar för kostnaden på grund av bestämmelserna i 11 eller 12 §.

Om arbete med elektrisk ledning inom område för allmän väg gäller särskilda bestämmelser (40 § lagen om allmänna vägar). En erinran härom har tagits in i paragrafens andra stycke.

15 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om strikt ansvar för skada som orsakats genom inverkan av elektrisk ström. Den överensstämmer — bortsett från vissa jämkningar av redaktionell natur — med 4 § första, andra och fjärde styckena i 1902 års lag. Någon bestämmelse motsvarande undantagsregeln i nämnda lagrums tredje stycke har av skäl som angetts i den allmänna motiveringen inte tagits upp i departementsförslaget.

16 §.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om begränsning av anläggningsinnehavares skadeståndsansvar, överensstämmer i sak med 7 § i 1902 års lag.

17 §.

Denna paragraf behandlar skada på elektrisk anläggning och överensstämmer i sak med 6 § i 1902 års lag.

18 §.

I paragrafen, som motsvarar första ledet i 29 § i utredningens förslag och ersätter 8 § i 1902 års lag, fastslås att ersättning för skada skall bestämmas enligt allmänna skadeståndsregler. Detta innebär bl. a. att ersättning i anledning av kroppsskada skall utgå efter de grunder som anges i 6 kap. 2 § strafflagen.

19 §.

Paragrafen innehåller, i delvis annan redaktionell utformning, de regressbestämmelser som f. n. upptas i 9 § 1902 års lag.

20 §.

Denna paragraf motsvarar 31 § i utredningens förslag och överensstämmer i sak helt med 10 § i 1902 års lag. I paragrafen upptas regler om skadeståndsansvar för ägare av elektrisk anläggning, som upplåtits med nyttjanderätt, och dennes regressrätt mot innehavaren.

21 §.

Paragrafen, som innehåller bestämmelse om regressrätt gentemot den som vållat skada, motsvarar 32 § i utredningens förslag och 12 § i 1902 års lag.

22 §.

Denna paragraf motsvarar 28 § b) i utredningens förslag och 13 § i 1902 års lag.

23 §.

Paragrafen motsvarar preskriptionsbestämmelsen i 33 § i utredningens förslag och 11 § i 1902 års lag.

24 §.

I denna paragraf har upptagits de nuvarande hänvisningarna i 16 och 18 §§ i 1902 års lag.

Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande genom utdrag av protokollet inhämtas enligt 87 § regeringsformen över förslaget till *lag om ändring i lagen (1902: 71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar*.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

Ellagstiftningsutredningens förslag till lag om elektriska anläggningar (ellag)

Häriigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 §.

Med elektrisk anläggning avses i denna lag anläggning och därmed jämförlig annan anordning för produktion, upplagring, omformning, överföring, distribution eller nyttjande av elektricitet.

Har elektrisk anläggning i olika delar olika ägare eller innehavare, skall varje sådan del anses som särskild anläggning.

Har innehavare av elektrisk anläggning i samband med avtal om leverans av elektrisk kraft från anläggningen förbehållit sig att utföra underhålls- eller ändringsarbeten med avseende å annan elektrisk anläggning eller del därav, skall sådan anläggning eller anläggningsdel utan hinder av stadgandet i andra stycket anses höra till den förstnämnda anläggningen.

2 §.

Elektriska anläggningar indelas med hänsyn till farlighetsgraden i starkströmsanläggningar och svagströmsanläggningar. Närmare bestämmelser härom meddelas av Konungen.

Om koncession

3 §.

Starkströmsanläggning må, såvitt gäller ledning för överföring eller distribution av elektrisk kraft, icke utföras eller begagnas utan tillstånd av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, kommerskollegium.

Tillstånd meddelas som områdeskoncession, då fråga är om ledningsnät för försörjning med elektrisk kraft inom visst område, och eljest som linjekoncession.

Konungen äger medgiva undantag från vad i första stycket sägs.

4 §.

Koncession må ej utan synnerliga skäl meddelas med mindre anläggningen är förenlig med en ändamålsenlig försörjning med elektrisk kraft och, då fråga är om områdeskoncession, området utgör en lämplig enhet.

Koncession för yrkesmässig överföring eller distribution av elektrisk kraft må meddelas endast den som finnes lämplig att utöva sådan verksamhet.

Koncession må icke överlätas utan att Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, kommerskollegium funnit överlåtelsen kunna godtagas ur de i denna paragraf angivna synpunkterna.

5 §.

Koncession skall angiva det ändamål, som den av koncessionen omfattade anläggningen avser att tillgodose, samt meddelas för viss tid, ej överstigande fyrtio eller, om särskilda skäl föranleda därtill, sextio år.

Vid meddelande av koncession skola, under förbehåll av allmän och enskild rätt, föreskrivas de villkor för anläggningens utförande och begagnande, som av säkerhetsskäl eller eljest finnas påkallade ur allmän synpunkt.

Koncession befriar ej från skyldighet att iakttaga de allmänna bestämmelser, vilka äro eller kunna bliva meddelade i de hänseenden, som avses i andra stycket.

6 §.

Innehavare av områdeskoncession är pliktig att, om ej särskilda skäl äro till undantag, tillhandahålla elektrisk kraft åt envar som inom området har behov därav för normalt förbrukningsändamål.

Innehavare av linjekoncession är pliktig att, om det är förenligt med det ändamål för vilket koncessionen meddelats, tillhandahålla elektrisk kraft åt innehavare av områdeskoncession, i den mån så erfordras för att denne skall kunna fullgöra sina förpliktelser enligt första stycket, så ock eljest åt förbrukare, vars verksamhet är av större betydelse ur allmän synpunkt.

7 §.

För att skäligen villkor skola kunna åstadkommas vid fullgörande av förpliktelser, som avses i 6 §, är koncessionshavare skyldig att underkasta sig reglering av prissättning och övriga betingelser angående tillhandahållande av elektrisk kraft. Enahanda skyldighet åligger den som utan att innehava koncession tillhandahåller elektrisk kraft, vilken han mottagit från koncessionspliktig anläggning.

8 §.

Frågor som avses i 6 och 7 §§ prövas och avgöras av kommerskollegium på framställning av den vars rätt därav beröres eller då särskild anledning därtill eljest föreligger. I handläggningen av sådant ärende skall kommerskollegium biträdas av en nämnd, bestående av sju av Konungen för viss tid förordnade ledamöter (statens elnämnd). Vid förordnandet skall tillses att såväl leverantörintressen som förbrukarintressen bliva representerade.

Kommerskollegium äger bemyndiga nämnden att i kollegii ställe avgöra ärende som avses i 7 §.

Avtal stridande mot lagkraftätagande beslut i ärende, som avses i denna paragraf, vare utan verkan.

Närmare föreskrifter angående statens elnämnd meddelas av Konungen.

9 §.

Gränserna för koncessionsområde må ändras av kommerskollegium, om det erfordras för ändamålsenlig distribution och kan ske utan synnerlig olägenhet för koncessionshavaren.

10 §.

Åsidosätter koncessionshavare i väsentlig mån föreskrift, som givits vid meddelande av koncession, eller förpliktelse, som eljest åligger honom enligt denna lag, eller har han under tre år i följd ej haft anläggningen i bruk, äger kommerskollegium återkalla koncessionen helt eller delvis.

11 §.

Föreligga särskilda skäl att utföra elektrisk anläggning redan innan erforderlig koncession meddelats, äger Konungen eller, efter Konungens be- myndigande, kommerskollegium meddela förklaring att hinder i sådant hän- seende ej möter; och må därefter, när anläggningen är färdig att tagas i bruk, i avvaktan på att ingiven ansökan om koncession slutligt prövas, till- stånd till dess nyttjande tillsvidare under tre år meddelas i den ordning Konungen föreskriver.

12 §.

Närmare föreskrifter angående koncessionsansökan samt ansökan om för- klaring och tillstånd varom sägs i 11 § ävensom angående handläggningen av sådana ansökningar meddelas av Konungen.

Om skyddsåtgärder m. m.

13 §.

Kan elektrisk anläggning genom inverkan på annan dylik anläggning or- saka skada å person eller egendom eller störning i driften, åligger det inne- havaren av den senast tillkomna anläggningen att svara för erforderliga åtgärder till förebyggande av sådan skada eller störning.

Innehavare av elektrisk anläggning, i vilken vid enfasigt fel kan uppkom- ma jordslutningsström med större styrka än 500 ampere, åligger dock att, sedan han vunnit kännedom om senare tillkommen svagströmsanläggning eller starkströmsanläggning för en spänning av högst 600 volt mellan en ledare och jord eller vid icke direkt jordat system mellan två ledare, svara för erforderliga åtgärder till förebyggande av att hans anläggning genom in- verkan på den andra anläggningen medelst induktion eller förhöjda mark- potentialer orsakar skada som sägs i första stycket eller annan störning i driften än ljudstörning i svagströmsanläggning.

Innehavare av starkströmsanläggning, vilken under normal drift kan i annan elektrisk anläggning orsaka ljud- eller signalstörning som väsentligt överstiger vad som kan anses normalt för en trefasanläggning av den störan- de anläggningens effekt, är därjämte skyldig att, sedan han vunnit känne- dom om senare tillkommen svagströmsanläggning eller starkströmsanlägg- ning som sägs i andra stycket, svara gentemot denna för erforderliga åtgär- der till förebyggande av sådan störning.

Tvist rörande omfattningen och beskaffenheten av åtgärder, som avses i denna paragraf, prövas av kommerskollegium.

14 §.

Undergår elektrisk anläggning sådan ändring i fråga om utförande eller drift att ökad risk uppkommer för skada eller störning, som avses i 13 §, eller flyttas anläggningen från plats till annan, skall beträffande skyldighet att svara för i nämnda paragraf stadgade, av ändringen eller flyttningen för- anledda skyddsåtgärder så anses som om ny anläggning tillkommit.

15 §.

Elektrisk anläggning skall i förhållande till annan sådan anläggning an- ses hava tillkommit vid den tidpunkt den tagits i bruk; dock att, om in- nehavaren dessförinnan anmält sin avsikt att utföra anläggningen, den-

samma skall gentemot den, som mottagit sådan anmälan, anses hava tillkommit vid den tidpunkt anmälan mottogs, under förutsättning att anläggningen togs i bruk senast fem år därefter.

Är anläggningen i skilda ledningssträckningar eller eljest till olika delar att enligt första stycket anse som tillkommen vid olika tidpunkter, skall varje sådan del i fråga om skyldighet att svara för skyddsåtgärder anses som särskild anläggning.

16 §.

Skyddsåtgärd som avses i 13 och 14 §§ bör utföras på sådant sätt att erforderligt skydd erhålles till lägsta kostnad. Skall i anledning härav åtgärden utföras vid annan anläggning än den vars innehavare enligt nämnda paragrafer är skyldig att svara för åtgärden, ankommer det på innehavaren av den andra anläggningen att om annat ej överenskommes utföra åtgärden.

Innehavaren av sistnämnda anläggning äger, i den mån åtgärden ej är till båtnad för hans anläggning genom minskning av utgifter för dess underhåll och drift eller annan stadigvarande förbättring av driften, att av den som enligt 13 eller 14 § är skyldig att svara för skyddsåtgärden erhålla ersättning för nödvändiga utgifter.

Har i fall som avses i 13 § andra och tredje styckena innehavaren av den senare tillkomna anläggningen genom bristande planläggning vid utförandet av anläggningen eller på annat sätt föranlett att kostnaden för skyddsåtgärd blivit väsentligt högre än som varit nödvändigt svarar anläggningens innehavare för sådan merkostnad.

17 §.

Närmare föreskrifter om utförande och skötsel av elektriska anläggningar ävensom av anordningar avsedda att anslutas till sådan anläggning meddelas av Konungen eller den Konungen bemyndigar.

Konungen eller den Konungen bemyndigar äger tillika bestämma vilka villkor leverantör av elektrisk kraft äger uppställa för beviljande av entreprenörsrätt i fråga om utförande, ändring eller reparation av elektriska anläggningar.

18 §.

Med avseende å vissa elektriska anläggningar meddelas, utöver vad i denna lag stadgas, bestämmelser i lagen den 12 juni 1942 om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar.

Angående åtgärder till skydd för radiotrafik stadgas i radiostörningslagen.

Om anordnande av elektrisk anläggning inom vissa områden

19 §.

Innehavare av elektrisk ledning, som framdragits inom område för allmän eller annan till farväg nyttjad väg, vattentrafikled, järnväg eller spårväg, är där ej annat överenskommits skyldig att vid ändring av trafikleden vidtaga de ändringar och andra åtgärder med avseende å ledningen som erfordras för att ändringen av trafikleden skall kunna genomföras.

Kostnad för i denna paragraf avsedda åtgärder skall åvila ledningens innehavare såvida icke annat stadgas i 20 eller 21 §.

20 §.

Är ledningens syfte att förse allmän väg med belysning, är innehavaren berättigad till ersättning av väghållaren för de kostnader som åsamkas honom på grund av bestämmelsen i 19 § första stycket. Har ledningen jämväl annat syfte, skall ersättningen bestämmas efter vad som med hänsyn till omständigheterna finnes skäligt.

21 §.

Erfordras på grund av bestämmelsen i 19 § första stycket att ändring eller annan åtgärd vidtages med avseende å elektrisk ledning där denna korsar trafikled som sägs i 19 §, skola därmed förenade kostnader, utom vad avser flyttning av stolpe, stag eller dylikt som placerats inom trafikledens område, ersättas av den under vars förvaltning trafikleden står.

22 §.

Innehavare av elektrisk ledning, som framdragits inom område för vattentrafikled, är tillika skyldig att, om trafikleden framdeles i avsevärd omfattning kommer att befaras av fartyg som kräva större segelfri höjd än ledningen medgiver, mot ersättning för därav föranledda kostnader, vidtaga de ändringar av ledningen som bestämmas av den Konungen bemyndigar.

23 §.

Föranleder elektrisk ledning, som framdragits inom område för trafikled som sägs i 19 §, ökade kostnader för trafikledens underhåll, skall kostnadsökningen ersättas av ledningens innehavare.

24 §.

Arbete med elektrisk ledning inom område för trafikled som sägs i 19 § skall, om den under vars förvaltning trafikleden står med hänsyn till trafiksäkerheten så finner erforderligt, utföras genom dennes försorg eller efter anvisningar av denne. Med arbetet förenade kostnader skola bestridas av ledningens innehavare i den mån ej annat föranledes av bestämmelserna i 19—22 §§.

25 §.

Innehavare av elektrisk ledning inom område, för vilket finnes fastställd stadsplan eller byggnadsplan, är pliktig att vidtaga de ändringar av ledningen som Konungen eller den Konungen bemyndigar finner erforderliga för genomförande av planen. Kostnaden för ändringarna skall åvila ledningens innehavare om stadsplanen eller byggnadsplanen antagits före ledningens framdragande eller om planen i de delar, den berör ledningen, överensstämmer med regionplan eller generalplan, som antagits före framdragandet. I annat fall skall kostnaden bestridas av vederbörande kommun.

26 §.

Är i annat fall än som avses i 19—25 §§ till följd av ändrade förhållanden elektrisk ledning, som framdragits över annans fastighet, till betydande olägenhet för denna, är ledningens innehavare pliktig att, mot ersättning för kostnad och skada som därigenom orsakas honom, på begäran av

fastighetens ägare ändra eller flytta ledningen i den mån så erfordras för undanröjande av olägenheten och kan ske utan synnerligt men för ledningen.

Om skada genom inverkan av elektrisk ström

27 §.

För skada som orsakas genom inverkan av ström från elektrisk anläggning svarar innehavaren av den starkströmsanläggning eller därtill anslutna anordning, varifrån strömmen närmast kommit. Uppkommer skadan inomhus och är den anläggning, varifrån strömmen närmast kommit, avsedd uteslutande för nyttjande av elektrisk kraft, gäller dock vad nu sagts endast om spänningen där skadan inträffar samt, då skadan inträffar vid ansluten anordning, spänningen i anslutningspunkten normalt är högre än 250 volt mellan en ledare och jord eller vid icke direkt jordat system mellan två ledare.

Har annan starkströmsanläggning eller därtill ansluten anordning ännu, från vilken den skadevällande strömmen närmast kommit, medverkat till förekomsten av strömmen genom överledning, induktion eller eljest på ej åsyftat sätt och finnes icke någon ansvarig enligt första stycket, svarar innehavaren av förstnämnda anläggning eller anordning för skadan som om den inträffat där sådan medverkan skett.

28 §.

Vad i 27 § stadgas gäller icke

a) skada å starkströmsanläggning eller därtill ansluten anordning, om anläggningen eller anordningen där skadan inträffar är avsedd för spänning som sägs i 27 § första stycket;

b) skada å egendom genom inverkan av ström från sådan elektrisk anläggning eller därtill ansluten anordning, vilken utgör inrättning för godsbefordran eller är avsedd för dylik inrättnings behov, därest egendomen mottagits för befordran av inrättningens personal;

c) skada, som genom inverkan av ström från elektrisk anläggning eller därtill ansluten anordning uppkommer till följd av krigshandling, naturkatastrof eller jämförlig händelse och som innehavaren icke kunnat förebygga genom föreskrivna skyddsåtgärder.

29 §.

Ersättning skall bestämmas enligt allmänna skadeståndsrättsliga grunder; dock skall ringa medvällande från skadelidandes sida icke föranleda jämkning av honom tillkommande skadestånd.

30 §.

Har i fall, då någon nödgats utgiva ersättning enligt 27 §, annan starkströmsanläggning eller därtill ansluten anordning medverkat till förekomsten av den skadevällande strömmen genom överledning, induktion eller eljest på ej åsyftat sätt, äger den som utgivit ersättningen att söka beloppet åter av den andra anläggningens eller anordningens innehavare, i den mån så prövas skäligt med hänsyn till graden av medverkan och övriga omständigheter.

31 §.

Ägare till elektrisk anläggning eller därtill ansluten anordning, vilken upplåter nyttjanderätt till anläggningen eller anordningen, är för skada, som därefter inträffar genom inverkan av elektrisk ström, ansvarig lika som innehavaren, dock ej med annan egendom än den som inbegripes under nyttjanderätten. Vad ägaren på grund härav utgivit må han söka åter av anläggningens eller anordningens innehavare.

32 §.

Skadestånd som utgivits enligt 27, 30 eller 31 § må sökas åter av den som enligt allmän lag på grund av vållande är skyldig att ersätta skadan.

33 §.

Talan om ersättning enligt 27 § skall vid äventyr av talans förlust väckas inom två år från det skadan inträffade.

Ansvarsbestämmelse

34 §.

Den som begagnar starkströmsanläggning utan att innehava tillstånd, där sådant erfordras, eller bryter mot föreskrift som givits vid meddelande av sådant tillstånd, straffas med böter, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den
2. Genom denna lag upphäves lagen den 27 juni 1902 innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.
3. Stadgandena i 6 § skola med avseende å tillstånd som meddelats före den 1 januari 1958 äga tillämpning allenast i den mån med tillståndet är förknäad skyldighet för innehavaren att underkasta sig sådan förpliktelse som avses i nämnda lagrum. Vid bedömande härav skall tillståndet anses som områdeskoncession, om tillståndet avser yrkesmässig distribution inom visst område vilket skäligen bör försörjas med elektrisk kraft från tillståndshavarens ledningsnät, och eljest som linjekoncession.
4. Stadgandet i 7 § skall icke äga tillämpning på tillhandahållande av elektrisk kraft från anläggning för vilken tillstånd meddelats före den 1 juli 1939, med mindre därvid föreskrivits skyldighet för anläggningens innehavare att iakttaga de allmänna bestämmelser i fråga om leverans av elektrisk kraft vilka kunna bliva i laga ordning fastställda.
5. Förekommer i lag eller författning hänvisning till eller avses däri eljest stadgande som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall den bestämmelsen i stället gälla.
6. Framställningar om prisreglering, som gjorts före ikraftträdandet av denna lag men då alltjämt äro beroende på prövning, skola upptagas av kommerskollegium för handläggning enligt denna lag.

Förslag
till
Lag
om ändring i lagen (1902: 71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser
om elektriska anläggningar

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1902: 71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, *dels* att 4—18 §§ skall ha nedan angivna lydelse, *dels* att i lagen skall införas sju nya paragrafer, 1 a och 19—24 §§, av nedan angivna lydelse.

1 a §.

Med elektrisk anläggning förstås i denna lag anläggning med däri ingående särskilda föremål för produktion, upplagring, omformning, överföring, distribution eller nyttjande av elektrisk ström.

Ha olika delar av samma elektriska anläggning skilda innehavare, anses varje sådan del som en särskild anläggning.

Elektriska anläggningar indelas med hänsyn till farlighetsgraden i starkströmsanläggningar och svagströmsanläggningar. Närmare bestämmelser härom meddelas av Konungen.

4 §.

Kan elektrisk anläggning genom inverkan på annan sådan anläggning orsaka skada på person eller egendom eller störning i driften, svarar innehavaren av den senast tillkomna anläggningen för erforderliga skyddsåtgärder mot sådan skada eller störning.

Innehavare av elektrisk anläggning, i vilken vid enfasigt fel kan uppkomma jordslutningsström med större styrka än femhundra ampere, är dock alltid skyldig att, sedan han fått kännedom om senare tillkommen anläggning för svagström eller för starkström med en spänning av högst sexhundra volt mellan en ledare och jord eller vid icke direkt jordat system mellan två ledare, svara för de skyddsåtgärder som fordras för att förebygga att hans anläggning genom induktion eller förhöjda markpotentialer inverkar på den andra anläggningen och därigenom orsakar skada på person eller egendom eller störning i driften av annat slag än ljudstörning i svagströmsanläggning.

5 §.

Ändras elektrisk anläggning i fråga om läge, utförande eller drift så, att ökad risk uppkommer för skada eller störning som avses i 4 §, skall i fråga om skyldighet att svara för skyddsåtgärd som föranleds av den ökade risken anses som om ny anläggning tillkommit.

6 §.

Elektrisk anläggning skall i förhållande till annan sådan anläggning anses ha tillkommit då den togs i bruk. Är anläggningen i olika delar att anse som tillkommen vid skilda tidpunkter, skall i fråga om skyldighet att svara för skyddsåtgärder varje sådan del anses som en särskild anläggning.

7 §.

Kan skyddsåtgärd utföras med bättre verkan eller till lägre kostnad vid annan elektrisk anläggning än den vars innehavare enligt 4 § är skyldig att svara för åtgärden, ankommer det på den andra anläggningens innehavare att utföra åtgärden enligt överenskommelse.

Den som enligt första stycket utfört skyddsåtgärd är berättigad till skälig ersättning av den som svarar för åtgärden. Vid ersättningens bestämmande skall hänsyn tagas till om åtgärden är till nytta för den anläggning där den utförts genom minskning av kostnaderna för dess underhåll och drift eller genom förbättring av driften.

8 §.

Har i fall som avses i 4 § andra stycket innehavaren av den senare tillkomna anläggningen genom bristande planläggning av anläggningens utförande eller på annat sätt föranlett att kostnaden för skyddsåtgärd blivit väsentligt högre än nödvändigt, svarar han för merkostnaden.

9 §.

Närmare föreskrifter om utförande och skötsel av elektrisk anläggning och anordning som är avsedd att anslutas till sådan anläggning meddelas av Konungen eller den Konungen bemyndigar.

Konungen eller den Konungen bemyndigar bestämmer även vilka villkor leverantör av elektrisk kraft får uppställa för beviljande av entreprenörsrätt i fråga om utförande, ändring eller reparation av elektrisk anläggning.

10 §.

Innehavare av elektrisk ledning, som dragits fram inom område för allmän eller till farväg nyttjad enskild väg, järnväg, spårväg, kanal eller annan vattentrafikled (trafikled), är skyldig att vid ändring av trafikleden vidtaga de åtgärder beträffande ledningen som behövs för att ändringen av trafikleden skall kunna genomföras. Kostnaden för sådan åtgärd åvilar ledningens innehavare, om ej annat följer av 11 eller 12 §.

11 §.

Är syftet med ledningen att överföra kraft för belysning av allmän väg, skall väghållaren ersätta ledningens innehavare hans kostnad för åtgärd, som avses i 10 §. Tjänar ledningen även annat ändamål, skall ersättningen bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

12 §.

Har åtgärd som avses i 10 § vidtagits beträffande elektrisk ledning, där denna korsar trafikled, skall den under vars förvaltning trafikleden står ersätta ledningens innehavare kostnaden för sådan åtgärd, som ej avser flyttning av stolpe, stag eller liknande anordning inom trafikledens område.

13 §.

Föranleder elektrisk ledning, som dragits fram inom område för trafikled, ökade kostnader för trafikledens underhåll, skall ledningsinnehavaren ersätta kostnadsökningen.

14 §.

Kan arbete med elektrisk ledning inom område för annan trafikled än allmän väg inverka på trafiksäkerheten eller medför det större ingrepp i trafikleden, skall det utföras efter anvisningar av den som förvaltar trafikleden eller genom hans försorg. Kostnaden för arbetet åvilar dock ledningens innehavare, om ej annat följer av 11 eller 12 §.

I fråga om arbete med elektrisk ledning inom område för allmän väg gälla särskilda bestämmelser.

15 §.

För skada genom inverkan av ström från elektrisk anläggning, som har egen generator eller transformator, svarar anläggningens innehavare. Har skada uppstått genom inverkan av elektrisk ström från anläggning, som ej har egen generator eller transformator, svarar innehavaren av den anläggning, från vilken strömmen tillförts förstnämnda anläggning.

Första stycket gäller ej skada som uppkommit till följd av krigshandling, naturkatastrof eller därmed jämförlig händelse och som innehavaren ej kunnat förebygga genom föreskrivna skyddsåtgärder.

Med generator eller transformator avses i denna paragraf ej apparat, som alstrar ofarlig elektrisk ström för användning i telegraf-, telefon- eller annan sådan anläggning.

16 §.

Innehavare av elektrisk anläggning är fri från ansvar enligt 15 §, om den som led skadan själv vållat denna genom grov vårdslöshet eller om skadan var föranledd av hans underlåtenhet att fullgöra skyldighet mot den elektriska anläggningens ägare eller innehavare.

Den som enligt åtagande eller på annan grund är skyldig att själv stå risken för skada på sin egendom genom inverkan av ström från elektrisk anläggning har likväl rätt till ersättning, om skadan föranletts av vårdslöshet vid anläggningens utförande eller skötsel.

17 §.

Har elektrisk anläggning skadats eller dess drift störts genom inverkan av elektrisk ström från annan sådan anläggning, är innehavaren av sistnämnda anläggning ersättningskyldig endast om han underlåtit vidtaga skyddsåtgärder enligt 4 § eller om skadan eller störningen eljest föranletts av vårdslöshet vid anläggningens utförande eller skötsel. Uppkommer skada eller störning på den anläggning, från vilken strömmen utgått, och föranleddes skadan eller störningen av vårdslöshet vid den andra anläggningens utförande eller skötsel, är innehavaren av denna anläggning skyldig ersätta skadan eller förlusten.

Har vårdslöshet förekommit vid båda anläggningarnas utförande eller skötsel, fördelas ansvaret med hänsyn till beskaffenheten av felen på ömse sidor.

18 §.

Ersättning för skada bestämmes enligt allmänna skadeståndsregler.

19 §.

Har innehavare av elektrisk anläggning utgivit ersättning för skada, som orsakats av elektrisk ström vilken på grund av induktion, överledning eller annat ej åsyftat sätt härrör från annan elektrisk anläggning, och var skadan vållad genom vårdslöshet vid sistnämnda anläggnings utförande eller skötsel, får den som utgivit ersättningen söka beloppet åter av den andra anläggningens innehavare. Har sådan vårdslöshet förekommit även vid den förstnämnda anläggningen, fördelas ersättningsskyldigheten mellan båda sidorna med hänsyn till beskaffenheten av felet på ömse sidor. Ligger sådan vårdslöshet ej någondera sidan till last, äro båda anläggningarnas innehavare ersättningsskyldiga som om de gemensamt vållat skadan. I sistnämnda fall är dock innehavare av telegraf-, telefon- eller annan sådan i och för sig ofarlig anläggning fri från ansvar.

Har skada föranletts av att åtgärd, som väsentligt ökat faran för skada, vidtagits efter det elektrisk anläggnings utförande påbörjades och utan anläggningsinnehavarens samtycke, är den som vidtagit åtgärden ansvarig för skadan mot innehavaren, om han insett eller bort inse faran.

20 §.

Har ägare av elektrisk anläggning upplåtit nyttjanderätt till denna, svarar han i samma mån som innehavaren för skada, som därefter inträffar, dock ej med annan egendom än den som nyttjanderätten avser. Vad ägaren på grund härav utgivit äger han söka åter av anläggningens innehavare.

21 §.

Ersättning som utgivits enligt denna lag får sökas åter från den som vållat skadan, om ej annat följer av 19 §.

22 §.

Utgöres elektrisk anläggning av inrättning för godsbefordran eller är den avsedd för sådan inrättnings behov, äga bestämmelserna i denna lag om ersättningsskyldighet ej tillämpning på egendom som mottagits för befordran.

23 §.

Talan om ersättning enligt 15 eller 17 § skall väckas inom två år från det skadan inträffade.

24 §.

I fråga om vissa starkströmsanläggningar finnas bestämmelser även i lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar. Om atomskada gälla särskilda bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Bilaga 3

**Utdrag ur lagen (1902: 71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser
om elektriska anläggningar**

4 §.

För skada, orsakad genom inverkan av elektrisk ström från anläggning, som har egen generator eller transformator, ansvars anläggningens innehavare. Har skada timat genom inverkan av elektrisk ström från anläggning, som icke har egen generator eller transformator, svare innehavaren av den anläggning, från vilken strömmen tillförts förstnämnda anläggning.

Har skadan tillkommit genom händelse av högre hand, vare anläggningens innehavare ej ansvarig för skadan, där han icke kunnat genom iakttagande av föreskrivna skyddsåtgärder avvända densamma.

Vad i första stycket sägs gäller ej skada som uppkommit inom byggnad eller inhägnad gård genom inverkan av ström, vilken med en spänning av högst tvåhundrafemtio volt, räknat så som angives i 3 § 2 mom. a), tillförts förbrukningsanläggning för starkström.

Med generator eller transformator avses i denna paragraf icke apparat, som alstrar ofarlig elektrisk ström för användning i telegraf-, telefon- eller annan dylik anläggning.

5 §.

1 mom. Kan elektrisk anläggning genom inverkan på redan befintlig dylik anläggning vålla skada å person eller egendom eller störning i driften, skall innehavaren av förstnämnda anläggning vidtaga erforderliga åtgärder vid denna för att förebygga sådan skada eller störning.

Innehavare av starkströmsanläggning, i vilken vid enfasigt fel kan uppkomma jordslutningsström med större styrka än femhundra ampere, vare ock pliktig att, så snart han vunnit kännedom om senare tillkommen anläggning för svagström eller för starkström med en spänning av högst sexhundra volt, räknat så som angives i 3 § 2 mom. a), vidtaga erforderliga åtgärder vid sin anläggning för att förebygga att denna genom inverkan på den andra anläggningen medelst induktion eller förhöjda markpotentialer vållar skada å person eller egendom eller annan störning än ljudstörning.

2 mom. Kan i fall, som avses i 1 mom., erforderligt skydd med bättre verkan eller till lägre kostnad vinnas genom åtgärd vid den anläggning som är utsatt för inverkan, ankommer det på dess innehavare att efter överenskomst eller rättens förordnande utföra åtgärden.

Innehavaren äger, i den mån åtgärden ej är till båtnad för hans anläggning genom minskning av utgifter för dess underhåll och drift eller annan stadigvarande förbättring av driften, att av den som enligt 1 mom. är skyldig att vidtaga skyddsåtgärder njuta ersättning för utgifter vilka varit nödvändiga.

6 §.

Har elektrisk anläggning skadats eller dess drift störts genom inverkan av elektrisk ström från annan dylik anläggning, vare sistnämnda anläggnings innehavare från ersättningsskyldighet fri, där icke han underlåtit vidtaga de skyddsåtgärder som jämlikt 5 § på honom ankommit eller eljest skadan eller störningen föranletts av vårdslöshet vid anläggningens utförande eller skötsel; uppkommer skada eller störning å den anläggning, från vilken strömmen utgått, och föranleddes skadan eller störningen av vårdslöshet vid den andra anläggningens utförande eller skötsel, vare denna anläggnings innehavare pliktig att ersätta skadan eller förlusten.

Finnes vårdslöshet hava förelupit vid båda anläggningarnas utförande eller skötsel, äge rätten, med avseende å beskaffenheten av de å ömse sidor begångna fel, bestämma, till huru stort belopp skadan eller förlusten skall drabba vardera sidan.

7 §.

Från ersättningsskyldighet, som i 4 § sägs, vare elektrisk anläggnings innehavare fri, där den, som skadan led, genom överträdelse av gällande föreskrifter eller annan grov vårdslöshet själv vållade skadan, eller skadan var föranledd genom hans uraktlåtenhet att fullgöra honom jämlikt åtagande eller av annan grund åliggande skyldigheter emot den elektriska anläggningens ägare eller innehavare.

Var ägaren av skadad egendom jämlikt åtagande eller av annan grund pliktig att vidkännas den från anläggningen härrörande faran för skada å egendom, vare ändock till ersättning berättigad, där skadan föranleddes av vårdslöshet vid anläggningens utförande eller skötsel.

8 §.

Är innehavare av elektrisk anläggning jämlikt 4 § pliktig att utgiva skadestånd i fall, där någon ljutit döden eller lidit kroppsskada, skall skadeståndet bestämmas enligt de i [*strafflagen*] stadgade grunder; ersättning som i andra fall skall utgå, bestämma rätten, efter ty för varje fall prövas skäligt.

9 §.

Har innehavare av elektrisk anläggning nödgats utgiva ersättning för skada, som orsakats genom inverkan av en medelst induktion eller överledning eller eljest på ej åsyftat sätt från annan anläggning inkommen elektrisk ström, och var skadan vållad genom vårdslöshet vid den sistnämnda anläggningens utförande eller skötsel, äge den, som fått utgiva ersättningen, att av den senare anläggningens innehavare söka åter vad han sålunda fått utgiva. Finnes sådan vårdslöshet, som nyss sagts, hava förelupit jämväl vid den förstnämnda anläggningen, äge rätten, med avseende å beskaffenheten av de å ömse sidor begångna fel, bestämma, till huru stort belopp ersättningen skall av vardera sidan slutligen gäldas. Ligger dylik vårdslöshet ej någondera sidan till last, skola båda anläggningarnas innehavare sig emellan taga del i ersättningens gäldande, såsom om de gemensamt vållat skadan; dock att i ty fall ansvarighet icke åligger innehavare av telegraf-, telefon- eller annan dylik i och för sig ofarlig anläggning.

Har skada, som i denna lag avses, föranletts därav, att, efter det elektrisk anläggnings utförande påbörjades, utan innehavarens samtycke vidtagits åtgärd, som i väsentlig mån ökat faran för skadas åstadkommande genom den

elektriska strömmens inverkan, vare den, som vidtagit sådan åtgärd där han insett eller bort inse faran, anläggningens innehavare ansvarig för den skada, som sålunda uppkommit.

10 §.

Elektrisk anläggnings ägare, som åt annan överlåter nyttjanderätten till anläggningen, vare för skada, som därefter inträffar, ansvarig enligt 4—9 §§ lika som anläggningens innehavare, dock ej med annan egendom än anläggningen och vad därtill hörer samt under nyttjanderätten inbegripes; och må ägaren söka sitt åter av anläggningens innehavare.

11 §.

Talan mot elektrisk anläggnings ägare eller innehavare om skadestånd enligt 4 eller 6 § skall väckas inom två år från det skadan timade. Försummas det, är rätt till talan förlorad.

12 §.

Vad elektrisk anläggnings ägare eller innehavare utgivit enligt 4—10 §§ äge han, där ej annat av 9 § föranledes, söka åter av den, som skadan vållat.

13 §.

Utgöres den elektriska anläggningen av inrättning för befordran av gods eller är den för sådan inrättnings behov avsedd, skall vad ovan är stadgat rörande ersättningsskyldighet för skada icke äga tillämpning i fråga om egendom, som blivit av inrättningens förvaltning eller betjäning för befordran emottagen.

14 §.

De i denna lag givna bestämmelser skola icke medföra skyldighet för ägare eller innehavare av elektrisk anläggning att utgiva ersättning, då till följd av olycksfall i arbete sådan i anläggningens tjänst anställd arbetstigare, som avses i lagen om yrkesskadeförsäkring, varder dödad eller skadad.

15 §.

De närmare föreskrifter, vilka, utöver vad denna lag innehåller, må erfordras med avseende å elektriska anläggningars utförande och skötsel, meddelas av Konungen.

Konungen må jämväl bestämma, vilka villkor leverantör av elektrisk ström äger uppställa för beviljande av entreprenörsrätt i fråga om utförande, förändring eller reparation av elektriska anläggningar, anslutna eller avsedda att anslutas till leverantören tillhörig distributionsanläggning.

16 §.

Med avseende å vissa starkströmsanläggningar meddelas, utöver vad i denna lag stadgas, bestämmelser i lagen om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar.

17 §.

Beträffande åtgärder till förebyggande av störning i radiomottagningsapparat gäller vad därom särskilt stadgas.

18 §.

Om atomskada gälla särskilda bestämmelser.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 21 maj 1970.

N ä r v a r a n d e:

f. d. justitierådet	REGNER,
regeringsrådet	MARTENIUS,
justitierådet	BERNHARD,
justitierådet	HESSER.

Enligt lagrådet den 26 mars 1970 tillhandakommet utdrag av protokollet över industriärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 20 februari 1970, hade Kungl. Maj:t förordnat, att enligt 87 § regeringsformen lagrådets utlåtande skulle inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändring i lagen innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Lars Lindmark.

Lagrådet yttrade:

I fråga om 4—18 §§ i lagen innebär det remitterade förslaget icke andra sakliga ändringar än att bestämmelserna i 4 § tredje stycket och 14 § uteslutes samt vissa föreskrifter i 5 och 15 §§ jämkas. I formellt hänseende föreslås däremot tämligen omfattande ändringar, bestående i att bestämmelserna upptages med ändrad paragrafindelning och med redaktionella jämkningar i utformningen. Åtskilliga av bestämmelserna i lagen har behandlats i den juridiska litteraturen (se bland annat Karlgrens Skadeståndsrätt och Rodhes Obligationsrätt), i NJA II (först 1904 och senast 1958) samt i rättsfalls-samlingar. De ändrade paragrafbeteckningarna medför att det blir svårare att tillägna sig vad som skrivits i ämnet, och då flera av bestämmelserna är svårtolkade (se t. ex. NJA I 1948 s. 182 samt i NJA II 1958 s. 340 f vad som anfördes av departementschefen, lagrådet och tredje lagutskottet vid lagändringarna 1958) är ändringarna till betydande olägenhet för rättstillämpningen. Med hänsyn härtill och till att avsikten är att lagen inom nära framtid skall undergå en mera genomgripande revision, synes det vara bäst om — såsom skedde vid 1957 och 1958 års ändringar — paragrafindelningen icke förändras. De språkliga jämkningar som föreslagits föranleder väl i och för sig ingen erinran men då andra bestämmelser i lagen (särskilt 1 §) bibehålles vid nuvarande lydelse blir lagens språk i allt fall en blandning av gammalt och nytt, varför det synes onödigt att bara för språkets skull göra ändringar i lagens paragrafer.

Av anförda skäl hemställer lagrådet, att 4, 6—13 samt 16—18 §§ nu icke undergår annan ändring än att tredje stycket i 4 § utgår. Vidare föreslås, att i 5 § behandlas regler i samma ämnen som för närvarande samt att däri införas de nya bestämmelserna i 5, 6 och 8 §§ i förslaget (5 och 6 §§ i nya tredje och fjärde stycken i 5 § 1 mom. och 8 § i ett nytt tredje stycke i 5 § 2 mom.). I övrigt kan 5 § bibehållas oförändrad utom såtillvida att första stycket i 1 mom. jämkas såsom föreslagits i 4 § i förslaget samt att första stycket i 2 mom., i enlighet med förslagets 7 § första stycket, ändras att även gälla åtgärd vid en tredje anläggning; slutorden synes däremot böra bibehållas (jfr NJA II 1958 s. 362).

De nya bestämmelserna om trafikleder i 10—14 §§ i förslaget kan lämpligen upptagas i en ny 5 a § under mom. 1—4 (10 § i mom. 1, 11 och 12 §§ i mom. 2, 13 § i mom. 3 och 14 § i mom. 4). Härvid erfordras jämkningar i några hänvisningar. För att det tydligare skall framgå att 10—13 §§ i förslaget avser fall då trafikleden tillkommit innan ledningen framdrogs, bör därjämte i 10 och 13 §§ (5 a § 1 mom. och 3 mom. enligt lagrådets förslag) ordet "befintlig" inskjutas före "allmän" respektive "trafikled" samt i 12 § (5 a § 2 mom. andra stycket) angivas att bestämmelserna gäller "i fall som avses i" 10 § (5 a § 1 mom.).

Om paragrafindelningen bibehålles, bör i 15 § göras de ändringar som föreslås i förslagets 9 §.

Följes lagrådets hemställan föranleder det ändring i förslagets ingress.

Ur protokollet:

Ingrid Hellström

Utdrag av protokollet över industriärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 29 juni 1970.

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för industridepartementet, statsrådet Wickman, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar och anför.

Lagrådet har inte funnit anledning till någon saklig erinran mot förslaget. Däremot anser lagrådet att den formella inordningen av de ändringar i lagen som omfattas av det remitterade förslaget bör kunna ske i närmare anslutning till den gällande lagstiftningen. Skäl kan anföras för såväl den ena som den andra formella lösningen. Med hänsyn till att lagstiftningen under alla förhållanden inom några år torde komma att underkastas en ännu mer genomgripande revision vill jag dock inte motsätta mig att de nu aktuella ändringarna inordnas i 1902 års lag på det sätt lagrådet förordat. Det remitterade förslaget har omarbetats i överensstämmelse härmed samtidigt som vissa andra redaktionella jämkningar vidtagits.

Lagförslagets utformning i enlighet med vad lagrådet förordat innebär väsentligen att den nuvarande paragrafföljden i 1902 års lag lämnas orubbad. För att underlätta läsningen av specialmotiveringen till det remitterade förslaget vill jag här kort ange hur denna förhåller sig till de olika paragraferna i det nu föreliggande lagförslaget.

Specialmotiveringen till 15 § i det remitterade förslaget (s. 57) hänför sig till 4 § i det föreliggande förslaget, medan specialmotiveringen till 4—8 §§ (s. 51—53) hänför sig till 5 § 1 och 2 mom. Specialmotiveringen till 10—14 §§ (s. 54—56) hänför sig på samma sätt till en nyinsatt 5 a §. Specialmotiveringen till 9 § (s. 53—54) hänför sig till 15 §. I sammanhanget bör också påpekas att de huvudsakligen redaktionella jämkningar i förhållande till nuvarande lydelse, som ändringarna i 16—18 §§ och tillägget av 19—24 §§ i det remitterade förslaget innebar, inte har någon motsvarighet i det föreliggande förslaget.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga det föreliggande förslaget till *lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.*

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Margit Edström